

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

REDACTIE: RIDDER RENÉ VICTOR, HOOFDREDACTEUR

E. BOONEN, C. CAENEPEEL

REDACTIEADRES: PROF. MR. RIDDER RENÉ VICTOR, BRITSELEI 40, 2000 ANTWERPEN

HET DECREET TOT VASTSTELLING VAN HET STATUUT VAN DE NIET-BETAALDE SPORTBEOEFENAAR EN DE RECHTEN VAN DE MENS*

I. Wat zijn "rechten van de mens"?

Spreeken over de "rechten van de mens" is altijd een enigszins moeilijke onderneming. De rechten van de mens, of zoals nog gezegd wordt, de rechten en vrijheden, de grondrechten, de fundamentele rechten van de persoon, zijn immers de juridische neerslag van het in elke mens levende, subjectieve verlangen naar zelfontplooiing en volkomen vrijheid, naar de verwezenlijking van die aspecten van de menselijke persoon die kenmerkend zijn voor de mens, die beantwoorden aan zijn diepste zichzelf.

De beleving van dat verlangen naar zelfontplooiing is hoogst subjectief. Zij verschilt qua inhoud en intensiteit van persoon tot persoon.

De rechtsregel daarentegen is objectief. Hij is gemaakt voor onbepaald vele, steeds herhaalde toepassingen, gedurende een lange, meestal onbepaalde periode.

Zo komt het dat, heel speciaal wanneer het om rechten en vrijheden gaat, een spanning ontstaat tussen de rechtsregel enerzijds, en dat waaraan hij de mensen doet denken anderzijds. Heel vaak menen de mensen in de rechtsregel te moeten terugvinden wat hun verlangen is. Dat kan echter nooit helemaal, aangezien de rechtsregel niet naar hun persoonlijke maat opgesteld werd, maar slechts een gemiddelde aan vrijheden waarborgt dat de samenleving van velen mogelijk moet maken.

Wie daaraan niet denkt, zal zich gemakkelijk bedrogen voelen bij het lezen van een juridische verhandeling over rechten en vrijheden. Hij zal daar namelijk evenveel over de beperking van de rechten en vrijheden lezen, als over hun inhoud en uitwerking.

Dat gezegd zijnde — bij wijze van waarschuwing — kunnen wij verder onderzoeken wat de rechten en vrijheden die door rechtsregels gewaarborgd worden, eigenlijk zijn.

De fundamentele rechten en vrijheden zijn persoonlijkheidsrechten, en deze zijn een bijzondere soort subjectieve rechten. Omdat zij subjectieve rechten zijn, is het de drager mogelijk desnoods de dwangmacht van de staat in te roepen om voldoening van zijn eis te bekomen¹. Dat zij persoonlijkheidsrechten zijn, betekent dat zij eng met de persoon verbonden zijn, zodat zij buiten de handel vallen en niet kunnen worden afgestaan of overgedragen.

De fundamentele rechten en vrijheden in het bijzonder zijn dergelijke bevoegdheden die geacht worden uit de menselijke natuur zelf voort te komen. Eigenlijk worden zij niet door een rechtsregel gegeven: een mens heeft ze door het feit van zijn menszijn zelf, en al wat een rechtsregel kan doen, is ze erkennen, waarborgen, en voor zover nodig, het gebruik ervan regelen, zodat iedereen ze maximaal genieten kan zonder de samenleving onmogelijk te maken.

Een rechtsstaat, zoals België, erkent het bestaan van die fundamentele rechten, en aanvaardt dat zij rond de menselijke personen een sfeer spinnen waar hij zich buiten houden moet, maar die hij niettemin behoort te beschutten en te waarborgen.

II. Welke zijn die rechten?

Er bestaat geen voor eens en voor altijd geldende lijst van fundamentele rechten. De omschrijving van wat de essentiële aspecten van het menszijn uitmaakt, is gegroeid langs wegen van geleidelijkheid

* Voordracht gehouden voor het Instituut voor Arbeidsrecht van de Leuvense Rechtsfaculteit op 19 april 1975.

¹ Een subjectief recht is de bevoegdheid om iets te eisen, vastgelegd in een rechtsregel.

en praktisch beleven. Het zijn gebeurtenissen welke als een inbreuk ervaren werden, die aanleiding geweest zijn tot het formuleren van een recht of een vrijheid.

Dat proces van ontdekking en formulering gaat nog altijd verder. Zo was bv. 100 jaar geleden nog geen sprake van een recht op eerbiediging van het privé-leven, en hoewel reeds eeuwen geleden de vrijheid van beweging of het recht op een eerlijke rechtsbedeling gekend waren, was destijds hun inhoud heel wat "armer" dan nu.

Een overzicht geven van de thans erkende en gewaarborgde rechten en vrijheden is natuurlijk wel mogelijk op basis van de artikelen van de Grondwet en het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens die ze waarborgen.

Sommige rechten en vrijheden hebben duidelijker en onmiddellijker dan andere met het statuut van de onbezoldigde sportbeoefenaar te maken, maar als mens is deze drager van alle erkende rechten en vrijheden, en zijn rechtstoestand van "onbezoldigde sportbeoefenaar" kan ze hem niet ontnemen.

Het recht op fysische integriteit, het recht op fysische vrijheid, vooral dan voor zover het een verbod van slavernij en dwangarbeid inhoudt, de vrijheid van mening, de vrijheid van meningsuiting, de vrijheid van vereniging, het recht op gelijke behandeling, het recht op daadwerkelijke rechtshulp, en het recht op bescherming van het privé-leven, lijken mij de rechten en vrijheden te zijn die in het bijzonder belang hebben voor de onbezoldigde sportbeoefenaar.

III. Hoe worden die rechten verzekerd en beschermd?

A. De rechtsregels

Er bestaan, voor België, zowel internationale als interne rechtsregels in verband met de rechten en vrijheden.

Wij beginnen aan de top en hebben het dus eerst over de regels van het internationaal recht.

België heeft tal van vriendschaps- en culturele verdragen gesloten, die in mindere of meerdere mate regels betreffende fundamentele rechten van de persoon bevatten, die ook voor onbezoldigde sportbeoefenaars belangrijk kunnen zijn.

Toonaangevend op internationaal vlak is echter het Europees Verdrag voor de rechten van de mens (voortaan in afkorting aangeduid als E.V.R.M.).

Het E.V.R.M. is ontstaan binnen de Raad van Europa. Het is ondertekend op 4 november 1950 en in werking getreden op 3 september 1953. Het

werd tot nog toe aangevuld met vijf protocollen². Al deze teksten zijn door België ondertekend en geratificeerd.

Het is een belangrijk verdrag, een baanbrekend stuk op het gebied van het internationaal recht. Voor ons vandaag, is vooral belangrijk het feit dat het een vijftiental rechten en vrijheden erkent en als een minimum-bescherming van de persoon waarborgt. Voor zover nodig, verbetert het of vult het het interne recht van de ondertekenende staten aan.

Belangrijk is nog, dat die bescherming alle personen geldt die zich op enigerlei wijze onder de bevoegdheid van één van de ondertekenende staten bevinden, ongeacht hun nationaliteit, en dat procedures en instellingen voorzien zijn om de eerbiediging van de erkende rechten en vrijheden door de ondertekenende staten en hun organen te verzekeren.

Volgens Belgisch intern recht is de eerste en voornaamste rechtsbron voor de rechten en vrijheden, de Grondwet. Onder Grondwet verstaan wij in de eerste plaats het document door de grondwetgever opgesteld in 1831 zoals het sedertdien gewijzigd werd (formele Grondwet). Er is echter ook nog een materiële Grondwet, die buiten de algemene regels van de formele Grondwet, alle andere basisregels bevat die de instellingen en hun bevoegdheden of de verhouding tussen overheden en onderhorigen (rechten en vrijheden) betreffen. De meeste daarvan zijn geschreven, sommige evenwel ongeschreven. Het recht op leven en het recht op een eigen, vrije mening, zijn bv. ongeschreven grondwettelijk recht. De meeste rechten en vrijheden komen echter voor in titel II van de Grondwet, "De Belgen en hun rechten", terwijl ook verder in de tekst nog wel artikelen voorkomen die over rechten en vrijheden handelen³.

De rechtspraak en de rechtsleer zijn eenstemmig van oordeel dat geen tegenstrijdigheid bestaat tussen de Grondwet en het E.V.R.M., ook al is hun formulering niet identiek⁴.

Tenslotte zijn er nog tal van wetten, decreten, en andere rechtsregels, die over rechten en vrijheden handelen. Zij zijn alle ondergeschikt aan de Grondwet en het E.V.R.M. en mogen daarmee niet in strijd zijn.

² Zie de publikatie hiervan in: *Verdragsteksten over rechten en vrijheden*, Leuven, Acco, 1973.

³ Bv. art. 47 e.v. over het recht op vrije en periodieke verkiezingen, art. 59bis, in verband met de taalvrijheid, art. 112, over de gelijkheid inzake belastingen, art. 128, over de rechten van de vreemdelingen in België.

⁴ R.v.S., advies over het ontwerp van wet tot goedkeuring van het E.V.R.M. en het (eerste) protocol, *Parl. Doc., Senaat*, 1952-1953, nr. 279, p. 36. R.v.S., V.Z.W. Association protestante pour la radio et la télévision, nr. 11.838, 26 mei 1966, *Arr. R.v.S.*, 1966, 520-528; Corr. Brussel, 17 maart 1966, *J.T.*, 1966, 418. Verslagen van de parlementaire commissies, *Parl. Doc., Senaat*, 1952-1953, nr. 502, p. 4; *Kamer*, 1954-1955, nr. 223-2, pp. 13-14.

B. De subjecten-dragers van de verplichting tot eerbiediging van de gewaarborgde rechten

Het E.V.R.M. is een verdrag, dit is, een overeenkomst tussen staten. Overeenkomsten scheppen doorgaans slechts verbintenissen en rechten voor de partijen die ze aangaan, *in casu*, voor staten.

De Grondwet is een geheel van rechtsregels die, naast de hoofdzaken aangaande de instellingen en hun bevoegdheden, ook de hoofdzaken aangaande de verhouding tussen onderhorigen en overheden regelen. Dit laatste gebeurt juist door het formuleren van rechten en vrijheden.

De onmiddellijke adressant van beide rechtsbronnen is dus de Staat, als overheid, in al zijn geledingen.

Rijst bijgevolg de vraag of deze rechtsregels *erga omnes* gelden. Waarborgen zij de fundamentele rechten en vrijheden alleen tegenover de Staat, of ook tegenover de medemens?

Dat is, wat men in juridische terminologie noemt, het probleem van de *Drittwirkung*.

De tekst van het E.V.R.M., noch die van de Grondwet, bevat een klare aanwijzing ter zake. Rechtsleer en rechtspraak vertonen evenwel een duidelijke en sterker wordende tendens om de uitwerking *erga omnes* te aanvaarden en toe te passen.

Het zou immers met de aard zelf van de rechten en vrijheden niet overeen te brengen zijn, ze alleen tegenover de Staat uitwerking te geven.

Bovendien zijn de rechtsregels niet de bron van die fundamentele rechten en vrijheden. Zij doen ze niet ontstaan, maar erkennen ze slechts en waarborgen ze speciaal met het oog op wat de Staat mag of moet doen.

En wat moet, en dus mag, de Staat doen? Zorgen dat die fundamentele rechten en vrijheden daadwerkelijk geëerbiedigd worden, dat ieder mens ze reëel kan beleven. Daaruit vloeit onvermijdelijk voort dat de Staat wel moet tussenkomen om deze of gene persoon te beschermen, al is het tegen een al te egoïstisch optreden van een medemens. In feite heeft de Staat dat ook steeds gedaan, met name door te voorzien in het bestraffen van rechtenschendingen (doding, slagen en verwondingen, vrijheidsberovingen door anderen dan overheden, enz.), door zijn rechtbanken en zijn dwangmacht ter beschikking te stellen van wie te klagen heeft over het optreden van een medemens, en door te voorzien in gedwongen rechtsherstel, in natura waar mogelijk, en anders, in de vorm van geldelijke schadevergoeding.

Wanneer de schending van een recht of vrijheid van een particulier uitgaat, zullen de rechtbanken de moeilijkheid van de *Drittwirkung* veelal oplossen door het gebruik van de algemene rechtsbeginselen "goede zeden" en "openbare orde"⁵.

Het behoort tot de goede zeden ieder mens te behandelen met eerbiediging van zijn rechten en vrijheden. De rechtsregels uit de Grondwet en het E.V.R.M. dienen daarbij als maat van wat onder de "goede zeden" moet worden verstaan. Bovendien behoren die regels tot de openbare orde, dit wil zeggen tot die instellingen die zó fundamenteel zijn voor onze maatschappij, dat zonder hen de maatschappij niet meer dezelfde zou zijn.

Handelingen van privé-personen die tegen de goede zeden indruisen of die de openbare orde schenden, zijn nietig.

Een ieder is bijgevolg verplicht de rechten en vrijheden van alle anderen te eerbiedigen, en de Staat is in al zijn geledingen, zowel van de wetgevende, als van de uitvoerende en de rechtsprekende macht, gehouden aan een ieder de eerbiediging van die rechten en vrijheden te waarborgen, ongeacht of de inbreuken door privaatrechtelijke of publiekrechtelijke personen worden begaan.

C. Remedies

Het is begrijpelijk dat de remedies die tegen schending van rechten en vrijheden kunnen worden ingeroepen, enigszins verschillen naargelang de auteur van de schending en de aard van de instantie bij wie de benadeelde hulp zoekt.

Aangezien het decreet dat vandaag ter studie voorligt, zich richt tot privaatrechtelijke personen en verenigingen, kunnen wij de remedies tegen onrechtmatig overheidsoptreden links laten liggen.

Tegen handelingen van privé-personen die inbreuk zouden plegen op rechten en/of vrijheden, staan in de eerste plaats de *rechtbanken* ter beschikking.

De grondwetgever heeft bij de bevoegdheidsregeling van de rechtbanken er zorg voor gedragen dat voor elk geschil steeds een bevoegde rechtbank bestaat⁶.

Betwistingen die zouden rijzen tussen een onbezoldigd sportbeoefenaar en zijn club, promotor, ..., zullen voor de rechtbank voorkomen als betwistingen in verband met een overeenkomst of als vragen om schadevergoeding. Bijgevolg zullen het de gewone, burgerlijke rechtbanken zijn die erover te oordelen hebben. Zij kunnen een oordeel vellen over de geldigheid der aangegane verbintenissen (*in casu*: de naleving van de rechten en vrijheden). Ongeldige verbintenissen passen zij niet toe, en indien schade, voortvloeiend uit de inbreuk, bewezen is, zullen zij rechtsherstel bevelen, *in natura* wanneer mogelijk, zo niet, in de vorm van een geldsom.

européenne des droits de l'homme, a-t-elle dans le cadre du droit interne une valeur d'ordre public?", in *Les droits de l'homme en droit interne et en droit international*, Bruxelles, Press. Univ., 1968, pp. 155-251; vooral pp. 202 e.v.

⁶ De artikelen 92 en 93.

⁵ Cfr. W.J. GANSHOF VAN DER MEERSCH, "La Convention

Dat is ook waar voor tuchtmaatregelen door een club of bond getroffen. Sportclubs, bonden en andere dergelijke verenigingen, beschikken wel over een grote dosis autonomie en zijn alléén bevoegd om zich zelf te besturen, maar zij mogen daarbij niet ingaan tegen het recht, *in casu* tegen de rechten en vrijheden.

De rechtspraak is niet onverdeeld betreffende de indringendheid van de rechterlijke controle op tuchtmaatregelen.

De rechtbanken gaan niet altijd even ver in het controleren van de feiten, en zijn doorgaans terughoudend waar het de appreciatie van de zwaarte van de sanctie in verhouding tot de feiten betreft. Maar minimaal oefenen zij toch altijd een legaliteitscontrole op de tuchtmaatregelen uit, o.m. met betrekking op de eerbiediging van de rechten en vrijheden.

Rechtbanken zijn gehouden de rechtsregels toe te passen zoals zij zijn, de mogelijkheid van interpretatie niet te na gesproken. Kunnen zij de benadeelde geen voldoening schenken omdat de rechtsregel te kort schiet, dan staat het hem vrij *langs politieke weg* een aanpassing ervan te zoeken.

Daar zij speciaal gecreëerd zijn om recht te spreken op onpartijdige en deskundige wijze, zullen de rechtbanken doorgaans niet zelf in fouten tegen de rechten en vrijheden vervallen. De kans bestaat echter wel, en juist daarom is er de mogelijkheid van *hoger beroep* en *cassatie*. Hoger dan cassatie kan een benadeelde binnen de Belgische rechtssfeer niet gaan. Wel rest hem nog de *internationale rechtssfeer*: het E.V.R.M.

Ook al moeten privé-persoon de rechten en vrijheden die in dat verdrag erkend worden, eerbiedigen, het verdrag richt zich toch eigenlijk tot staten, en de remedies die het schept, zijn remedies tegen een staatsoptreden.

Een onbezoldigd sportbeoefenaar zou bijgevolg met een klacht tegen een privé-persoon, een club of bond niet ontvankelijk zijn op het Europees vlak. Een klacht over de wijze waarop de Staat al dan niet opgetreden is om een schending van rechten of vrijheden door die privé-persoon, club of bond, goed te maken, kan echter wel ontvankelijk zijn. De Europese Commissie voor de rechten van de mens heeft meermalen aanvaard klachten te onderzoeken met betrekking tot dergelijk staatsoptreden⁷.

De remedie die uit een procedure op Europees vlak voortkomen kan, is vanzelfsprekend gericht tegen het aangeklaagde staatsoptreden en zal naargelang de praktische mogelijkheden, een vorm van

herstel *in natura* zijn (aanpassing van een rechtsregel, invrijheidstelling ...) of een schadevergoeding.

IV. Wat betekent het Decreet tot vaststelling van het statuut van de niet-betaalde sportbeoefenaar voor de bescherming van zijn rechten?

Het is duidelijk dat de Belgische Staat door het Decreet tot vaststelling van het statuut van de niet-betaalde sportbeoefenaar, zijn verplichting om de rechten en vrijheden te eerbiedigen en te beschermen heeft willen nakomen.

Dat blijkt o.m. en zeer duidelijk, uit het tiende artikel van het decreet, dat uitdrukkelijk en op algemene wijze verwijst naar de wet waarbij het parlement zijn goedkeuring hechtte aan het E.V.R.M. en het eerste daarbij horend protocol. Bovendien bevatten nog andere artikelen bepalingen die in het bijzonder de eerbiediging van een gegeven recht of vrijheid beogen.

Aldus de artikelen 3, 5, 6 en 7, die de vrijheid van vereniging betreffen, en artikel 9, dat samen met de eerste zin van artikel 10, het recht op daadwerkelijke rechtshulp, bepaaldelijk de toegang tot de rechtbanken, beschermt.

A. De algemene nietigheidsdreiging van artikel 10

Het decreet is gericht tot de onbezoldigde sportbeoefenaar en tot zijn tegenpartijen: de natuurlijke personen, rechtspersonen of feitelijke verenigingen die de "sportbedrijvigheid" regelen, en beoogt alle handelingen door al dezen in verband met die "sportbedrijvigheid" gesteld. Zulke handelingen zullen nietig zijn wanneer zij indruisen tegen het E.V.R.M. en het eerste daarbij horende protocol, aldus artikel 10. In zekere zin is dit deel van artikel 10 overbodig.

Om het juridische effect van de nietigheid van bepalingen die indruisen tegen het E.V.R.M. en het eerste daarbij horende protocol te bewerken, was het helemaal niet nodig daarvoor een uitdrukkelijke vermelding in het decreet op te nemen. Het E.V.R.M. is met alle vijf daarbij horende protocollen, geldend recht in België. De wetgever had er net zo goed kunnen aan toevoegen dat alle bepalingen die indruisen tegen de Grondwet, nietig zouden zijn: het effect van die vermelding ware even groot, of even klein, geweest.

Toch is de vermelding van het E.V.R.M. ook weer niet helemaal zinloos.

Allereerst geldt zij als een uitdrukkelijke herinnering en waarschuwing aan degenen die bij de onbezoldigde "sportbedrijvigheid" betrokken zijn, in verband met een aangelegenheid die hun wellicht nog niet erg vertrouwd is.

Verder kan zij gelden als aanduiding van een toetssteen om de correcte naleving van de rechten

⁷ Zie hierover J. DE MEYER, Preadvies over de betrekkingen tussen particulieren, in *Privacy en de rechten van de mens*, Handelingen van het Derde Internationaal Colloquium over het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens, Brussel, 1970, Acco, 1974, pp. 259-263.

en vrijheden te controleren. In dat opzicht roept zij onmiddellijk de moeilijkheden op die in verband met de uitwerking *erga omnes* van de rechtsregels over rechten en vrijheden bestaan (zie punt III B). Het decreet richt zich tot privaatrechtelijke personen (natuurlijke en andere) en feitelijke verenigingen. De mate waarin zij gehouden zijn door de voorschriften van het E.V.R.M. en van de Grondwet in verband met rechten en vrijheden, hangt af van de mate waarin *Drittwirkung* toegekend wordt aan deze voorschriften, al dan niet langs de algemene rechtsbeginselen van goede zeden en openbare orde om. Welnu, de wetgever kan tussenbeide komen ten einde de hindernis die voor de *Drittwirkung* bestaat, uit de weg te ruimen.

Ik meen dat het in die zin is dat de algemene nietigheidsdreiging van artikel 10 moet worden begrepen. De wetgever legt privé-persoon en verenigingen de onmiddellijke verplichting op de bepalingen van het E.V.R.M. in hun onderlinge relaties te eerbiedigen.

B. De artikelen die op bijzondere wijze de eerbiediging van rechten nastreven

De rechten die in het decreet uitdrukkelijk en op bijzondere wijze te pas komen, zijn de vrijheid van vereniging en het recht op toegang tot de rechtbanken.

1. De vrijheid van vereniging

Artikel 20 van de Grondwet waarborgt op zeer algemene wijze de vrijheid van vereniging⁸.

Het E.V.R.M. doet hetzelfde in artikel 11, maar vermeldt bovendien de vrijheid om vakverenigingen op te richten en om zich bij vakverenigingen aan te sluiten, en omschrijft de beperkingen die de Staat eventueel aan de vrijheid van vereniging stellen kan, zonder daarom het verdrag te schenden.

Zoals de vrijheid van vereniging⁹ thans begrepen wordt, omsluit zij de vrijheid om voor gelijk welk niet met de wet strijdig doel een vereniging op te richten¹⁰, er lid van te worden, of eruit te treden. Het feit of een dergelijke vereniging de rechtspersoonlijkheid heeft of niet, oefent geen invloed uit op de vrijheid van de individuen om lid te worden of om het lidmaatschap ervan op te zeggen.

De vrijheid om lid te worden van een vereniging, dient nog in verband gebracht met de vrijheid om

overeenkomsten te sluiten en verbintenissen aan te gaan, geconsacreerd in artikel 1123 van het B.W. De vrijheid om op te houden lid te zijn, houdt nog verband met het verbod van levenslange bindingen dat een van de grondbeginselen van het verbintenisrecht is.

Soms is wel geopperd — maar het blijft een onopgelost probleem — dat naargelang de omstandigheden van elk geval, een belemmeren van de vrijheid om uit een vereniging uit te treden, zou kunnen geïnterpreteerd worden als een schending van het verbod van slavernij (E.V.R.M., art. 4, 1⁰¹¹; Grondwet art. 6) of van het verbod van dwangarbeid (E.V.R.M., art. 4, 2)¹².

Het is een nog niet helemaal rijpe vraag of verenigingen een beroep kunnen doen op de vrijheid van vereniging en of zij bv. daarin het recht putten om vrij iemand als lid te aanvaarden of te weigeren, of eventueel, na een periode van lidmaatschap, uit te stoten.

Dergelijke aangelegenheden worden echter in de praktijk opgelost aan de hand van het contractenrecht en het tuchtrecht. Op die basis kan bevestigd worden dat voor zover de wetgever niet op uitdrukkelijke wijze iets anders bepaalt, en voor zover de verenigingen geen onrechtmatige (schadeveroorzakende) handelingen stellen, zij inderdaad vrij zijn leden te aanvaarden of te weigeren, of van de kwaliteit van lid te beroven.

Het is in toepassing van al het voorgaande dat het decreet in de artikelen 3 en 7 de mogelijkheid van toetreden en uittreden (in hoofde van de sportbeoefenaar), en van ontslag (in hoofde van zijn tegenpartij) garandeert en regelt.

Artikel 5 heeft het meer in het bijzonder over de praktische consequenties van het lidmaatschap. Zolang een persoon lid is, heeft hij het recht alle voordelen van zijn lidmaatschap daadwerkelijk te genieten, tenzij een tuchtstraf de uitoefening daarvan is komen belemmeren.

Artikel 6 beoogt bij al deze handelingen de bijzondere bescherming van de minderjarige sportbeoefenaar, zonder van de algemene regeling van de handelingsonbekwaamheid van de minderjarigen af te wijken. Het verplicht slechts tot een schriftelijk bewijs van aansluiting van een minderjarige, met de handtekeningen van de wettelijke vertegenwoordiger en van de minderjarige zelf.

⁸ Te begrijpen in het licht van het besluit van het Voorlopig Bewind van 16 oktober 1830, waarvan art. 1 luidt: "Il est permis aux citoyens de s'associer, comme ils l'entendent, dans un but politique, religieux, philosophique, littéraire, industriel ou commercial".

⁹ In de algemene betekenis van het woord; problemen die rijzen rond de beroepsverenigingen, worden — daar het gaat om de onbezoldigde "sportbedrijvigheid" — buiten beschouwing gelaten.

¹⁰ Hieraan werd praktische uitwerking gegeven door de Wetten van 24 mei 1921 en 27 juni 1921.

¹¹ "Slavernij is de rechtstoestand of situatie van een persoon op wie één of alle met het eigendomsrecht verbonden bevoegdheden uitgeoefend worden", vertaald uit K. PARTSCH, "Die Rechte und Freiheiten der Europäischen Menschenrechtskonvention", in *Die Grundrechte*, Band I, 1, p. 346.

¹² Volgens de rechtspraak van de Europese Commissie voor de Rechten van de Mens is verboden dwangarbeid een onrechtmatig opgelegd, verdrukkend of onnodig hard werk of dito dienst, gepresteerd tegen de wil van het subject.

2. Het recht op toegang tot de rechtbanken

Het E.V.R.M. garandeert in artikel 13 dat een ieder wiens in het verdrag gewaarborgde rechten en vrijheden geschonden worden, het recht heeft binnen zijn eigen land een nationale instantie te vinden die hem "daadwerkelijke hulp" zal verschaffen. De tekst geeft niet de minste toelichting over de aard der instantie, noch over die van de te verschaffen rechtshulp.

Volgens de thans gangbare interpretatie is het niet vereist dat de nationale instantie een rechtbank zou zijn. Voldoende is dat zij metterdaad kan optreden tegen de begane schending van rechten of vrijheden. Om te voldoen aan art. 13, kan haar optreden bestaan in een legaliteitscontrole, of in het toekennen van rechtsherstel *in natura*, of in geld.

Art. 13 waarborgt niet de mogelijkheid van beroep of van cassatie, en legt de staten ook niet de verplichting op een constitutioneel hof in te richten dat bevoegd zou zijn om de akten van de wetgevende macht aan de Grondwet (rechten en vrijheden) te toetsen. In die landen waar zulke rechtsmiddelen bestaan, waarborgt artikel 14 echter voor een ieder de gelijke toegang tot deze rechtsmiddelen.

De Grondwet waarborgt dat voor elk geschil een bevoegde rechterlijke instantie bestaat¹³, en gaat in dit opzicht dus verder dan het E.V.R.M. Bovendien garandeert de Grondwet nog dat niemand tegen zijn wil kan worden afgetrokken van de rechter die de wet hem toekent¹⁴.

¹³ Art. 92-93.

¹⁴ Art. 8.

De aard van de rechtshulp door deze rechtbanken verleend, is reeds behandeld in punt III C.

Artikel 9 en de eerste zin van artikel 10 van het decreet, passen hieronder. Zij brengen eigenlijk niets nieuws tot stand, maar bevestigen op een manier die alle twijfel uitsluit en in een materie waarin voorheen de toepassing van deze beginselen nog niet algemeen bekend en vertrouwd was, het bestaande recht.

V. Besluit

Particulieren zowel als de Staat hebben de verplichting in al hun handelingen de rechten van de mens te eerbiedigen.

Door het decreet tot vaststelling van het statuut van de niet-betaalde sportbeoefenaar, heeft de wetgever de aandacht van al degenen die bij de niet-bezoldigde sportbeoefening betrokken zijn, op die verplichting gevestigd. Hij heeft op rechtstreekse wijze de naleving van de bepalingen van het E.V.R.M. voorgeschreven, en heeft bovendien in het bijzonder die rechten en vrijheden vermeld en tot op zekere hoogte geregeld, die hij het meest in gevaar achtte.

Het decreet betekent aldus voor velen een stap voorwaarts voor de praktische verwezenlijking van de rechten en vrijheden in het leven van elke dag.

Prof. dr. G. CRAENEN
K.U.L.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER — 28 NOVEMBER 1975

Eerste voorzitter : ridder Rutsaert
Raadsheer-rapporteur : de h. Van Leckwijck
Advocaat-generaal : de h. Krings
Advocaten : mrs. Bützler en Bayart

Verzekering—Motorrijtuigen—Bestuurder die niet de verzekeringsnemer is—Toetreding tot de hem betreffende bedingen van de verzekeringsovereenkomst.

Door het in het verkeer brengen van een motorrijtuig dat overeenkomstig de bepalingen van de Wet van 1 juli 1956 door de eigenaar-verzekeringsnemer is verzekerd, stemt de bestuurder met de hem betreffende bedingen van de verzekeringsovereenkomst in, zowel wat de verplichtingen betreft die hem deswege ten laste vallen als wat de voordelen betreft die hem daaruit ten goede komen.

De wetsbepalingen volgens welke overeenkomsten alleen gevolgen teweegbrengen tussen de contracterende partijen, worden niet geschonden door de rechter die, op grond van het recht van verhaal dat de verzekeringsmaatschappij zich krachtens art. 11, tweede lid, van de wet in de artikelen 24 en 25 van de polis heeft voorbehouden, de verzekerde die niet de verzekeringsnemer is, veroordeelt om aan de verzekeringsmaatschappij de sommen te betalen die zij aan de getroffenene van een ongeval heeft uitgekeerd.

De W. t/ N.V. A.

Gelet op het bestreden arrest, op 25 februari 1974 door het Hof van beroep te Gent gewezen ;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 5 van de wet van 11 juni 1874 op de verzekeringen, 1319 tot 1322, 1101, 1108, 1119, 1121 en 1165 van het Burgerlijk Wetboek,

doordat het arrest eiser veroordeelt tot het betalen van de bedragen van 75.400 frank en 115.010 frank in

hoofdsommen en partijen voor het overige beveelt nader te concluderen, om de redenen dat eiser gebonden is door de voorwaarden van de verzekeringspolis die voor het gebruik van de wagen waarmee het ongeval veroorzaakt werd door de eigenares bij verweerster onderschreven was en die in haar artikelen 24 en 25 in geval van grove fout of dronkenschap het verhaal van de verzekeraar tegen de verzekerde toelaat; dat de polis voor rekening van eiser werd aangegaan vermits zij de aansprakelijkheid van iedere bestuurder, al was hij niet de verzekeringnemer, in de dekking begrijpt (artikel 5 van de wet van 11 mei 1874); dat, door als bestuurder gebruik te maken van de wagen, waarvan hij wist dat hij verzekerd was, eiser dit beding heeft bekrachtigd met de voorwaarden die contractueel eraan verbonden zijn, onder meer het verhaalrecht van de verzekeraar in geval van grove fout of dronkenschap van de verzekerde,

terwijl luidens het arrest de onderwerpelijke verzekeringspolis werd gesloten door de personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid "De Waele Emiel en zonen" en uit haar termen geenszins blijkt dat bij het sluiten ervan deze verzekeringsneemster voor eisers rekening zou hebben gehandeld, hetgeen tot gevolg heeft dat de verzekeringsneemster geacht moet worden de verzekering voor zichzelf te hebben aangegaan, zodat door niettemin te stellen dat de polis voor eisers rekening werd aangegaan het arrest:

eerste onderdeel, van dit stuk een interpretatie geeft die met de uitdrukkelijke termen ervan onverenigbaar is, en er dus de bewijskracht van miskent (schending van de artikelen 1319 tot 1322 van het Burgerlijk Wetboek),

tweede onderdeel, artikel 5 van de wet van 11 juni 1874 schendt, door deze wettekst als stavingsgrond in te roepen zonder dat de voorwaarden voor zijn toepassing verenigd zijn (schending van deze wetsbepaling),

derde onderdeel, de wettelijke regel schendt luidens welke overeenkomsten alleen gevolgen teweegbrengen tussen de contracterende partijen (schending van de overige bovengemelde wetsbepalingen):

Overwegende dat het arrest constateert dat eiser het motorrijtuig bestuurde dat de kwetsieuze schade veroorzaakt heeft; dat de civielrechtelijke aansprakelijkheid waartoe dit motorrijtuig aanleiding kon geven gedekt was door de verzekeringsovereenkomst tussen verweerster en de personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid "Zonen Emiel De Waele" gesloten;

Overwegende dat de overgelegde verzekeringspolis bepaalt in artikel 3, dat het contract de civielrechtelijke aansprakelijkheid dekt van ieder bestuurder van het onderwerpelijk motorrijtuig, en, in artikel 24, dat iedere tekortkoming van de verzekerde aan zijn verplichtingen hem het recht ontnemt op de dekking van het contract, en dat, wanneer krachtens de wet de verzekeraar niettemin jegens de benadeelde rechtstreeks gehouden is, hij een recht van verhaal heeft op de verzekeringsnemer en, indien daartoe grond bestaat, ook op de verzekerden die niet de verzekeringsnemer zijn;

Overwegende dat de wet van 1 juli 1956 in artikel 6 een eigen recht aan de benadeelde tegen de verzekeraar toekent en in artikel 3 bepaalt dat de verzekering de burgerlijke aansprakelijkheid van iedere bestuurder van het

verzekerde motorvoertuig behoudens diefstal of geweldpleging moet dekken;

Dat door het in het verkeer brengen van een motorrijtuig dat overeenkomstig de bepalingen van voormelde wet door de eigenaar-verzekeringnemer is verzekerd, de bestuurder met de hem betreffende bedingen van de verzekeringsovereenkomst instemt zowel wat betreft de verplichtingen die hem deswege ten laste vallen als wat de voordelen betreft die hem daaruit ten goede komen;

Overwegende dat verweerster zich, krachtens artikel 11, tweede lid, van de wet van 1 juli 1956, het recht van verhaal mocht voorbehouden dat haar door de artikelen 24 en 25 van de polis wordt toegekend tegen de verzekeringnemer en tegen de verzekerde die zoals eiser niet de verzekeringsnemer is;

Overwegende derhalve dat het arrest, door de in het middel vermelde redengeving, van de verzekeringspolis een interpretatie geeft die met de termen ervan geenszins onverenigbaar is, en evenmin de wetsbepalingen schendt volgens welke overeenkomsten alleen gevolgen teweegbrengen tussen de contracterende partijen;

Dat nu de beslissing krachtens de artikelen 2 en 3 van de wet van 1 juli 1956 wettelijk gerechtvaardigd is, het middel, voor zover het schending inroept van artikel 5 van de wet van 18 juni 1874, geen belang vertoont;

Dat het middel niet kan worden aangenomen;

Om die redenen,

geeft akte aan mr. René Bützler van zijn aanstelling en van de hervatting van het geding;

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt eiser in de kosten.

NOOT—De houder of bestuurder wordt een "verzekerde" krachtens een beding ten behoeve van een derde; hij kan zich dan ook zelfstandig en rechtstreeks op de in zijn voordeel door de verzekeringsnemer bedongen dekking met betrekking tot het verzekerde voertuig beroepen (Cass., 28 januari 1975, R.W., 1975-76, 1233).

De bepaling van art. 11, tweede lid, van de Wet van 1 juli 1956 sluit in dat het beding waarbij de verzekeraar zich een recht van verhaal voorbehoudt ten opzichte van de verzekerde die niet de verzekeringsnemer is, aan deze verzekerde tegenstelbaar is; er anders over beslissen zou aan voormelde wetsbepaling elke betekenis ontnemen (Cass., 30 mei 1975, R.W., 1975-76, 993).

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER — 24 DECEMBER 1975

Voorzitter: de h. Naulaerts

Raadsheer-rapporteur: de h. Janssens

Advocaat-generaal: de h. Lenaerts

Advocaten: mrs. Houtekier en Bützler

Arbeidsongeval—Zeelieden—Basisloon—Begrip—Forfaitair bedrag—Oude en nieuwe Arbeidsongevallenwet—Werking in de tijd.

Art. 79 van de Arbeidsongevallenwet wijkt enkel in zoverre af van art. 34 dat geen rekening gehouden wordt met het werkelijk door de zeeman verdiende loon maar

dat het basisloon forfaitair wordt vastgesteld op een bedrag dat de getroffene geacht wordt als loon te hebben ontvangen. Art. 79 doet geen afbreuk aan het beginsel dat het basisloon wordt bepaald op het ogenblik van het ongeval.

Op een ongeval dat zich vóór 1 januari 1972 heeft voorgedaan, zijn derhalve de forfaitaire basislonen toepasselijk vastgesteld bij het K.B. van 6 april 1970; deze basislonen zijn niet gekoppeld aan het indexcijfer van de consumptieprijzen.

De forfaitaire basislonen bepaald bij art. 2 van het K.B. van 28 december 1971 tot vaststelling van de bijzondere regelen inzake toepassing van de Arbeidsongevallenwet, gelden enkel voor de ongevallen die zich hebben voorgedaan na de inwerkingstelling van dit besluit op 1 januari 1972. Hoewel bedoeld artikel 2 geen bepaling is waarbij een regel inzake aansprakelijkheid gewijzigd wordt, kan het geen toepassing vinden op een ongeval dat voorviel vóór 1 januari 1972, ook al was vóór die datum geen enkele vergoeding definitief vastgesteld.

D'Alessandro en Cavalera t/ Fonds voor Arbeidsongevallen

Conclusie van het openbaar ministerie

Volgens het arrest wordt het basisloon tot 31 december 1971 vastgesteld op 175.032 fr. maar wordt het vanaf 1 januari 1972 gebracht op 192.795 fr., zijnde op 3 frank na, het bedrag bepaald bij koninklijk besluit van 28 december 1971.

Het arbeidshof meent dat dit besluit vanaf de inwerkingtreding van de Arbeidsongevallenwet van 10 april 1971 van toepassing is, hoewel het ongeval vóór die datum heeft plaatsgehad, en dit overeenkomstig uw constante rechtspraak betreffende de onmiddellijke toepassing van een nieuwe wetsbepaling tot vaststelling van de wijze van berekening van arbeidsongevallenvergoedingen¹.

Volgens de ouders van de getroffene moet, met toepassing van die rechtspraak, het basisloon zelfs vanaf 1 januari 1973 nog worden opgevoerd tot 232.692 fr., zijnde het bedrag bepaald in het koninklijk besluit van 17 juli 1973, omdat op die datum de vergoeding nog niet definitief was vastgesteld, en moet dit bedrag bovendien in de toekomst nog aangepast worden aan de schommelingen van het indexcijfer.

Volgens het Fonds voor Arbeidsongevallen daarentegen moet het basisloon onveranderlijk vastgesteld blijven op het bedrag bepaald voor het jaar dat het ongeval voorafgaat.

Deze laatste opvatting lijkt gegrond te zijn.

De door de genoemde rechtspraak geformuleerde regel heeft zeker geen absolute draagwijdte, want alle arresten stellen uitdrukkelijk dat de rechter in het beschouwde geval de nieuwe wet *in principe* moet toepassen.

De vraag is dus of in deze zaak uitzondering op de regel moet worden gemaakt.

Luidens artikel 34 van de Arbeidsongevallenwet wordt onder basisloon verstaan "het loon waarop de werknemer, in de functie waarin hij is tewerkgesteld in de onderneming op het ogenblik van het ongeval, recht heeft voor de periode van het jaar dat het ongeval voorafgaat".

En artikel 6 van de voorheen geldende gecoördineerde wetten omschreef het basisloon als "het werkelijk loon dat ingevolge de overeenkomst, de arbeider werd toegekend, gedurende het jaar dat aan het ongeval voorafging, in de onderneming waarin het zich voordeed".

Beide wetsbepalingen gaan ervan uit dat de vergoedingen moeten worden vastgesteld op basis van het loon dat de getroffene verdiende op het ogenblik van het ongeval en om het bedrag van dat loon te bepalen wordt het loon genomen dat verdiend werd gedurende het jaar dat aan het ongeval voorafgaat.

De wet bepaalt dus zelf zeer duidelijk en uitdrukkelijk welk loon in aanmerking komt: dat van het jaar vóór het ongeval. Hier is derhalve geen plaats om jurisprudentieel te bepalen dat de datum van de definitieve vaststelling van de vergoeding in aanmerking komt.

Overigens gaat het evenmin om een berekening volgens wettelijke voorschriften, maar om het werkelijk verdiende loon. Wetsbepalingen omtrent de wijze van berekening komen er maar aan te pas o.m. wanneer het jaarloon niet op grond van de werkelijke verdiensten kan worden vastgesteld, bijvoorbeeld omdat de getroffene geen vol jaar heeft gewerkt, of wanneer het werkelijke loon niet volledig in aanmerking mag worden genomen, bijvoorbeeld omdat de wet een maximumbedrag bepaalt.

Daarom vindt de genoemde rechtspraak uiteraard geen toepassing op de regel dat als basisloon in aanmerking komt het werkelijk verdiende loon gedurende het jaar vóór het ongeval.

Deze regel geldt evenwel niet als zodanig voor de zeelieden.

Artikel 7 van de wet van 30 december 1929 bepaalde dat het gemiddelde jaarloon of de gemiddelde jaarlijkse winst, zo voor de zeelieden als voor de zeevissers, vastgesteld werd door de Koning. En artikel 79 van de Arbeidsongevallenwet, die behoudens sommige bijzondere regelen ook op de zeelieden toepasselijk is, schrijft voor dat de Koning het basisloon van de zeelieden vaststelt.

De memorie van toelichting merkt op dat het om dezelfde regel als die van 1929 gaat, maar dat het niet meer nodig is om van gemiddeld jaarlijks loon of gemiddelde jaarlijkse winst te spreken, omdat "het immers duidelijk is dat voor het vaststellen van het basisloon de Koning met alle samenstellende delen van het loon rekening zal houden"².

En in de parlementaire voorbereiding van de wet van 1929 evenals in die van de wijzigende wet van 7 april 1953 wordt uitdrukkelijk gesteld dat aan artikel 7 hetzelfde beginsel ten grondslag ligt als aan de overeenkomstige bepaling van de algemene arbeidsongevallenwetgeving³, maar dat voor de zeelieden een forfaitair loon moet worden vastgesteld om wille van de "bijzondere toestanden in het zeevaartbedrijf en om technische redenen"⁴.

De draagwijdte van de betrokken wetsbepalingen is dus duidelijk. Ook voor de zeelieden geldt in beginsel de regel dat de arbeidsongevallenvergoeding wordt vastgesteld op grond van het loon van het jaar dat aan het ongeval voorafgaat, maar dat loon wordt forfaitair bepaald, m.a.w. het door de Koning vastgestelde basisloon is het loon dat de zeeman geacht wordt te hebben verdiend gedurende het jaar dat aan het ongeval voorafgaat.

De wet stelt dus alleen een forfait in de plaats van het werkelijk verdiende loon, maar wijkt niet af van de regel dat het loon van het jaar vóór het ongeval het basisloon vormt, m.a.w. dat het in aanmerking te nemen jaarloon wordt vastgesteld op het ogenblik van het ongeval.

Hieruit volgt vanzelfsprekend dat in deze zaak het basisloon onveranderlijk bepaald wordt door het koninklijk besluit van 6 april 1970, dat van kracht was op het ogenblik van het ongeval.

Het koninklijk besluit van 28 december 1971, dat de basislonen voor zeelieden vaststelt vanaf 1 januari 1972, d.w.z. voor de sedert die datum overkomen arbeidsongevallen, vindt derhalve geen toepassing; dus ook niet artikel 2, laatste lid, van dit besluit, luidens hetwelk de door dit besluit bepaalde lonen aan het indexcijfer worden gekoppeld.

Het middel aangevoerd door het Fonds voor Arbeidsongevallen, is derhalve gegrond, wat meebrengt dat het eerste onderdeel van het middel ingeroepen door de rechthebbenden van de getroffene tevergeefs wordt voorgesteld.

¹ Cass., 20 juni 1973, Arr. Cass., 1973, 1028; Cass., 19 december 1973, Arr. Cass., 1974, 456; Cass., 25 september 1974, Arr. Cass., 1975, 116 en 118; Cass., 29 januari 1975, Arr. Cass., 1975, 614.

² Senaat, 1969-1970, Gedr. St., nr. 328, blz. 36.

³ Pasin, 1929, blz. 703.

⁴ Kamer, 1951-1952, Gedr. St., nr. 489, blz. 4.

Volgens het tweede onderdeel van dit laatste middel is ook de arbeidsongevallenrente gekoppeld aan het indexcijfer. Maar daarover doet het arbeidshof geen uitspraak en overigens wordt deze indexering door geen enkele wets- of reglementsbepaling voorgeschreven.

Om de arbeidsongevallenvergoeding niettemin aan de evolutie van de consumptieprijzen en het algemeen welvaartpeil aan te passen, wordt overigens door het koninklijk besluit van 21 december 1971 onder bepaalde voorwaarden aan de gerechtigden op een rente of jaarlijkse vergoeding, een bijkomende uitkering toegekend, die wel geïndexeerd en welvaartvast is (art. 6). Maar de door de verzekeraar verschuldigde rente zelf is dat niet.

Ook dit tweede onderdeel kan dus niet slagen.

Ik besluit tot de gedeeltelijke vernietiging en wel in zoverre het arrest het basisloon vanaf 1 januari 1972 op 192.795 fr. brengt.

Arrest

Gelet op het bestreden arrest, op 11 april 1974 door het Arbeidshof te Brussel, afdeling Antwerpen, gewezen ;

Overwegende dat de voorziening van d'Alessandro en Cavallera en de voorziening van het Fonds voor Arbeidsongevallen tegen hetzelfde arrest gericht zijn ; dat het past deze voorzieningen samen te voegen ;

I. Wat de voorziening van het Fonds voor Arbeidsongevallen betreft :

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 34, eerste lid, 79, eerste lid, 106 van de Arbeidsongevallenwet van 10 april 1971, in werking getreden op 1 januari 1972, 6, eerste lid, van de wetten betreffende de vergoeding der schade voortspruitende uit de arbeidsongevallen, gecoördineerd bij koninklijk besluit van 28 september 1931, 7 van de wet van 30 december 1929 betreffende de vergoeding der schade voortspruitende uit de arbeidsongevallen overkomen aan zeelieden, gewijzigd door artikel 7 van de wet van 7 april 1953, 1, 2, eerste lid, 1°, 9 van het koninklijk besluit van 28 december 1971 tot vaststelling van de bijzondere regelen inzake toepassing van de Arbeidsongevallenwet van 10 april 1971 op de zeelieden, 2 van het Burgerlijk Wetboek, 1 van het koninklijk besluit van 25 oktober 1971 tot vaststelling van de datum waarop de Arbeidsongevallenwet van 10 april 1971 in werking treedt en 97 van de Grondwet,

doordat, hoewel het met het oog op de berekening van de vergoedingen die aan de rechthebbenden van een aan een arbeidsongeval overleden zeeman toekomen, oordeelt : "zo artikel 79 van de Arbeidsongevallenwet bepaalt dat de Koning het basisloon van de zeelieden vaststelt, betekent dit in de context van die wet enkel dat het basisloon zoals het bij artikel 34 gedefinieerd is (met name het loon voor de periode van het jaar dat het ongeval voorafgaat), voor de zeelieden forfaitair bij reglement vastgesteld wordt. Artikel 79 van de Arbeidsongevallenwet houdt niet in dat het begrip basisloon voor de zeelieden wezenlijk van een andere aard is dan in de algemene arbeidsongevallenregeling", het arbeidshof niettemin voor een ongeval op 27 september 1971 overkomen aan een zeeman die in hetzelfde jaar aan de gevolgen ervan overleed, niet alleen toepassing maakt van het basisloon vastgesteld met betrekking tot het jaar 1970, aan dit ongeval voorafgaand, maar eveneens van het koninklijk besluit aangaande het basisloon voor het daaropvolgende jaar 1972, op 1 januari waarvan het basisloon definitief wordt vastgelegd, op grond van de

redenen : "artikel 79 van de nieuwe Arbeidsongevallenwet 1971 bepaalt dat het basisloon van de zeelieden door de Koning wordt vastgesteld. Bedoeld artikel, alsmede het uitvoeringsbesluit van 28 december 1971 zijn bepalingen die de berekeningswijze regelen van de vergoedingen verschuldigd wegens een arbeidsongeval. Dienvolgens dienen de bedoelde nieuwe bepalingen ook toegepast te worden op de gevolgen van het ongeval dat Martin d'Alessandro, zoon van verweerders, op 27 september 1971 trof en waaraan hij op 24 oktober 1971 overleed, tenzij de vergoedingen vóór 1 januari 1972 reeds definitief vastgesteld waren",

terwijl de vergoeding van de schade door een arbeidsongeval veroorzaakt, onverschillig of de getroffene al dan niet een zeeman is, berekend moet worden op grond van het werkelijk aan de werknemer ingevolge de overeenkomst toegekende loon gedurende het jaar dat aan het ongeval voorafging, krachtens artikel 6, eerste lid, van de Arbeidsongevallenwet die vóór 1 januari 1972 van kracht was en artikel 34, eerste lid, van de latere arbeidsongevallenwet ; de vergoeding voor een arbeidsongeval verschuldigd, immers tot doel heeft de getroffene of zijn rechthebbende schadeloos te stellen in de mate waarin bedoeld ongeval de werknemer in zijn economische waarde op de arbeidsmarkt heeft aangetaast, welke waarde vermoed wordt te zijn uitgedrukt in het basisloon van deze werknemer gedurende het jaar voorafgaande aan het ongeval ; zoals het arbeidshof terecht stelt, de bepaling van het basisloon voor de zeelieden door de Koning, krachtens de artikelen 7 van de wet van 1929 en 79 van de Arbeidsongevallenwet van 1971, niet inhoudt dat dit loon van een andere aard is dan dit in de algemene arbeidsongevallenregeling, en bijgevolg gelijkgesteld is, wat de vermelde artikelen 6 en 34 respectievelijk van de vroegere en de nieuwe Arbeidsongevallenwet betreft, aan het loon werkelijk aan de werknemer ingevolge de overeenkomst toegekend gedurende het jaar voorafgaande aan het ongeval ; zodat, door niet alleen toepassing te maken van het basisloon dat betrekking heeft op het aan het ongeval voorafgaande jaar, maar eveneens van datgene door de Koning bepaald voor het daaropvolgende, het arbeidshof de aangehaalde wetsbepalingen miskent en een niet door de wetgever bepaalde retroactieve werking geeft aan de artikelen 79 van de Arbeidsongevallenwet van 10 april 1971 en 2 van het koninklijk besluit van 28 december 1971, en ten slotte een tegenstrijdige, minstens dubbelzinnige motivering verstrekt :

Overwegende dat in geval van wijziging van een wetsbepaling tot vaststelling van de wijze van berekening van de vergoedingen die verschuldigd zijn ten gevolge van een arbeidsongeval of van een ongeval overkomen op de weg naar of van het werk, de rechter in principe de nieuwe wet moet toepassen, niet alleen op de vergoedingen verschuldigd wegens een ongeval overkomen na de inwerkingtreding van die wet, maar ook op de vergoedingen verschuldigd wegens de gevolgen van een vroeger ongeval, die ontstaan of voortduren na de inwerkingtreding van die wet, tenzij de vergoeding op dat ogenblik reeds definitief zou zijn vastgesteld ;

Overwegende dat artikel 34 van de Arbeidsongevallenwet van 10 april 1971 en artikel 2 van het koninklijk besluit van 28 december 1971 tot vaststelling van de

bijzondere regelen inzake de toepassing van de Arbeidsongevallenwet op zeelieden, geen bepalingen zijn waarbij een regel inzake aansprakelijkheid wordt gewijzigd ;

Overwegende dat het ongeval en het overlijden zich weliswaar hebben voorgedaan vóór 1 januari 1972, op welke datum de wet van 10 april 1971 van kracht is geworden, maar dat vóór die datum geen enkele vergoeding definitief werd vastgesteld ;

Overwegende nochtans dat, naar luid van artikel 34 van de Arbeidsongevallenwet van 10 april 1971, onder basisloon wordt verstaan het loon waarop de werknemer, in de functie waarin hij is tewerkgesteld in de onderneming op het ogenblik van het ongeval, recht heeft voor de periode van het jaar dat aan het ongeval voorafgaat ;

Overwegende dat in artikel 79 van de Arbeidsongevallenwet de Koning gelast wordt het basisloon van de zeelieden vast te stellen ; dat deze bepaling alleen in zoverre van artikel 34 afwijkt dat geen rekening wordt gehouden met het werkelijke door de zeeman verdiende loon, maar dat het basisloon forfaitair wordt vastgesteld op een bedrag dat de getroffene geacht wordt als loon te hebben ontvangen gedurende het jaar dat aan het ongeval voorafgaat ; dat artikel 79 evenwel geen afbreuk doet aan het in artikel 34 eveneens vervatte beginsel dat het basisloon wordt bepaald op het ogenblik van het ongeval ;

Overwegende dat het ongeval zich op 27 september 1971 voordeed, hetzij onder vigeur van het koninklijk besluit van 6 april 1970 tot vaststelling van het gemiddeld jaarlijks loon van de zeelieden ter koopvaardij, voor de toepassing van de wet van 30 december 1929 betreffende de vergoeding der schade voortvloeiende uit de arbeidsongevallen overkomen aan zeelieden ; dat artikel 1 en de bijlage het gemiddeld jaarlijks loon, dat als grondslag dient voor het bepalen van de schadevergoedingen verschuldigd aan de zeelieden ter koopvaardij die sedert die datum van uitwerking van het besluit door een arbeidsongeval getroffen zijn, vaststellen, en meer bepaald, voor een getroffene die steward was met meer dan een jaar dienst, op 175.032 frank ; dat genoemd besluit niet bepaalt dat de in bijlage vastgestelde bedragen gekoppeld zijn aan het indexcijfer van de consumptieprijzen ;

Overwegende dat aldus vaststaat dat het loon waarop de getroffene Martino d'Alessandro, in de functie waarin hij was tewerkgesteld in de onderneming op het ogenblik van het ongeval, recht had voor de periode van het jaar dat aan het ongeval voorafging, 175.032 frank bedroeg ;

Overwegende dat weliswaar het koninklijk besluit van 28 december 1971 tot vaststelling van de bijzondere regelen inzake toepassing van de Arbeidsongevallenwet van 10 april 1971 op de zeelieden, het basisloon van een steward met meer dan één jaar dienst bepaalt op 192.792 frank, gekoppeld aan het indexcijfer ; dat echter dit forfaitair basisloon slechts geldt voor een ongeval dat zich heeft voorgedaan na het in werking treden van het besluit op 1 januari 1972 ;

Dat het middel gegrond is ;

II. Wat de voorziening van d'Alessandro en Cavallera betreft :

Over het middel afgeleid uit de schending van de

artikelen 2 van het Burgerlijk Wetboek, 15, 34, 65, 79, 80, 106 van de Arbeidsongevallenwet van 10 april 1971, 1 van het koninklijk besluit van 25 oktober 1971 tot vaststelling van de datum waarop de Arbeidsongevallenwet van 10 april 1971 in werking treedt, 1, 2, laatste lid, en 9 van het koninklijk besluit van 28 december 1971 tot vaststelling van de bijzondere regelen inzake toepassing van de Arbeidsongevallenwet van 10 april 1971 op de zeelieden, bijlage II, voor scheepsgezellen, van bedoeld koninklijk besluit, en de artikelen 1 en 2 van het koninklijk besluit van 17 juli 1973 tot wijziging van het voormeld koninklijk besluit van 28 december 1971,

doordat het arrest beslist dat de aan de eisers toekomende arbeidsongevallenrente berekend dient te worden op een basisloon van 175.032 frank vanaf 24 oktober 1971 tot 31 december 1971 en van 192.795 frank vanaf 1 januari 1972 en de vraag van de eisers verwerpt om vanaf 1 januari 1973 het basisloon op 232.692 frank te berekenen en te zeggen dat de rente in de toekomst zal variëren volgens de schommelingen van het indexcijfer om de redenen dat het basisloon ten deze definitief vastgelegd moet worden op 1 januari 1972 ; dat immers het feit dat de Koning het basisloon van de zeelieden forfaitair bepaalt, niet inhoudt dat het wezenlijk zou verschillen van de algemene arbeidsongevallenregeling ; dat derhalve de nieuwe door het koninklijk besluit van 17 juli 1973 bepaalde basisloonbedragen slechts toepasselijk zijn op ongevallen overkomen aan zeelieden na 1 januari 1973, datum waarop gezegd koninklijk besluit van 17 juli 1973 van kracht geworden is ; dat dezelfde vaststelling geldt ten aanzien van de jaarlijkse koppeling van het basisloonbedrag aan het indexcijfer van de consumptieprijzen, voorgescreven door artikel 2 van het koninklijk besluit van 28 december 1971, dat hier ook geen toepassing kan vinden,

terwijl, eerste onderdeel, de aan de eisers toekomende vergoeding wegens het arbeidsongeval van hun zoon, bij gebrek aan akkoord tussen partijen, nog niet definitief vastgesteld was op de dag van de uitspraak van het arrest van 11 april 1974, dat daarbij zelf niet definitief is ; dat evenmin het door de bijlage II van het koninklijk besluit van 28 december 1971 op 192.795 frank vastgestelde basisloon deze vergoeding op 1 januari 1972 definitief vaststelde en slechts een element was ter berekening ervan, zodat het basisloon vanaf 1 januari 1973 op 232.692 frank diende vastgesteld te worden en het aan de schommelingen van het indexcijfer van de consumptieprijzen onderhevig was (schending van de artikelen 2 van het Burgerlijk Wetboek, 15, 34, 65, 79, 80, 106 van de wet van 10 april 1971, 1, van het koninklijk besluit van 25 oktober 1971, 1, 2, laatste lid, en 9, van het koninklijk besluit van 28 december 1971, bijlage II voor scheepsgezellen van dit koninklijk besluit en de artikelen 1 en 2 van het koninklijk besluit van 17 juli 1973),

tweede onderdeel, het bedrag van de aan de eisers verschuldigde arbeidsongevallenrente ook in de toekomst onderworpen is aan de schommelingen van het indexcijfer van de consumptieprijzen en met deze zal blijven variëren (schending van de artikelen 2 van het Burgerlijk Wetboek, 15, 34, 65, 79, 80, van de wet van 10 april 1971, 1 en 2, laatste lid, van het koninklijk besluit van 28 december 1971) :

Wat het eerste onderdeel betreft :

Overwegende dat uit het antwoord op het middel aangevoerd in de voorziening van het Fonds voor Arbeidsongevallen blijkt dat voor zeelieden het basisloon vastgesteld moet worden op het bedrag in voege op het ogenblik van het ongeval, zijnde in deze zaak 175.032 frank ;

Wat het tweede onderdeel betreft :

Overwegende dat het arrest geen uitspraak doet over de aanpassing van de arbeidsongevallenrente aan de schommelingen van het indexcijfer van de consumptie-prijzen ; dat trouwens geen enkele van de in het middel aangehaalde bepalingen die aanpassing betreft ;

Dat het middel niet kan worden aangenomen ;

Overwegende dat ingevolge artikel 68 van de Arbeidsongevallenwet de kosten ten laste vallen van het Fonds voor Arbeidsongevallen ;

Om die redenen,

Voegt de zaken nummers 1619 en 1659 van de algemene rol samen,

Vernietigt het bestreden arrest, in zoverre het beslist dat de arbeidsongevallenrenten vanaf 1 januari 1972 dienen berekend te worden op een basisloon van 192.795 frank ;

Verwerpt de voorziening van d'Alessandro Salvatore en Cavallera Antonia ;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing ;

Veroordeelt het Fonds voor Arbeidsongevallen in de kosten ;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Arbeidshof te Gent.

NOOT—Op grond van bovenstaand arrest dienen ten aanzien van de zeelieden de navolgende forfaitaire basislonen toegepast te worden : op de arbeidsongevallen gebeurd vanaf 1 januari 1972, de lonen bepaald in de bijlage 2 bij artikel 2 van het K.B. van 28 december 1971 (*Staatsbl.*, 31 december 1971) ; op de ongevallen gebeurd vanaf 1 januari 1973 de lonen bepaald in de bijlage bij het K.B. van 17 juli 1973 (*Staatsbl.*, 17 oktober 1973) ; op de ongevallen gebeurd vanaf 1 januari 1974, de lonen bepaald in de bijlage bij het K.B. van 24 april 1974 (*Staatsbl.*, 10 mei 1974) ; op de ongevallen gebeurd vanaf 1 januari 1975, de lonen bepaald in de bijlage bij het K.B. van 7 maart 1975 (*Staatsbl.*, 10 april 1975, err. 30 mei).

Daar het Hof van Cassatie de bepaling vervat in artikel 2 van het K.B. van 28 december 1971 waarbij de in de vorenbedoelde bijlagen vastgestelde forfaitaire lonen geïndexeerd worden, beschouwt als een bepaling die een berekeningswijze van de vergoedingen inhoudt, zullen de in aanmerking te nemen forfaitaire lonen jaarlijks aan de index aangepast moeten worden zolang de vergoedingen spruitend uit het arbeidsongeval dat de zeeman overkwam niet definitief zijn vastgesteld (vergelijk : Cass., 25 september 1974, R.W., 1974-75, 1627, met noot ; zie : de artt. 42 en 43 K.B. van 21 december 1971 houdende uitvoering van sommige bepalingen van de Arbeidsongevallenwet).

RAAD VAN STATE

5e KAMER — 15 OKTOBER 1975

Voorzitter : de h. Adriaens

Staatsraden : de hh. Tapie en van den Bossche (rapporteur)

Eerste auditeur : de h. Vliebergh

Advocaten : mrs. J.L. Michez loco Defosset, Van Compernelle loco Cambier, Van Gheluwe loco Bieseman

Raad van State—Rechtspleging—V.Z.W.—Beroep—Ontvankelijkheid.

Het instellen van een beroep bij de afdeling administratie van de Raad van State kan niet worden beschouwd als een handeling van dagelijks bestuur waarmede artikel 11 van verzoeksters statuten een uitvoerend bureau van twaalf leden belast.

De vermelding in het verzoekschrift dat het beroep wordt ingesteld door de raad van beheer, met opgaaf van alle namen van de personen die van die raad deel uitmaken, ook al zouden dezen zich individueel akkoord hebben verklaard, en met de vermelding dat die raad, overeenkomstig artikel 11 van de statuten, vertegenwoordigd is door de algemene voorzitter en door de secretaris-generaal, kan het ontbreken van het bewijs dat er een beslissing van dat orgaan van de vereniging zou zijn geweest, niet ongedaan maken.

Het feit dat het verzoekschrift wordt ingediend door een advocaat impliceert normaal de beslissing van de verzoekende partij om het in het verzoekschrift geformuleerde beroep tot nietigverklaring in te stellen ; het ontslaat echter verzoeker niet, in geval van betwisting of twijfel daaromtrent, het bewijs te leveren dat die beslissing genomen is op regelmatige wijze en, als het om een rechtspersoon gaat, door het orgaan dat de wet of de statuten daartoe bevoegd verklaren.

V.z.w. Association du personnel wallon et francophone des services publics t/ Nationale Maatschappij voor de Huisvesting
Arrest nr. 17.213

Gezien het op 19 september 1973 ingediende verzoekschrift waarbij de v.z.w. "Association du personnel wallon et francophone des services publics" de vernietiging vordert van de beslissing van de raad van beheer van de Nationale Maatschappij voor de Huisvesting van 17 juli 1973 om de heer Eduard Vandeveldt tot directeur te benoemen, welke bestreden benoeming ter kennis van het personeel is gebracht bij dienstorder nr. 865 van 24 juli 1973 ;

(...)

Ontvankelijkheid van het beroep

Overwegende dat de tegenpartij een exceptie van niet-ontvankelijkheid ontleent aan het feit dat verzoekster niet aantoonde dat zij de beslissing om de vernietiging te vorderen zou hebben genomen binnen de termijn van zestig dagen ;

Overwegende dat verweerster voor het sluiten van de debatten geen enkel stuk heeft overgelegd waaruit zou blijken dat zij de beslissing om de vernietiging van de bestreden beslissing voor de Raad van State te vorderen, op geldige wijze zou hebben genomen binnen de voor het indienen van het verzoekschrift gestelde termijn van zestig dagen ;

Overwegende dat, krachtens artikel 13 van de Wet van 27 juni 1921 en artikel 11 van verzoeksters statu-

ten, de raad van beheer de zaken van de vereniging leidt en deze vertegenwoordigt bij elke gerechtelijke en buitengerechtelijke akte;

Overwegende dat verzoekster geen notulen van de vergaderingen van de raad van beheer overlegt, waaruit zou blijken dat die raad heeft besloten een beroep bij de Raad van State in te stellen tegen de beslissing van de raad van beheer van de Nationale Maatschappij voor de Huisvesting van 17 juli 1973 om de heer Vandeveld E. tot directeur te benoemen;

Overwegende dat het instellen van een beroep bij de afdeling administratie van de Raad van State niet kan worden beschouwd als een handeling van dagelijks bestuur waarmee artikel 11 van verzoeksters statuten een uitvoerend bureau van twaalf leden belast;

Overwegende dat de vermelding in het verzoekschrift dat het beroep wordt ingesteld door de raad van beheer, met opgaaf van alle namen van de personen die van die raad deel uitmaken, ook al zouden dezen zich individueel akkoord hebben verklaard, en met de vermelding dat die raad, overeenkomstig artikel 11 van de statuten, vertegenwoordigd is door de algemene voorzitter en door de secretaris-generaal, het ontbreken van het bewijs dat er een beslissing van dat orgaan van de vereniging zou zijn geweest, niet ongedaan kan maken;

Overwegende dat, luidens artikel 19, tweede lid, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State, "de partijen zich mogen laten vertegenwoordigen of bijstaan door advocaten van Belgische nationaliteit ingeschreven op het tableau van de Orde der advocaten"; dat krachtens die bepaling een advocaat van Belgische nationaliteit, die op het tableau van de Orde ingeschreven is, zelfs stilzwijgend kan worden belast met het ondertekenen en indienen van een verzoekschrift dat, zoals in het onderhavige geval, gegrond is op artikel 14 van de genoemde gecoördineerde wetten; dat die last, welke de enkele verklaring van de advocaat moet doen vermoeden, weliswaar normaal de beslissing van de verzoeken-de partij impliceert om het in het verzoekschrift geformuleerde beroep tot nietigverklaring in te stellen, maar die partij er niet van ontslaat, in geval van betwisting of twijfel daaromtrent, het bewijs te leveren dat die beslissing genomen is op regelmatige wijze en, als het om een rechtspersoon gaat, door het orgaan dat de wet of de statuten daartoe bevoegd verklaren; dat het verzoekschrift niet ontvankelijk is;

(Verwerping).

NOOT—Dit arrest behelst de bevestiging van de vroegere rechtspraak van de Raad van State: 3 mei 1973, nr. 15.865, v.z.w. Koninklijke Touring Club van België, R.J.D.A., 1973, 193-199, met noot A. Coolen; 4 februari 1975, nr. 16.850, v.z.w. Heerlijk Verlof; 21 december 1965, nr. 11.575, v.z.w. Beroepsvereniging voor Heilgymnastiek en Massage; 17 juni 1958, nr. 6363, v.z.w. Jesode-Hatora-Beth-Jacob. Vgl. voor de p.v.b.a.: 22 mei 1969, nr. 13.578, Ets. A. Samyn-Permandt; 29 april 1970, nr. 14.101, Alg. Bouwondernemingen Leon Van Eeghem. Vgl. voor de n.v.: 19 januari 1967, nr. 12.165, Services d'Information de la sinistres.

Terloops zij tevens opgemerkt dat het in het arrest vermelde artikel 19, tweede lid, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State, dat handelt over advocaten "van Belgische nationaliteit", moet gelezen worden in het licht van het arrest van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen van 21 juni 1974; zie P.J.W. DE BRAUW, "Dienstverlening in het buitenland en het E.E.G.-Verdrag", R.W., 1973-74, 1805-1812; R.A.A. DUK, noot in S.E.W., 1974, 558-565; F.X. DE DORLODOT, "L'avocat au regard

du traité de Rome après l'arrêt de la Cour de Justice du 21 juin 1974", *Revue du Marché Commun*, novembre 1974, p. 473-480.

HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN

1e KAMER — 1 OKTOBER 1975

Voorzitter : de h. Alsteens

Raadsheren : de hh. Hernould en De Vocht

Advocaat-generaal : de h. Odeurs

Advocaat : mr. De Rycke

Burgerlijke stand—1. Verbetering van de registers—Conclusie van het openbaar ministerie—2. Keuze van de voornamen—Interpretatie van de wettelijke bepalingen die de keuze beperken—3. Ambtenaar van de burgerlijke stand—Geen partij in de procedure tot verbetering—Geen in het ongelijk gestelde partij in de zin van art. 1017 Ger.W.—Verantwoordelijkheid.

1. Het bevel tot overschrijving van een geboorteakte staat gelijk met een bevel tot verbetering van akten van de burgerlijke stand zodat de artt. 1383 e.v. Ger.W. van toepassing zijn.

De conclusie van het openbaar ministerie staat gelijk met een verzoek tot verbetering.

2. De wettelijke bepalingen die de keuze van de voornamen beperken, moeten worden geïnterpreteerd volgens de geest van de wet, zodat rekening dient te worden gehouden met de evolutie van het taalgebruik om moderne en verkorte vormen van voornamen te aannemen.

3. In de procedure tot verbetering van akten van de burgerlijke stand is de ambtenaar van de burgerlijke stand geen partij.

Hij kan niet beschouwd worden als een in het ongelijk gestelde partij in de zin van art. 1017 Ger.W.

De procedure tot verbetering vereist geen onderzoek naar de verantwoordelijkheid van de ambtenaar van de burgerlijke stand.

P. en I. t/ O.M. en ambtenaar van de burgerlijke stand te Bonheiden en ambtenaar van de burgerlijke stand te Bonheiden t/ P. en I.

Gezien de stukken van het geding en onder meer de eensluidende afschriften van de bestreden vonnissen van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Mechelen van 4 december 1973 en 29 januari 1974;

Overwegende dat de ontvankelijkheid van de hogere beroepen niet betwist wordt;

Overwegende dat de eerste rechter de feiten der zaak juist heeft weergegeven;

dat hij de overschrijving van de geboorteakten van de tweelingkinderen van beroepers P.-I. heeft bevolen;

dat het bij deze beschikking gegeven bevel gelijk staat met een bevel van verbetering van akten van de burgerlijke stand (zie o.m. De Page, I, nr. 458);

Overwegende dat een weglating, onverschillig of zij al dan niet bij nalatigheid, vergetelheid of fout gebeurde, dient te worden verbeterd, wijl zij tot gevolg heeft de

inlassing van een bepaalde akte tussen de andere voorkomende in de registers ;

dat de rechtspleging bedoeld door artikel 1383 e.v. Ger.W., toepasselijk is op deze verbetering ; dat het herstel van de weglating van een akte in de registers inderdaad door inlassing van de weggelaten akte tussen de andere, een verbetering van "de akten van de burgerlijke stand" impliceert ;

Overwegende dat ter zake, de toepassing van artikel 1383 e.v. Ger.W. door de oorspronkelijke dagvaarding miskend werd ;

Overwegende dat nochtans de voorwaarden van openbare orde gesteld door deze artikelen en artikel 138 Ger.W. vervuld werden ;

dat namelijk uitspraak werd gedaan op conclusie van het openbaar ministerie, en dat deze zoals ook de conclusie van het openbaar ministerie in hoger beroep, gelijk staat met een verzoek tot verbetering van de akten van de burgerlijke stand waarover betwisting ; dat belanghebbenden hier ook op aandringen ;

Overwegende dat appellanten P. en I. hun hoger beroep beperken tot de schrijfwijze van de naam *Annelies*, in plaats van *Anne Lies* zoals het eerste vonnis op conclusie van het openbaar ministerie aanvaardde ;

Overwegende dat dit beroep gegrond is :

dat de wettelijke bepalingen die de keuze van voornamen beperken en die de bevoegdheid van de ambtenaar van de burgerlijke stand bepalen, verklaard dienen te worden naar de geest van deze wetgevingen en met inachtneming van de aan het openbaar ministerie verleende bevoegdheden van toezicht (artikel 53 B.W.) en strafrechtelijke verantwoordelijkheid (artikel 50 B.W.).

Overwegende dat het overeenstemt met de geest van de wet rekening te houden met de evolutie van het taalgebruik om moderne en verkorte vormen in voornamen te aanvaarden ;

dat de voornaam en de schrijfwijze "Annelies" overeenstemt met een dergelijke aanpassing ;

dat, indien terecht een principiële opwerping wordt gemaakt tegen de samentrekkingen van voornamen die een chaos geven van misvormde of belachelijke namen (waarvan talrijke voorbeelden worden gegeven), deze opwerping in casu niet opgaat voor een overigens reeds voldoende verspreid gebruik van de naam *Annelies* voor *Anne Lies* ;

dat het verschil tussen beide schrijfwijzen voldoende onbelangrijk is om onbelangrijk te blijven in beide stellingen ;

Overwegende dat het beroep van de ambtenaar van de burgerlijke stand van de gemeente Bonheiden beperkt wordt tot de kosten van het geding waartoe hij veroordeeld werd in het bestreden vonnis, namelijk tot de helft van die kosten ;

Overwegende dat dit beroep gegrond is ;

Overwegende dat de ambtenaar van de burgerlijke stand geen partij is in de procedure van verbetering van de akten zoals bepaald in artikelen 1383 e.v. Ger.W. en derhalve niet beschouwd kan worden als in het ongelijk gestelde partij in de betekenis van artikel 1017 Gerechtelijk Wetboek ;

Overwegende dat weliswaar de ambtenaar van de burgerlijke stand gedagvaard werd, met het openbaar ministerie, om te horen zeggen dat zijn weigering op 16

juli 1973 om de aangifte van de geboorten van de op 13 juli 1973 geboren tweeling van partijen P.-I. met de opgegeven voornamen *Annelies* en *Greet* onrechtmatig en foutief was, en om — alsof verondersteld werd *dien-tengevolge* — "tweede gedaagde (de ambtenaar) zich te horen verplichten om het dispositief van huidig vonnis over te schrijven in de registers van de burgerlijke stand te Bonheiden" ;

dat het opstellen van de akten van de burgerlijke stand beantwoordt aan een verplichting van openbare orde en dwingend en dringend bevolen moet worden ; dat de procedure van verbetering geen onderzoek naar de verantwoordelijkheden oplegt en geen andere oorzaak veronderstelt dan het feit zelf waarvan de akte de werkelijkheid moet bevestigen ;

dat overigens de bewering van foutief handelen niet gehandhaafd werd en dat voor het hof herhaaldelijk bevestigd werd in termen van pleidooien dat geen fout aan de ambtenaar verweten wordt ;

Overwegende dat de keuze van voornamen als *Annelies* en *Greet* zoals door partijen P.-I. voorgesteld en geëist uiteindelijk aanvaard wordt ; dat derhalve de kosten in beide aanleggen ten laste van de Staat behoren te worden gelegd ;

Om die redenen,

Het Hof, rechtdoende op tegenspraak binnen de grenzen van de beroepen zoals in de conclusie beperkt (...)

Wijzig het bestreden vonnis van 29 januari 1974 betreffende de uitspraak omtrent het kind *Annelies* en omtrent de kosten ;

Opnieuw rechtdoende en tot alle doeleinden van duidelijkheid herhaalt de beschikkingen betreffende het kind *Greet*,

Beveelt de verbetering van de akten van de burgerlijke stand van de gemeente Bonheiden door afzonderlijke overschrijving, maar in de volgorde waarin zij voorkomen, van de hiernavolgende beschikkingen overeenkomstig de bepalingen van artikel 1385 Gerechtelijk Wetboek en voor zoveel als nodig van de artikelen 49 en 101 Burgerlijk Wetboek in de lopende registers met vermelding in de registers van het jaar der geboorte op de rand van de plaatsen waar beide geboorteakten hadden moeten worden ingeschreven, alsook in de jaar- en tienjaarlijkse tabellen.

1) Zegt voor recht dat de dertiende juli duizend negenhonderd drieënzeventig te 12,40 uur te Bonheiden geboren is *Annelies*, van het vrouwelijk geslacht, dochter van (...);

2) Herhaalt het bestreden vonnis waar het zegt voor recht dat de dertiende juli duizend negenhonderd drieënzeventig te 12,47 uur te Bonheiden geboren is *Greet*, van het vrouwelijk geslacht, dochter van (...);

Legt de kosten in beide aanleggen ten laste van de Staat.

NOOT—1. *De verbetering van de registers van de burgerlijke stand.* — Indien een akte van de burgerlijke stand niet binnen de wettelijke termijn is opgesteld, dienen de registers te worden aangevuld volgens de procedure tot verbetering van de akten van de burgerlijke stand (Advies Conseil d'Etat, 12 brumaire jaar XI, *Rec. Lég.*, I, nr. 319 ; *Pand. B.*, Tw. *Acte de l'état civil*, nr. 418 ; *R.P.D.B.*, Tw. *Acte de l'état civil*, nr. 249).

De rechtbank stelt de burgerlijke staat vast (zie: De PAGE, I, nr. 458; PLANIOL en RIPERT, I, nr. 220).

2. *De keuze van de voornamen.* — Het arrest interpreteert art. 1 van de Wet van 11-21 germinal jaar XI naar de geest van de wet (Vgl. Hof Brussel, 21 januari 1959, *Pas.*, 1960, II, 117, *J.T.*, 1959, 185, met noot, *R.P.Not.*, 1959, 312, *R.dr. fam.*, 1959, 388; Rb. Brugge, 7 januari 1975, *R.W.*, 1974-75, 2143, *J.T.*, 1975, 640; Rb. Brussel, 8 januari 1975, *R.W.*, 1975-76, 1263, met noot van W. PINTENS). Er wordt rekening gehouden met de evolutie van het taalgebruik.

3. *De aansprakelijkheid van de ambtenaar van de burgerlijke stand.* — De ambtenaar van de burgerlijke stand kan aansprakelijk gesteld worden op grond van art. 1382 B.W., indien het bewijs van een fout geleverd wordt. In de procedure op verzoekschrift dient de rechtbank hem dan bij vonnis in het geding te roepen (DE PAGE, I, nr. 467).

In de gewone procedure volstaat een dagvaarding. De ten laste gelegde feiten en de eis moeten in de dagvaarding duidelijk worden omschreven, anders wordt aangenomen dat de ambtenaar uitsluitend wordt gedagvaard om de verbetering te horen bevelen.

W. Pintens

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

5e KAMER — 3 DECEMBER 1975

Voorzitter : de h. Paës

Raadsheren : de hh. Vroomans en Wauters

Advocaten : mrs. Lens loco Boel en Rooman loco Hoeschet

Stedebouw en ruimtelijke ordening—Herstel van de plaats in de vorige staat op vordering van benadeelde derde voor de burgerlijke rechter.

Als de gemachtigde ambtenaar en het college van burgemeester en schepenen, zoals in het onderhavige geval, waarbij in strijd met de voorschriften van de Wet op de stedebouw een afsluitmuur werd geplaatst, geen van de drie in de artikelen 65 en 67 van de wet omschreven soorten van herstel hebben gevorderd en maar laten begaan omdat ze menen dat het een lichte inbreuk betreft, kan de derde benadeelde voor de burgerlijke rechtbank het herstel van de plaats in de vorige toestand vorderen.

D. en V.D. t/ B. en V.D.

Gezien het eensluidende afschrift van het vonnis van 4 december 1973 van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Leuven, waarvan geen akte van betekening wordt overgelegd en waartegen op 21 januari 1974 hoger beroep, regelmatig naar vorm, ingesteld werd; dat het incidenteel beroep eveneens ontvankelijk is;

Overwegende dat het inleidend exploitot betekend ten verzoeken van geïntimeerden strekt tot de betaling door appellanten van een schadevergoeding van 30.000 fr., tot de afbraak van een afsluiting in betonnen platen, geplaatst door appellanten op de scheidingslijn van hun perceel grond met dat van geïntimeerden, en tot de betaling van een vergoeding van 500 fr. per dag vertraging, zo de afbraak niet binnen de te stellen termijn geschiedt; dat het inleidend exploitot overeenkomstig artikel 69 der Wet van 29 maart 1962 gewijzigd door

de Wet van 21 december 1970 regelmatig overgeschreven werd op 22 juni 1973 op het 2e Hypotheekkantoor te Leuven;

Overwegende dat partijen eigenaars zijn van op aanpalende grondpercelen opgerichte woonhuizen; dat de bouwvergunning van 26 juli 1962 aan geïntimeerde afgeleverd o.a. aanduidt: "Als afsluitingen te voorzien: levende hagen of een laag muurtje van maximum 50 cm hoogte; verder palen en draad"; dat de bouwvergunning van 27 oktober 1962 aan partijen afgeleverd werd betreffende het bouwen van een garage bij hun woonhuis desaangaande niets vermeldt;

Overwegende dat appellanten niet betwisten dat ze in december 1972 de kwestieuze afsluiting in betonnen platen van 2 meter hoog en 18 meter lengte hebben laten plaatsen; dat een wegencommissaris, blijkbaar op aangifte van geïntimeerden, op 5 januari 1973 de plaatsing van die afsluiting tegen de scheidingslijn met het aanpalend perceel van geïntimeerden vanaf 6 meter vanaf de grens van de voortliggende buurtweg vastgesteld heeft; dat de wegencommissaris een proces-verbaal opemaakt heeft wegens inbreuk op art. 44, § 1, 1, van de Wet van 29 maart 1962 houdende organisatie van de ruimtelijke ordening en stedebouw gewijzigd door de Wetten van 22 april 1970 en 22 december 1970, daar appellant niet in het bezit is van een voorafgaande schriftelijke vergunning, afgeleverd door het college van burgemeester en schepenen; dat dit proces-verbaal aan de procureur des Konings te Leuven overgezonden werd en door het parket te Leuven geseponereerd werd;

Overwegende dat het nieuwe artikel 65 van die wet in drie soorten van herstel voorziet wanneer de strafrechter over het misdrijf te kennen heeft; dat het nieuwe artikel 67 eveneens bepaalt dat de gemachtigde ambtenaar of het college van burgemeester en schepenen de herstelling van de plaats in de vorige staat voor de burgerlijke rechtbank kunnen vervolgen; dat de bepalingen van artikel 65, § 1, al. 2 en 3, §§ 2 en 4, dan ook van toepassing zijn;

Overwegende nochtans dat wanneer de gemachtigde ambtenaar en het college van burgemeester en schepenen, zoals in onderhavige geval, geen van die drie soorten herstel aanvroegen en de zaken laten gaan omdat ze beschouwen dat het een lichte inbreuk is, de derde benadeelde dan aan de burgerlijke rechter de herstelling van de plaats in de vorige staat kan aanvragen;

Overwegende dat uit de verklaring gedaan door appellant op 12 februari 1973 aan de veldwachter van de gemeente Houwaert blijkt dat hij geen vergunning aangevraagd heeft om die afsluiting op te trekken, dat hij dit gedaan heeft omdat hij met geïntimeerde, zijn schoonbroer, in onmin leeft en dat hij niet bereid is die afsluiting af te breken; dat de veldwachter vaststelde dat de twee woningen slechts op enkele meters van elkaar verwijderd staan en dat de vensters in de zijgevel van beide woningen naar elkaar gericht zijn;

Overwegende dat geïntimeerden klagen over het feit dat die afsluiting gedeeltelijk het licht en geheel het zicht ontnemt; dat de door de veldwachter gedane vaststelling dit voldoende bewijst; dat die post van de eis dan ook als gegrond voorkomt;

Overwegende dat de voorgelegde foto's, wat de heropbouw van een vroeger bestaand muurtje betreft, vol-

doende aantonen dat het omheiningsmuurtje met palen gedeeltelijk weggenomen werd om de afsluiting met betonnen platen te plaatsen; dat dit muurtje aldus door appellanten in dezelfde staat hersteld dient te worden na de afbraak van de door hen geplaatste afsluiting;

Overwegende dat geïntimeerden eveneens aanspraak kunnen maken op schadevergoeding voor de duur dat deze onesthetische muur (cfr. foto's in het dossier van geïntimeerden) hun (sedert ongeveer 2 jaar) licht en zicht ontnemt; dat die schade met inachtneming van alle omstandigheden eigen aan de zaak, ex aequo et bono op 15.000 fr. dient te worden bepaald; dat er geen aanleiding bestaat thans een schadepost voor de toekomst te bepalen;

Om die redenen,

Het Hof,

Gelet op artikel 24 der Wet van 15 juni 1935;

Ontvangt het hoger beroep evenals het incidenteel beroep van geïntimeerden;

Verklaart het hoger beroep ongegrond, wijst appellanten ervan af;

Verklaart het incidenteel beroep in de volgende mate gegrond,

Doet het bestreden vonnis te niet; wijzigende,

Veroordeelt appellanten tot de afbraak van de bovenvermelde afsluiting in betonnen platen en tot het herstellen van het voorafbestaande muurtje op de plaats waar ze die afsluiting hadden geplaatst;

Zegt dat bij gebrek hieraan te voldoen binnen de maand na de betekening van dit arrest, geïntimeerden gemachtigd zullen zijn deze afbraak en heropbouw zelf te laten uitvoeren door een vakman en dat de kosten, in dat geval, verhaalbaar zullen zijn ten laste van appellanten op vertoon van de facturen;

Veroordeelt appellanten gezamenlijk om aan geïntimeerden 15.000 frank schadevergoeding te betalen met de gerechtelijke interesten;

Wijst het meergenvorderde af als ongegrond;

Veroordeelt appellanten gezamenlijk tot alle kosten in beide aanleggen.

NOOT—Zie Hof Brussel, 15 januari 1975, R.W., 1974-75, 2137.

ARBEIDSHOF TE ANTWERPEN

2e KAMER — 12 JANUARI 1976

Voorzitter: de h. Rauws

Advocaten: mrs. Dumez en Van der Auweraert loco Dieryck

Arbeidsovereenkomst bedienden—Verbreking door bediende vóór effectieve uitvoering—Wettelijke forfaitaire schadevergoeding verschuldigd.

Daar artikel 20 van de gecoördineerde wetten geen onderscheid maakt naar gelang de uitvoering van de overeenkomst op het ogenblik van de verbreking al dan niet effectief begonnen is, is de wettelijke forfaitaire scha-

devergoeding verschuldigd door de bediende die de gesloten arbeidsovereenkomst vóór de effectieve uitvoering ervan verbreekt.

S. t/ pvba R.D.

I.1. Appellante komt in beroep van voormeld vonnis (Arbrb. Antwerpen, 24 juni 1975) dat haar oorspronkelijke vordering, strekkend tot het bekomen van een vergoeding van 240.000 fr. wegens onregelmatige contractbeëindiging, afwijst.

Appellante stelt in rechte dat partijen op 23 augustus 1974 een overeenkomst sloten naar luid waarvan S. op 1 december 1974 in dienst zou treden als bediende-directeur tegen een aanvangswedde van 40.000 fr. Deze overeenkomst werd door S. op 17 september 1974 verbroken.

De p.v.b.a. R. D. beweert dat op 23 augustus 1974 een definitieve en volwaardige overeenkomst tot stand was gekomen, zodat S., wegens onregelmatige beëindiging van de dienstbetrekking, de forfaitaire vergoeding bepaald bij artikel 20 van de gecoördineerde Bediendencontractwetten verschuldigd is. Deze vergoeding is immers ook verschuldigd wanneer de feitelijke uitvoering van de overeenkomst nog niet begonnen is.

Derhalve vordert appellante een vergoeding van 6 maal 40.000 fr. = 240.000 fr., vermeerderd met de moratoire interesten.

2. Geïntimeerde S. voert aan dat de eerste rechter terecht beslist heeft dat de gecoördineerde Bediendencontractwetten geen toepassing vinden ter berekening van de eventuele schadevergoeding wanneer de verbreking van de dienstbetrekking vóór de uitvoering ervan gebeurt.

Volgens de heer S. veronderstelt de toepasselijkheid van de gecoördineerde wetten dat het contract een begin van uitvoering heeft gehad, aangezien de eventueel te bepalen opzeggingstermijn gerelateerd dient te worden aan de anciënniteit van de bediende. Die anciënniteit bestaat in casu niet.

De niet-toepasselijkheid van artikel 20 der gecoördineerde wetten vloeit, volgens geïntimeerde, voort uit de bewoordingen van bedoeld artikel. De Franse tekst zegt duidelijk "rompre l'engagement"; deze termen hebben een sociologische betekenis en wijzen op de verbondenheid van de werknemer met de onderneming, terwijl "contract" een juridisch begrip is dat verwijst naar het instrumentum waardoor deze verbondenheid zich kan realiseren. De wet stelt geen vergoeding vast in geval van verbreking vóór het engagement of de verbintenis.

Partij S. stelt verder dat de arbeidsovereenkomstenwetten, in de mate dat zij van het gemene recht afwijken, restrictief dienen te worden geïnterpreteerd; zij gelden slechts voor zover zij werkelijk een regeling inhouden. Daarenboven gelden, volgens een vaste jurisprudentie, de Bediendenovereenkomstenwetten niet meer na de beëindiging van de overeenkomst; a fortiori vinden deze wetten dan ook geen toepassing wanneer de uitvoering van de overeenkomst niet eens begonnen is.

Geïntimeerde argumenteert dat wanneer men een overeenkomst sluit waarbij men zich ertoe verbindt in de toekomst bediendenwerk te leveren, zulks niet inhoudt dat men automatisch de hoedanigheid van bediende verworft. Deze hoedanigheid wordt pas verkregen vanaf het ogenblik en in de mate dat werkelijk gepresteerd wordt,

en bovendien kan de oorspronkelijk gegeven kwalificatie op grond van de feitelijke uitvoering een overeenkomst voor werklieden en zelfs een rechtsverhouding met een zelfstandige blijken te zijn.

Opzegging en vergoeding, aldus partij S., hebben slechts betekenis met betrekking tot arbeidsovereenkomsten in uitvoering. De artikelen 15 en 20 van de Bediendenwet spreken over "in dienst zijn", wat effectieve tewerkstelling veronderstelt, en over "lopende wedde", wat het ontvangen van loon inhoudt.

Geïntimeerde stelt ook dat de Arbeidsovereenkomstenwetten voor bedienden essentieel de bescherming van de werknemer beogen gedurende de periode dat hij zijn arbeidskracht ter beschikking stelt van de werkgever, zodat de geschillen die rijzen vóór die periode vreemd blijven aan die sociale finaliteit. In dit licht heeft de toepassing van artikel 17 van de gecoördineerde wetten — recht op afwezigheid om een nieuwe betrekking te zoeken — duidelijk geen zin vóór de uitvoering van de overeenkomst en daarenboven zou de erin bedoelde opzegging trouwens kunnen samenvallen met de lopende arbeidsverplichtingen bij een vorige werkgever.

Appellante dient op grond van artikel 1142 B.W. haar werkelijk geleden schade te bewijzen en daarin slaagt zij niet.

Subsidiair pleit geïntimeerde ten slotte dat de maximumvergoeding die appellante kan toekomen enkel een halve maand loco bedraagt; de opzegging op 17 september 1974 gegeven heeft immers nog 2 1/2 maand gelopen.

Om al die redenen vordert geïntimeerde de bekrachtiging van het aangevochten vonnis.

II. Ten aanzien van de grieven van appellante overweegt het Hof het navolgende:

Ten aanzien van de feiten

Het is niet betwist dat appellante en geïntimeerde op 23 augustus 1974 een arbeidsovereenkomst voor bedienden sloten. Naar luid van deze overeenkomst zou S. zo haast mogelijk in dienst komen maar uiterlijk op 1 december 1974, en belast zijn met het geven van leiding aan het geheel der organisatie en productie van het bedrijf van appellante. De overeengekomen maandwedde bedroeg 40.000 fr.

Bij aangetekende brief gedateerd 17 september 1974 en verzonden op 18 september, deelde de heer S. zijn beslissing mede de gesloten overeenkomst niet te zullen uitvoeren.

Ten aanzien van het recht

Artikel 20 van de gecoördineerde wetten bepaalt dat, indien de overeenkomst zonder tijdsbepaling werd gesloten, de partij die de verbintenis verbreekt zonder gegronde reden of zonder de bij de wet gestelde opzeggingstermijnen in acht te nemen, gehouden is tot betaling aan de wederpartij van een vergoeding gelijk aan de lopende wedde overeenstemmend met de duur van de opzeggingstermijn hetzij met het nog te lopen gedeelte van die termijn.

Het is daarbij duidelijk dat voormeld artikel de verschuldigdheid van de vergoeding die het vaststelt enkel afhankelijk maakt van de vervulling van de voorwaarden die het aangeeft, en dat het daarbij geen onderscheid maakt naar gelang de uitvoering van de overeenkomst op het ogenblik van de verbreking al dan niet effectief begonnen is (vergelijk m.b.t. arbeidsovereenkomst werklieden: Cass., 10 april 1974, R.W., 1974-75, 609).

In strijd met wat geïntimeerde beweert, zijn in artikel 20 van de gecoördineerde wetten, zowel als in artikel 22 van de wet op het arbeidscontract, de termen "overeenkomst", "contract" en "verbintenis" (in het Frans *contrat* en *engagement*) gelijkwaardige begrippen en spreken bedoelde artikelen niet van "in dienst zijn" (cfr. Cass., 10 april 1974, voormeld).

Krachtens het bepaalde bij artikel 20 van de gecoördineerde Bediendenwetten is diegene die de overeenkomst zonder opzegging of dringende reden verbreekt derhalve ook de bij dit artikel vastgestelde forfaitaire schadevergoeding verschuldigd wanneer de verbreking plaatsgrijpt vóór de uitvoering van de overeenkomst.

Daarbij zij aangemerkt dat zo de gecoördineerde Bediendenwetten in hoofdzaak de bescherming van de bedienden nastreven, die bescherming evenwel niet in alle opzichten eenzijdig is. Aldus gelden krachtens de bewoordingen gebezigd in artikel 20 de beginselen die het huldigt zowel ten opzichte van de werkgever als van de bediende.

In de mate dat de argumentatie van geïntimeerde voor het overige steunt op de consequenties en rechtsgevolgen van een gegeven opzegging, mist zij feitelijke grondslag en is zij derhalve niet relevant. Het staat immers vast dat geïntimeerde op 17 september 1974 de gesloten arbeidsovereenkomst zonder opzegging beëindigd heeft.

Daar er geen betwisting bestaat omtrent de intellectuele aard van de functie waarvoor de heer S. door de p.v.b.a. R.D. werd aangeworven, en partijen derhalve een arbeidsovereenkomst voor bedienden aangingen, dienen ook de beschouwingen van geïntimeerde omtrent het ogenblik waarop de hoedanigheid van bediende ontstaat, zowel als die omtrent de mogelijke wijzigingen die later in de rechtsverhoudingen tussen partijen hadden kunnen optreden, als ongegrond en irrelevant ter zijde gesteld te worden.

Gelet op zijn jaarloon, diende geïntimeerde, voor zover hij de gesloten arbeidsovereenkomst wenste te beëindigen, met zijn werkgever een overeenkomst te sluiten nopens de in acht te nemen opzeggingstermijn (art. 15, § 2, gec. wetten).

Daar een dergelijke overeenkomst niet tot stand kwam beslist het Hof, rekening houdend met de concrete omstandigheden van de zaak, en inzonderheid met het tijdstip waarop de overeenkomst verbroken werd, dat geïntimeerde een opzegging van anderhalve maand had behoren in acht te nemen.

Derhalve is geïntimeerde op grond van artikel 20 der gecoördineerde wetten een vergoeding verschuldigd van 1,5 × de lopende wedde, d.i. 60.000 fr., onder lopende wedde verstaan zijnde de overeengekomen of toepasselijke bezoldiging op het ogenblik van de verbreking.

(...)

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

1e KAMER — 15 MEI 1975

Voorzitter : de h. Cornette

Rechters : de hh. Kiebooms en Van der Donckt

Openbaar ministerie : de h. Kinart

Advocaten : mrs. Franck en Vanneste

Auteursrecht—Persoonlijkheidsrechten—Publikatie, zonder machtiging, van een foto uit het privé-leven.

Art. 20 van de Auteurswet is enkel toepasselijk op portretten voor zover deze de hoedanigheid van een kunstwerk vertonen. Een foto mag als een kunstwerk worden beschouwd als ze kwaliteiten van originaliteit en een artistieke waarde heeft.

Het is een fout, een foto die een tafereel uit het privé-leven voorstelt, zonder de toestemming van de betrokkenen in een weekblad te publiceren.

Van Isacker t/ Scholliers en N.V. Uitgeverij Hoste

Overwegende dat eiser, zo in persoonlijke naam als in hoedanigheid van rechthebbende van zijn overleden echtgenote, van beide verweerders de veroordeling vraagt tot betaling van 1 fr. voor morele schade en 1 fr. voor extra-judiciële kosten ;

Overwegende dat in het weekblad *Zondag Nieuws* van 24 april 1974 op bladzijde 9 een foto gepubliceerd werd van eiser en zijn echtgenote, deze laatste in tragische omstandigheden op 22 december 1971 te Mechelen overleden ; dat de eerste pagina van het weekblad hoofdzakelijk deze tragische gebeurtenis vermeldde onder de titel "De vampier van Mechelen wurgt mevrouw Van Isacker tweemaal" ;

Overwegende dat niet betwist wordt dat eerste verweerder de verantwoordelijke uitgever en tweede verweerder de feitelijke uitgeefster is ;

Overwegende dat eiser betoogt dat de bewuste foto door een vriend van hem genomen werd ter gelegenheid van het huwelijk van de broer van zijn echtgenote ; dat deze foto een van de kamers van zijn woning versiert en dat hij zich afvraagt hoe verweerders in het bezit zijn gekomen van een afdruk van die foto die door zijn vriend nooit aan een fotoverdeler werd medegedeeld ; dat verweerders hierop antwoorden dat zij de foto verkregen hebben door tussenkomst van een fotoverdeler, echter zonder meerdere aanduidingen ;

Overwegende dat de foto de beide echtelieden voorstelt gezeten in een canapé in een sfeer van familiale intimiteit ;

Overwegende dat eiser betoogt dat door de publikatie van die foto, voorstellend een tafereel van het privé-leven van de echtgenoten, de intieme sfeer van zijn privé-leven geschonden werd ;

Overwegende dat verweerders betogen dat de foto gemaakt werd tijdens een publieke party en er dus stilzwijgend goedkeuring van de betrokken personen aanwezig is ;

Overwegende dat eiser zulks betwist ; dat verweerders hun loutere bewering niet staven ; dat de foto op zichzelf eerder wijst op een weergave van een sfeer van een intiem familieleven ;

Overwegende dat dus niet bewezen is dat de foto niet gemaakt werd in de intimiteit van het privéleven zoals verweerders het beweren ;

Overwegende dat eiser zijn vordering baseert deels op art. 20 van de Wet van 22 maart 1886 en deels op de schending van het intimiteitsrecht, maar dan gebaseerd, volgens eiser, op artikel 1382 B.W. ;

Overwegende dat verweerders opwerpen dat eiser de wet van 1886 niet kan invoeren omdat zij enkel de schepper van het werk beschermt en eiser niet de schepper van de foto is ;

Overwegende dat art. 20 van de Wet op de auteursrechten wel de bedoeling had de personaliteit van het individu te beschermen (zie : Maurice Benoit en Louis Descamps, *Commentaire de la loi sur le droit d'auteurs* ; Rapport à la chambre, nr. 147, p. 107 : "Cette disposition étrangère au droit d'auteurs proprement dit est une application du principe que la figure et la personnalité de tout être humain leur appartiennent et que personne ne peut en disposer sans autorisation" ; Discussions au Sénat, p. 413, nr. 98 — Le Ministre de la Justice : "Je crois que nous sommes tous d'accord sur le principe qu'il ne peut être permis ni à l'artiste ni au propriétaire d'un portrait, de se servir de ce portrait pour jeter dans le domaine de la publicité les traits de la personne représentée (.....) nous avons voulu que la personnalité de la personne représentée fut protégée et garantie, comme la personnalité et les droits d'auteurs sont eux mêmes garantis par les autres dispositions de la loi" ;

Overwegende dat volgens rechtsleer en rechtspraak art. 20 van de Wet op de auteursrechten enkel toepasselijk is op portretten voor zover deze de hoedanigheden van een kunstwerk vertonen ; dat een foto als een kunstwerk beschouwd mag worden wanneer ze kwaliteiten van originaliteit en een artistieke waarde vertegenwoordigt ;

Overwegende dat de besproken foto deze hoedanigheden niet bezit en dus de wet van 1886 niet toepasselijk is (zie : Jacques Velu, *Le droit au respect de la vie privée*, nr. 67, p. 71 ; R.P.D.B., *V° Droit d'auteurs*, nrs. 149-150) ;

Overwegende dat het een fout was van verweerders een dergelijke foto, zonder toestemming van eiser in een weekblad te publiceren omdat het voor eiser in die tragische omstandigheden schokkend moet geweest zijn te vernemen en te moeten vaststellen, dat een foto, die een tafereel voorstelt uit zijn privé- en familieleven, in een weekblad werd verspreid ; dat dit een foutieve inmenging betekent in het privéleven van eiser en een bron van storing was in zijn intieme nagedachtenis voor de overledene ;

Overwegende dat de morele schade op voldoende wijze bewezen is en de overige gevraagde punten niet betwist worden ;

Om die redenen,

De Rechtbank,

Gehoord de heer R. Kinart, eerste substituut-procureur des Konings, in zijn strijdig advies, mondeling uitgebracht ter openbare zitting van 27 maart 1975 ;

(...)

Veroordeelt verweerders solidair om aan eiser te betalen hoofdens morele schade een frank en hoofdens extra-judiciële kosten een frank.

Beveelt de inbeslagname van de betrokken foto, de clichés en negatieven. Beveelt de publikatie van huidig vonnis in het eerstvolgend nummer van *Zondag Nieuws* na de betekening van huidig vonnis, en in het gebruikelijke lettertype van dit weekblad. Beveelt insgelijks dat huidig vonnis zal gepubliceerd worden in *Het Laatste Nieuws*, *Gazet van Antwerpen* en *De Standaard*, zulks op kosten van verweerders.

Legt de kosten van het geding ten laste van verweerders.

NOOT—Dit vonnis is een uitloper van de beruchte Mechelse moordzaak van enkele jaren geleden, waarin een jonge moordenaar drie slachtoffers maakte. Een van de slachtoffers kwam vooral in de belangstelling omdat zij de echtgenote was van een bekend schrijver, advocaat en hoogleraar. Zelfs de buitenlandse pers bracht over deze zaak verslag uit. Een Frans blad, bekend om zijn sensatiezucht en weinig delicate methodes, slaagde er op onnaspeurlijke wijze in een foto te bemachtigen van het slachtoffer en haar echtgenoot, enkele jaren vroeger genomen ter gelegenheid van een familiefeest. Een weinig later werd de foto ook door een Belgisch weekblad gepubliceerd.

De verontwaardigde echtgenoot reageerde met een procedure, die steunde op twee argumenten: enerzijds de schending van art. 20 van de Auteurswet van 22 maart 1886; anderzijds de schending van zijn recht op privacy.

De rechtbank gaat op de eis in, voor zover deze gebaseerd is op de schending van het recht op privacy, in een overigens summierië motivering. Het vonnis sluit hier aan bij een gevestigde uitspraak, zowel in het binnenland (Rb. Brussel, 17 januari 1975, *J.T.*, 1975, 441; Kh. Brussel, 11 september 1974 en Rb. Brussel, 7 juni 1974, *J.T.*, 1975, 135, met noot van MICHEL DE SALLE), als in het buitenland (bv. Parijs, 13 maart 1965, *Gaz. Pal.*, 1966, 38; het ging om een foto van het zoontje van Gerard Philippe in het ziekenhuis).

Het is trouwens de rechtspraak die in ons land dit recht ontwikkeld heeft, vooral in de loop van de jongste jaren. In tegenstelling tot andere landen, zoals Frankrijk b.v., hebben wij hierover geen wettelijke tekst. Wel is te verwachten dat hierin eerlang verandering zal komen, want het wetsontwerp op de bescherming van de privacy, dat door de regering wordt opgesteld, bevat bepalingen betreffende het fotograferen en verfilmen van personen.

Twee punten uit de motivering verdienen aangestreept te worden.

Het vonnis verwerpt de stilzwijgende goedkeuring die zou kunnen afgeleid worden uit de houding van de gefotografeerde. Zelfs indien de foto genomen werd met de toelating van de afgebeelde persoon, is voor publikatie een andere, uitdrukkelijke, toelating noodzakelijk. Hierover zijn rechtspraak en rechtsleer het overal en sedert altijd eens.

Het vonnis overweegt verder "dat het een fout was van verweerders een dergelijke foto, zonder toestemming van eiser in een weekblad te publiceren", zonder verwijzing naar art. 1382 B.W.

Meer, eerder had het vonnis overwogen "dat eiser zijn vordering baseert deels op art. 20 van de Wet van 22 maart 1886 en deels op de schending van het intimititeitsrecht, maar dan gebaseerd, volgens eiser, op art. 1382 B.W." (cursivering van ons).

Het vonnis schijnt zich dus wel aan te sluiten bij de opvatting van een deel van de rechtsleer die de bescherming van de afgebeelde persoon ziet buiten de klassieke theorie van de aansprakelijkheid. In die opvatting ontstaat de fout door het loutere feit van publikatie, zelfs indien er geen schade wordt aangetoond. Het recht van de persoon op zijn afbeelding is absoluut (J. STOUFFLET, "Le droit de la personne sur son image", *J.C.P.*, 1957, I, 1374).

Tot dusver moet het vonnis zonder voorbehoud toegejuicht worden. De moderne sensatiezucht van de nieuwsmedia tast meer en meer de privacy van de burgers aan, en de rechtspraak reageert hier terecht tegen. Ons land is tot nog toe redelijk gespaard gebleven van een schandaalpers, zoals b.v. Engeland, Frankrijk en Duitsland die kennen.

Ongnadige veroordelingen moeten helpen beletten dat deze onzalige voorbeelden hier navolging zouden vinden.

Daarom is het o.i. jammer dat de rechtbank het tweede argument van aanlegger, gebaseerd op art. 20 van de Auteurswet van 22 maart 1886, verworpen heeft.

Dit artikel verbiedt aan de auteur of de eigenaar van een portret dit te reproduceren of te exposeren zonder toelating van de afgebeelde persoon of van zijn rechthebbenden, tot twintig jaar na zijn overlijden.

De redenering van de rechtbank is de volgende: art. 20 van de Wet van 22 maart 1886 is een beperking van het auteursrecht; het auteursrecht geldt alleen voor kunstvoorwerpen; in casu was de betwiste foto geen kunstvoorwerp; dus is ook art. 20 niet van toepassing.

De rechtbank staat met die opvatting niet alleen (cf. Rb. Dendermonde, kort geding, 10 november 1971, *R.W.*, 1971-72, 916).

O.i. is dit echter een te restrictieve interpretatie van het begrip "kunstvoorwerp". Trouwens, de auteurswet beschermt alle originele creaties; de "kunstwaarde" speelt daarbij geen rol. Nu is het zo dat de rechtspraak, zowel in binnen- als in buitenland, zich op het gebied van de fotografie steeds zeer kritisch heeft opgesteld en, niettegenstaande dit overigens algemeen aanvaard principe uit het auteursrecht, van een foto aanvankelijk een "kunstzinnig karakter" heeft geëist (wat dit ook moge betekenen...). De rechtsleer heeft deze rechtspraak hevig aangevallen. Als gevolg hiervan werd op internationaalrechtelijk vlak duidelijk de overheersende opvatting aangegeven, toen de versie van Brussel (1948) van de Berner Conventie de fotografische werken expliciet op één lijn plaatste met de overige kunstwerken: de Conventie beschermt alle *originele* werken, ongeacht waarde of doel.

Waar die originaliteit uit kan blijken, wordt niet beperkend aangeduid in een vonnis van Vred. Gent, 20 oktober 1954 (bevestigd door Rb. Gent, 23 februari 1955, *R.W.*, 1954-55, 1682): zo b.v. belichting, belichtingsduur, opnamehoek, diafragma, achtergrond, keuze van ontwikkelaar en papier. Maar de rechtspraak blijft reticent, zelfs wanneer het niet over liefhebbersfoto's gaat maar over het werk van een beroepsfotograaf: Vred. Herk de Stad, 8 januari 1965, bevestigd door Rb. Hasselt, 28 maart 1966 (*R.W.*, 1965-66, 2096, met onze — kritische! — noot).

Hierdoor wordt de toepassing van art. 20 van de Auteurswet voor foto's natuurlijk erg twijfelachtig. O.i. valt dit te betreuren, want hoewel sommigen oordelen dat art. 20 voorbijgestreefd is en praktisch in onbruik vervallen (P. RECHT, *Le droit d'auteur en Belgique*, p. 147), hebben wij nog getracht aan te tonen in een verslag voor het 3e internationaal colloquium over het Europese Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens (Brussel, 1970), dat art. 20 van de Auteurswet een interessant wapen kon zijn ter bescherming van het recht op privacy. Gelijkaardige bepalingen zijn overigens te vinden in b.v. de Nederlandse, Duitse en Italiaanse auteurswetten. In Frankrijk, zoals reeds gezegd, bestaat een afzonderlijke wet "ad hoc". Rekening houdend met de allergie die de rechtbanken schijnen te vertonen voor de fotografische kunst is deze oplossing tenslotte dan misschien toch de veiligste. Zoals hierboven is opgemerkt, kan in ons land een dergelijke tekst eerlang verwacht worden.

Jan Corbet
Buitengewoon docent V.U.B.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE TURNHOUT

3e KAMER — 2 OKTOBER 1975

Voorzitter: de h. Boes

Openbaar ministerie: mevr. M. Vrints

Advocaten: mrs. Van Hoof loco Belmans en Heerman
loco Van Gorp

Onrechtmatige daad—Minderjarigen in observatiegeesticht—Ontsnapping—Schade aan derde—Principes van het opvoedingssysteem—Bewijs van fout bij de uitvoering van de bewaking en het toezicht.

Met betrekking tot de verplichting van bewaking, behoeding en opvoeding van in observatiegestichten van het Rijk geplaatste minderjarigen moet de nadruk worden gelegd op de wederopvoeding en de sociale aanpassing van de minderjarigen, waarbij hun meer bewegingsmogelijkheden worden gegeven. Die methode, welke ontegenzeggelijk risico's meebrengt, is door het openbaar belang vereist.

Nu de tegen de Staat ingestelde eis tot vergoeding van door een ontsnapte minderjarige veroorzaakte schade op de artikelen 1382 en 1383 B.W. is gebaseerd, is de stelling dat de verplichting van bewaking een resultaatsverbintenis is, principieel onverenigbaar met het rechtskarakter van de aan het bewijs van een fout gebonden quasi-delictuele aansprakelijkheid. In de gegeven omstandigheden is het bewijs van een fout van de opvoeders bij de bewaking en het toezicht niet geleverd.

Verherstraeten t/ Belgische Staat

(...)

1) Feiten

Op 15 september 1972 waren 29 in het Centraal Observatiegesticht te Mol geplaatsten onder begeleiding van drie opvoeders gaan zwemmen in het zwembad te Mol. Overeenkomstig de reglementering, als de orde in de groep het toelaat, waren de opvoeders met deze groep nadien een verfrissing gaan nemen in het jeugdclubhuis "Riborn" op 200 meters van het C.O.G. De jongens namen plaats in het café en één der opvoeders verzocht de exploitant de zijdeur te sluiten zodat het clubhuis slechts langs de voordeur, die onder controle bleef van de opvoeders, verlaten kon worden. De genaamde Th., na een ontvluchting terug in het C.O.G. geplaatst ingevolge beschikking van de Jeugdrechter te Brussel van 9 augustus 1972, kreeg op een gegeven ogenblik de toelating om zich naar de toiletten te begeven. Van deze gelegenheid maakte hij gebruik om de gesloten zijdeur, aan het zicht van de opvoeders onttrokken door een muurtje, te forceren en te ontvluchten, te zamen met de genaamde Michel B. De ontvluchters liepen in de richting van het zwembad, waar zij door middel van braak de auto Fiat 125 van aanlegger gestolen hebben om zich vervolgens naar Brussel te begeven. Op 17 september 1972 omstreeks 11,50 uur is Th. in Schaarbeek op een kruispunt in aanrijding gekomen met een van rechts komend en voorrang hebbend voertuig, waardoor het voertuig van aanlegger dan nog in botsing kwam met drie gestationeerde voertuigen. Th. is dan te voet weggegaan doch heeft enkele dagen later zelf contact opgenomen met de jeugdrechter. Op 25 september 1972 werd Th. opnieuw geïnterneerd in het C.O.G. te Mol en op 18 januari 1973 volgt een beslissing van de Jeugdrechter te Brussel tot plaatsing van Th. Edmond in het Rijksopvoedingsgesticht te Mol.

2) Verantwoordelijkheid

Overwegende dat aanlegger thans stelt dat verweerster aansprakelijk dient gesteld voor de schade aan zijn voertuig, de ontvluchting van Th. en de diefstal van aanleggers voertuig te wijten zijnde aan een gebrek aan voldoende toezicht der opvoeders van het C.O.G. te Mol ; dat Th. Edmond, zoals blijkt uit de voorgelegde stukken,

reeds op 31 juli 1972 uit het C.O.G. te Mol ontvlucht was, terwijl hij een Fiat ontvreemde te Mol en een andere Fiat te Wijnegem ; dat hij derhalve bijzonder in het oog moest worden gehouden ; dat het verder foutief was zulke delinquent in een open opvoedingssysteem te plaatsen ;

Overwegende dat aanlegger zich baseert op art. 1384, lid 4, van het Burgerlijk Wetboek ; dat het ter zake overbodig is uit te maken of de in die bepaling bedoelde aansprakelijkheid al dan niet uitsluitend van toepassing is op de eigenlijke onderwijzers dan wel op andere personen die met de opvoeding of bewaking van anderen zijn belast ; dat immers de bewuste aansprakelijkheid van de onderwijzers slechts bestaat zolang de hun toevertrouwde personen aan hun toezicht zijn onderworpen en dus niet, zoals in casu bij de diefstal van de auto van aanlegger, nadat die personen zijn ontvlucht ;

Overwegende dat aanlegger zich tevens baseert op art. 1384, lid 3, van het Burgerlijk Wetboek ;

Overwegende echter dat de directeur, noch de leden van het opvoedingspersoneel van een observatie- of opvoedingsgesticht van de Staat, mogen worden beschouwd als aangestelden van de Staat daar deze personen deelachtig zijn aan de uitoefening van de openbare macht en derhalve organen van de Staat zijn ;

Overwegende dat de vordering van aanlegger op quasi-delictueel gebied derhalve slechts dient te worden onderzocht in het kader van de artt. 1382-1383 van het Burgerlijk Wetboek ;

Overwegende dat aanlegger, zoals uitdrukkelijk in zijn conclusie gesteld, zich niet wenst uit te spreken over het regime en de inrichting van het C.O.G. te Mol als dusdanig ; dat eventuele fouten in dit verband en de bevoegdheid om erover te oordelen derhalve niet dient te worden besproken ;

Overwegende dat verweerster terecht opmerkt dat Th. Edmond, niettegenstaande zijn ontvluchting van anderhalve maand tevoren, na een tijd van het gewone regime beroofd te zijn geweest, normaal opnieuw het gewone opvoedingssysteem diende te genieten ; dat om pedagogische redenen een verdere beroving van de opvoedende activiteiten voor deze minderjarige alleen maar ergere gevolgen kon hebben ; dat na de eerste ontvluchting Th. Edmond nog een laatste kans is gegeven, waarop hij, niettegenstaande de feiten, alleszins gerechtigd was ; dat derhalve niet kan worden aangenomen dat Th. verkeerdelijk in het open regime van het C.O.G. behouden werd na zijn eerste ontvluchting ; dat zijn gedrag op dat ogenblik om pedagogische redenen geen strengere maatregelen rechtvaardigde ; dat na de tweede ontvluchting Th. Edmond in januari 1973 geplaatst werd in het Rijksopvoedingsgesticht te Mol ;

Overwegende dat de verplichting tot bewaren, behoeding en opvoeding van de rijksgestichten voor observatie en opvoeding onder toezicht moet worden beschouwd als een verplichting waar de nadruk dient te worden gelegd op de wederopvoeding en de sociale heraanpassing van de minderjarige ; dat juist voor deze wederopvoeding en sociale heraanpassing aan de geplaatsten meer bewegingsmogelijkheden worden verschaft ; dat deze methode ontegensprekelijk risico's meebrengt, nochtans door het openbaar belang vereist ; dat evident in een open regime ontvluchtingen gemakkelijker te rea-

liseren zijn; dat echter in elk opvoedingsregime ontvluchtingspogingen mogelijk zijn;

Overwegende dat aanlegger staande houdt dat de verplichting van bewaking in hoofde van verweerster een resultaatsverplichting is; dat echter deze stelling principieel onverenigbaar is met het rechtskarakter van de aan het bewijs van een fout gebonden quasi-delictuele aansprakelijkheid, waarop aanlegger steunt (zie Hof Brusel, 12 januari 1973, R.W., 1973-74, 199);

Overwegende dat aanlegger een nalatigheid zou dienen te bewijzen in hoofde van de opvoeders bij de door hen op 15 september 1972 uitgevoerde bewaking en toezicht; dat zulk bewijs niet geleverd wordt; dat het nemen van de verfrissing na de zwempartij normaal en reglementair was; dat er drie opvoeders waren, wat voldoende was waar er geen onrust heerste bij de groep geplaatsten; dat het niet te voorzien was dat er braak ging gepleegd worden (forceren van een gesloten deur) om te ontvluchten; dat Th. en zijn vriend ongemerkt, gezien de plaatselijke situatie konden vluchten; dat onverwijld het nodige werd gedaan om de ontvluchte minderjarigen op te sporen;

Overwegende dat de eis van aanlegger op basis van de artt. 1382-1383 van het Burgerlijk Wetboek derhalve ongegrond voorkomt bij gebreke van bewijs van enige fout of onvoorzichtigheid van de opvoeders;

Overwegende dat aanlegger bij conclusie, ter griffie dezer rechtbank neergelegd op 5 september 1974, zijn eis tevens gebaseerd heeft op art. 544 van het Burgerlijk Wetboek; dat echter dit artikel in casu niet van toepassing is daar aanlegger, die in Geel woonachtig is op 15 september 1972 blijkbaar slechts bij gelegenheid in Mol komen zwemmen was, zodat de bij het C.O.G. te Mol naburige onroerende eigendommen waar, zoals voorgehouden, het evenwicht tussen de naburige eigendommen ingevolge abnormale lasten van nabuurschap zou verbroken zijn, in casu niet ter sprake komen;

Overwegende dat de eis van aanlegger derhalve ontvankelijk doch ongegrond voorkomt;

BURGERLIJKE RECHTBANK TE BRUSSEL

14e KAMER — 22 OKTOBER 1975

Voorzitter: de h. Van Malderen

Rechters: mevr. Viérin en de h. Winderickx

Openbaar ministerie: de h. Gosseye

Advocaten: mrs. A. Toussaint en L. Chabert

Scheiding van tafel en bed—Toelaatbaarheid en gronden—Internationaal privaatrecht—Openbare orde inzake i.p.r.—Duurzame ontwijking van het huwelijk.

De Wet van 27 juni 1960 (rechtskeuze inzake echtscheiding) is niet van toepassing op vorderingen tot scheiding van tafel en bed.

Krachtens art. 3, 3e lid, B.W. worden de toelaatbaarheid en de gronden van een vordering tot scheiding van tafel en bed beoordeeld overeenkomstig de nationale wet van de partijen. Zijn laatstgenoemden van verschillende nationaliteit, dan worden de toelaatbaarheid

van de vordering en de gronden aan beide rechtsstelsels getoetst.

Hoewel de scheiding van tafel en bed in het Duitse recht onbekend is, kan zij worden toegestaan tussen partijen van wie één de Duitse nationaliteit bezit, krachtens omstandigheden die naar Duits recht een grond tot echtscheiding uitmaken.

Het vreemde recht dat scheiding van tafel en bed mogelijk acht wegens duurzame ontwijking van het huwelijk druist niet in tegen de Belgische openbare orde inzake internationaal privaatrecht.

Een huwelijk is duurzaam ontwijkt indien de huwelijksverhouding tussen de echtgenoten dermate ernstig is verstoord dat het herstel van een normale echtelijke gemeenschap redelijkerwijze niet meer kan worden verwacht.

Een ononderbroken feitelijke scheiding tijdens een periode van drie jaar, waarin één van de echtgenoten zich geenszins om de huishouding van de andere echtgenoot bekommert, toont aan dat het huwelijk duurzaam ontwijkt is.

V. t/ I.

Overwegende dat eiser van Nederlandse nationaliteit is en verweerster van Duitse nationaliteit en dat beide partijen hun woonplaats hebben in het rechtsgebied van deze rechtbank, alwaar ook de laatste echtelijke woonplaats was gevestigd, zodat de rechtbank *ratione loci* bevoegd is om van de eis kennis te nemen;

Overwegende dat de vordering strekt tot het uitspreken van de scheiding van tafel en bed tussen partijen op grond van een duurzame ontwijking van het huwelijk;

1. Toepasselijke wetgeving

Overwegende dat de vordering strekt tot scheiding van tafel en bed zodat de *lex fori*, zoals bepaald door de Wet van 27 juni 1960 inzake de echtscheidingsprocedure, in casu niet van toepassing is;

Overwegende dat op grond van artikel 3, § 3, van het Burgerlijk Wetboek en overeenkomstig de verwijzingsnorm van het Belgisch internationaal privaatrecht de toelaatbaarheid en de gronden van de door eiser gestelde eis tot scheiding van tafel en bed dient te worden beoordeeld overeenkomstig de nationale wet van beide partijen (Cass., 16 mei 1952, *Pas.*, I, 589; Cass., 16 februari 1955, *J.T.*, 249; Graulich, *Principes de droit international privé*, nr. 94-c; *T.P.R.*, "Overzicht van rechtspraak", p. 449, nr. 49);

Overwegende dat artikel 167 van het Nederlands Burgerlijk Wetboek (nationale wet van eiser) de scheiding van tafel en bed toelaat "indien het huwelijk duurzaam ontwijkt is";

Overwegende dat § 48 van het Deutsches Bürgerliches Gesetzbuch (nationale wet van verweerster) de "opheffing van de huishoudelijke gemeenschap sedert drie jaar en de onherstelbare storing van de huwelijksverhoudingen" als grond tot echtscheiding erkent;

Overwegende dat de beide nationale wetgevingen van partijen de ontbinding van de huwelijksband op grond van "duurzame ontwijking van het huwelijk" toelaten doch dat de Duitse wet de instelling en de procedure van scheiding van tafel en bed niet kent;

Overwegende dat de afwezigheid van een dergelijke regeling in de Duitse wetgeving niet noodzakelijk tot de conclusie leidt dat de eis tot scheiding van tafel en bed onverenigbaar is met de nationale wet van verweerster ;

Overwegende dat, nu de beide wetgevingen het beginsel van de ontbinding van het huwelijk en dezelfde gronden tot ontbinding aanvaarden, de scheiding van tafel en bed volgens Nederlands recht dient beschouwd te worden als een verzachte toepassing van echtscheiding waarbij de verplichtingen tussen de echtgenoten slechts in beperkte mate worden ontbonden ;

Overwegende trouwens dat de wettelijke toestand van scheiding van tafel en bed aan verweerster niet op blijvende wijze zou kunnen worden opgedrongen aangezien zowel in het Nederlandse als in de Duitse wetgeving de scheiding gedurende een termijn van drie jaar door elk der partijen als grond tot echtscheiding kan worden ingeroepen (omvorming van scheiding van tafel en bed tot echtscheiding na drie jaar — Nederlands B.W., art. 170, en schuldloze echtscheiding bij opheffing van de huishoudelijke gemeenschap gedurende drie jaar — Duits B.G.B., § 48) ;

Overwegende dat hieruit kan worden afgeleid dat de nationale wet van verweerster de opheffing van de huishoudelijke gemeenschap door het toekennen van de scheiding van tafel en bed niet verbiedt ;

Overwegende derhalve dat de door eiser ingestelde vordering tot scheiding van tafel en bed toelaatbaar dient te worden verklaard ;

2. De Belgische internationale openbare orde

Overwegende dat de Belgische wetgeving de duurzame ontwijking van het huwelijk ingevolge lange feitelijke scheiding als echtscheidingsgrond aanvaardt, namelijk in de Wet van 1 juli 1974 tot wijziging van sommige artikelen betreffende de echtscheiding (nieuw artikel 232 B.W.) en de procedure van omzetting van scheiding van tafel en bed in echtscheiding na drie jaar op verzoek van ieder van de echtgenoten (artt. 1309 en 1310 Ger.W.) ;

Overwegende dat de ontbinding van het huwelijk door echtscheiding zonder schuldverklaring of de scheiding van tafel en bed op grond van een vastgestelde duurzame ontwijking van het huwelijk niet indruist tegen de Belgische internationale openbare orde (Hof Brussel, 12 maart 1974, R.W., 1973-74, 2386) ;

3. Ten gronde

Overwegende dat bewezen is en door verweerster in conclusie trouwens wordt bevestigd :

— dat partijen in feite gescheiden leven sedert juli 1972 en dat eiser minstens sedert 9 mei 1973 officieel een afzonderlijk domicilie heeft genomen in ... ;

— dat sedert de feitelijke scheiding tussen partijen in juli 1972 eiser zich niet meer om het huishouden noch om verweerster bekommerde en deze laatste in september 1972 voor de vrederechter een vordering diende in te leiden tot het bekomen van het nodige onderhoudsgeld ;

— dat ter gelegenheid van deze procedure verweerster in conclusie aanvoerde, dat het huwelijk als zodanig was ontworpen dat zij zelf het initiatief tot echtscheidingsprocedure zou moeten nemen ;

— dat verweerster het initiatief nam om het einde

van de samenwoning te laten bekrachtigen door op 19 september 1972 voor de voorzitter van de rechtbank een verzoekschrift op grond van artikel 221 B.W. in te dienen, waarin zij vroeg dat aan eiser verbod zou worden opgelegd de echtelijke woning nog te betreden ;

— dat bij bevelschrift van 27 september 1972 de voorzitter van de rechtbank vaststelde "dat uit de elementen van de zaak blijkt dat verweerder (huidige eiser) grove-lijk zijn verbintenissen verzuimt" en aan eiser verbod werd opgelegd de echtelijke woning gelegen te ... nog te betreden tot 27 december 1972 ;

— dat deze toestand van feitelijke scheiding en vreemding tussen partijen sedertdien zonder onderbreking heeft voortgeduurd ;

Overwegende dat bewezen is dat de huishoudelijke gemeenschap van de echtgenoten sedert drie jaar opgeheven is en de huwelijksverhouding tussen partijen dermate ernstig is verstoord dat het herstel van een normale echtelijke gemeenschap redelijkerwijze niet meer kan worden verwacht ;

Overwegende dat verweerster in haar regelmatig neergelegde conclusie en in haar verklaringen ter zitting heeft bevestigd dat zij zich niet verzet tegen de door eiser ingestelde vordering tot scheiding van tafel en bed op grond van een duurzame ontwijking van het huwelijksleven ;

Overwegende dat uit het voorgaande dient te worden besloten dat de voorwaarden en gronden tot scheiding overeenkomstig het personeel statuut van beide partijen genoegzaam zijn bewezen en er aanleiding toe is de ingestelde eis tot scheiding van tafel en bed ontvankelijk en gegrond te verklaren ;

Om die redenen,

De Rechtbank, (...)

Verklaart de vordering ontvankelijk en toelaatbaar ; staat de scheiding van tafel en bed toe overeenkomstig de artikelen 166 en 167 van het Nederlands Burgerlijk Wetboek, ten nadele van verweerster, tussen V. (...) en I. (...) ; zegt voor recht dat elke partij de door haar gedane gerechtskosten zelf zal dragen.

NOOT—a) *Niet-cumulatieve toepassing van verschillende nationale wetten*

De Wet van 27 juni 1960 heeft niet geraakt aan de toepasselijkheid van art. 3, 3e lid, B.W. op de scheiding van tafel en bed (zie toepassingsgebied van de wet op schema in RIGAUX, *Droit International Privé*, Brussel, 1968, blz. 371). Het Hof van Cassatie opteert voor de cumulatieve toepassing van de nationale wetten van partijen, als laatstgenoemde van verschillende nationaliteit zijn (arrest Rossi, 16 februari 1955, *Pas.*, 1955, I, 647).

De Nederlandse echtgenoot (in wiens nationale wet de scheiding van tafel en bed bestaat) verkrijgt scheiding van tafel en bed ten nadele van zijn Duitse vrouw. Hoewel in het Duitse recht de scheiding van tafel en bed niet bestaat, wordt deze toegestaan, o.m. op grond van de beschouwing dat het Duitse recht de echtscheiding mogelijk maakt voor de grond waarop scheiding van tafel en bed wordt toegestaan. F. RIGAUX (o.c., nr. 292, 3e a, blz. 369) lijkt dezelfde oplossing aan te prijzen, via een andere gedachtengang evenwel : hij stelt, krachtens art. 3, 3e lid, B.W. (op grond van welke interpretatie van dit artikel ?) de toepassing van de nationale wet van de eiser voor.

RIGAUX lijkt de cumulatieve toepassing van de nationale wetten los te laten om aan de echtgenoot van een persoon in wiens nationale wet de echtscheiding niet bestaat (hij

schreef in het perspectief van het toenmalige Italiaanse recht), toe te staan *minstens* scheiding van tafel en bed te bekomen. In onderhavig vonnis bereikt de rechtbank te Brussel de voor eiser gunstige oplossing zonder formeel de cumulatieve toepassing prijs te geven: ze wijst erop dat hoewel in het Duitse recht de scheiding van tafel en bed niet bestaat, de Duitse wet deze niet verbiedt, en de radicalere oplossing van echtscheiding op grond van de aangevoerde omstandigheid (duurzame ontwrichting) mogelijk maakt. Maar legt men aldus de Duitse echtgenoot geen verplichtingen op die indruisen tegen het recht op volledige ontbinding van het huwelijk dat zijn nationale wet hem verleent? Dit "recht op echtscheiding" werd in onderhavig geval niet geconfronteerd met het recht van de Nederlandse echtgenoot om *minstens* scheiding van tafel en bed te bekomen, maar wel om te *kiezen* tussen echtscheiding en een verzwakt voortbestaan van het huwelijk. Indien de rechtbank de eis van de Nederlandse echtgenoot had afgewezen, dan had deze scheiding kunnen bekomen. Op die wijze zou men tot een compromis gekomen zijn dat enigszins rekening houdt met de rechten van beide partijen. De rechtbank heeft aan het recht op huwelijk van de eiser de voorkeur gegeven op het recht op echtscheiding van verweerster; er dient aan toegevoegd te worden, dat de rechtbank voor laatstgenoemd recht niet geheel onverschillig bleef, aangezien ze onderstreept dat verweerster later de omzetting van de scheiding in echtscheiding kan bekomen. Was het verkieslijk geweest een compromis tussen de onderscheiden rechten te zoeken in de lijn van de interpretatie van art. 3, 3e lid, B.W., die het Hof van Cassatie voorstaat?

Belangrijk is de discretie waarmee de rechtbank de aangevoerde grond tot scheiding toetst aan het Belgische recht: ze beperkt er zich toe te verklaren dat hij niet indruist tegen de Belgische openbare orde (inzake i.p.r.), zonder na te gaan of hij ook een grond tot scheiding naar Belgisch recht is (zoals vóór de Wet van 27 juni 1960 inzake echtscheiding vaak werd aangenomen: zie verwijzingen in G. VAN HOFCKE en F. RIGAUX, "Examen de Jurisprudence", R.C.J.B., 1961, blz. 377, nr. 21).

(b) Duurzame ontwrichting

Zie over dit begrip M. VAN LOOK, "De Wet van 1 juli 1974 ...", R.W., 1974-75, 966-967 (nrs. 11-13) en 973-975 (nrs. 27-30); M. ANCEL, *Le divorce à l'étranger*, Parijs, La Documentation Française, 1975, o.m. blz. 40-46.

De opvatting van de rechtbank te Brussel inzake duurzame ontwrichting — drie jaren feitelijke scheiding bewijzen dat het huwelijk duurzaam is ontwricht — is belangwekkend voor de uitlegging van art. 232, 1e lid, B.W. (Wet van 1 juli 1974), dat als voorwaarde voor het toestaan van echtscheiding op grond van tien jaar feitelijke scheiding als afzonderlijke voorwaarde stelt dat het huwelijk duurzaam ontwricht is. Dat een langdurige feitelijke scheiding op zichzelf niet alleen een "eerste indicatie" (VAN LOOK, o.c., 973, nr. 27), maar een werkelijk bewijs (vermoeden *juris tantum*) van duurzame ontwrichting betekent (zie reeds Rb. Tongeren, 23 mei 1975, R.W., 1975-76, 240 n.a.v. een scheiding van zesentwintig jaar) lijkt ons een juiste stelling. De vermelding van de eis van de duurzame ontwrichting in art. 232 B.W. heeft o.i. enkel tot gevolg dat de verweerder toegelaten wordt tot het bewijs dat niettegenstaande de feitelijke scheiding het huwelijk niet ontwricht is.

J.M. Pauwels

BURGERLIJKE RECHTBANK TE BRUSSEL

14e KAMER — 19 NOVEMBER 1975

Voorzitter: de h. Van Malderen

Rechters: mevr. Viérin en de h. Winderickx

Advocaten: mrs. Sacré loco Bastin en Verdickt

Huwelijk—Bijdrage in de lasten van de huishouding—Inkomstendelegatie—Feitelijke scheiding—Onder-

houd van de kinderen tijdens de feitelijke scheiding—Afbetaling van lening voor gemeenschappelijk huis.

Krachtens de tekst van art. 218 B.W. is deze bepaling van toepassing bij feitelijke scheiding tussen de echtgenoten. Wel dient de echtgenoot die om inkomstendelegatie verzoekt te bewijzen dat de feitelijke scheiding en het voortduren ervan te wijten zijn aan de schuld van de andere echtgenoot.

Tijdens de feitelijke scheiding van hun ouders kunnen de kinderen aanspraak maken op dezelfde levenswijze als tijdens het samenleven van hun ouders.

Het afbetalen van een lening voor een gemeenschappelijk huis behoort tot de lasten van de huishouding.

V.C. t/ M.L.

Overwegende dat het beroep, regelmatig naar vorm en tijd ingesteld, ontvankelijk is, wat trouwens niet wordt betwist;

Overwegende dat de oorspronkelijke eis van geïntimeerde, gedeeltelijk gegrond verklaard door de eerste rechter, ertoe strekte geïntimeerde te machtigen beslag op het loon van appellant te leggen krachtens artikel 218 B.W. ten belope van 9.000 fr. "benevens het bedrag dat de echtgenoot rechtstreeks afkopt op de lening op het gemeenschappelijk huis";

Overwegende dat geïntimeerde bij incidenteel beroep vraagt dat de verplichting, aan appellant opgelegd om verder de afbetalingen op de lening voor het gemeenschappelijk huis te verrichten, omgezet wordt vanaf juli 1974 in een loondelegatie voor het bedrag hetzij 5.250 fr. + 500 fr. of 5.750 fr.;

Dat geïntimeerde voor het overige de bevestiging van het bestreden vonnis vraagt wat betreft de toegestane loondelegatie ten belope van 7.500 fr.;

Overwegende dat appellant opwerpt dat voor de toepassing van art. 218 B.W. door geïntimeerde bewezen dient te worden dat er een huishouding bestaat en dat appellant te kort komt in zijn verplichting tot bijdrage in de kosten ervan;

Overwegende nochtans dat art. 218 B.W. ook toepasselijk is bij feitelijke scheiding tussen echtgenoten, zoals duidelijk blijkt uit de bewoordingen: "laatste echtelijke verblijfplaats" van art. 218 B.W. (Cass., 28 maart 1969, J.T., 1969, 387; Rb. Brussel, 30 maart 1971, R.W., 1972-73, 1973; E. Vieujean, "Droits et Devoirs des époux", T.P.R., 1975, 71);

Overwegende trouwens dat een vraag tot beslag op loon ontvankelijk is in hoofde van de onschuldige echtgenoot d.i. degene die niet plichtig is aan het verzuim de lasten van de huishouding te dragen (Vred. Lier, 2 maart 1971, Tijdsch. Vred., 1971, 127, en noot onder Vred. Tielt, 26 april 1973, R.W., 1973-74, 2177 sect. c);

Overwegende weliswaar dat wanneer de echtgenoten feitelijk gescheiden leven, de echtgenoot die zich beroept op de toepassing van art. 218 B.W. moet bewijzen dat de scheiding en eventueel het voortduren ervan aan de schuld van de andere echtgenoot te wijten is (Cass., 19 juni 1970, Pas., 1970, I, 927; Cass., 14 januari 1971, R.W., 1970-71, 1708);

Overwegende nochtans dat appellant niet meer betwist dat hij het echtelijk dak, waar geïntimeerde met de vier gemeenschappelijke kinderen nog steeds woont,

verlaten heeft en elders gaan samenwonen is met een andere vrouw ;

Overwegende dat appellant bovendien opwerpt dat de eerste rechter zijn bevoegdheid zou te buiten gegaan zijn, door in het raam van art. 218 B.W. aan appellant de verplichting op te leggen de hypothecaire lening voor het gemeenschappelijk huis te betalen ;

Overwegende nochtans dat, daar appellant niet de verwijzing vordert naar de arrondissementsrechtbank (art. 639, lid 1, Ger.W.) de rechtbank ambtshalve over de bevoegdheid dient uitspraak te doen (art. 639, lid 3 en 4, Ger.W.) ;

Overwegende dat de vrederechter bevoegd is kennis te nemen van de vorderingen inzake loonbeslag krachtens art. 591, 8°, Ger.W. en derhalve ook deze rechtbank rechtsprekend in graad van hoger beroep ;

Overwegende dat appellant in zijn conclusie niet betwist dat hij verplicht is bij te dragen in de lasten van onderhoud en opvoeding van de kinderen ;

Overwegende dat de verplichting om naar staat en vermogen bij te dragen in de lasten van de huishouding op beide echtgenoten rust, ook bij feitelijke scheiding, daar deze de huishouding niet ontbindt ;

Overwegende dat de kinderen tijdens de feitelijke scheiding van hun ouders gerechtigd zijn aanspraak te maken op dezelfde levenswijze als tijdens het samenwonen — daar zij niet het slachtoffer mogen worden van de onwil van de nalatige ouder, in het verschaffen in bestaansmiddelen — en zoals ze die in een normaal gezin zouden genieten (Rb. Antwerpen, 28 juli 1959, R.W., 1959-60, 1658 ; J. Maury, "La séparation de fait entre les époux", *Rev. trim. dr. civ.*, 1965, 529, nr. 19) ;

Overwegende dat het afbetalen van de lening voor een gemeenschappelijke woning tot de lasten van de huishouding behoort en de echtgenoot, die de echtelijke woning verlaat, aan zijn verplichting ter zake niet kan ontsnappen (Cass., 28 maart 1969, hierboven geciteerd) ;

Overwegende dat appellant in de akte van verzet en de conclusie op verzet uitdrukkelijk aanbood persoonlijk de betaling voort te zetten van de hypothecaire lasten van de lening bij de N.V. en thans in conclusie andermaal toegeeft dat hij elke maand de last van de hypothecaire afbetaling *dient* te voldoen ten belope van 5.250 fr. ;

Overwegende nochtans dat uit de brief van 10 mei 1975 van de N.V. blijkt dat er 78.646 fr. achterstand in de betaling is, hetgeen erop wijst dat appellant precies sinds het begin van de procedure van art. 218 B.W. vóór dhr Vrederechter van het kanton Kraainem in juli 1974 niets meer afbetaalde ;

Overwegende dat deze N.V. berekende dat het nodig is dat bij het maandelijks bedrag van 5.250 fr., 500 fr. gevoegd wordt om de interest op de achterstand in te lopen, in totaal 5.750 fr. ;

Overwegende dat, daar de afbetaling van gezegde lening tot de lasten van de huishouding behoort en appellant in voormelde documenten bevestigt dat hij deze dient af te betalen en dit destijds ook aanbood, er aanleiding toe bestaat het incidenteel beroep gedeeltelijk gegrond te verklaren, in die zin dat voormeld bedrag van 5.750 fr. omgezet en bijgerekend wordt in de loondelegatie in het raam van art. 218 B.W., zonder terugwer-

kende kracht vanaf juli 1974, daar voormeld bedrag van 500 fr. dient om de achterstellen aan te zuiveren ;

Overwegende dat uit de debatten en de stukken door partijen overgelegd terecht blijkt dat er geen noemenswaardige wijziging is ingetreden in de vermogenstoestand van partijen sinds de datum van het bestreden vonnis zodat er aanleiding toe bestaat de loondelegatie van 7.500 fr. in het bestreden vonnis beslist, te bevestigen, doch te vermeerderen met voormeld bedrag van 5.750 fr., dus 13.250 fr. in totaal, met dien verstande dat het bedrag van 5.750 fr. speciaal zal dienen en bestemd is tot maandelijks afbetaling van de lening aan de N.V. en geïntimeerde dit laatste bedrag aan de N.V. maandelijks zal dienen over te maken ;

(...)

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE KORTRIJK

2e KAMER — 7 OKTOBER 1975

Voorzitter : de h. B. Gyselinck

Advocaten : mrs. A. de Brouwer en J. Fierens loco G. van Hecke

Bevoegdheid—Brussels Verdrag van 27 september 1968 —Inwerkingtreding—Schriftelijk bevestigde mondelinge overeenkomst betreffende competentiebeding—Plaats waar de verbintenis moet worden uitgevoerd.

Het op 1 februari 1973 in werking getreden Brussels Verdrag van 27 september 1968 is toepasselijk op een na de inwerkingtreding ingestelde vordering, zelfs als de verbintenissen waarop ze betrekking heeft, eerder ontstaan zijn.

Krachtens art. 17 van het verdrag kunnen de partijen slechts van de normale bevoegdheidsregels afwijken door een schriftelijke overeenkomst of een schriftelijk bevestigde mondelinge overeenkomst. Uit het stilzwijgen bij de ontvangst van facturen, waarop tussen de algemene voorwaarden een competentiebeding voorkomt, kan de stilzwijgende aanvaarding van dit beding door een onderhorige van de Duitse Bondsrepubliek niet wettelijk worden afgeleid.

Voor de bepaling van de bevoegdheid wordt in art. 5.1 van het verdrag de plaats van het ontstaan van de verbintenis uitgesloten, en geldt alleen de plaats van de uitvoering van de verbintenis waarover de betwisting gaat. Als de betwisting betrekking heeft op een betaling die nog moet worden verricht, is bepalend de plaats waar ze moet worden uitgevoerd, niet de plaats waar ze eventueel aangeboden kan worden.

P.V.A. M.I. t/ K.

Bij dagvaarding van 15 mei 1973 vraagt de Pvba M.I. van de heren J. en O. K. uit Duitsland de hoofdelijke betaling van de tegenwaarde van 10.783 Duitse mark als saldo op een reeks facturen wegens levering van koopwaar uit 1970.

Volgens de verweerders is de rechtbank plaatselijk onbevoegd op grond van het E.E.G.-Verdrag betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van

beslissingen. Wat de grond van de zaak betreft werpen zij op dat de geleverde koopwaar gebrekkig was zodat zij krachtens artikel 478 DGB gerechtigd zijn de betaling van de koopwaar te weigeren zolang de eiseres de schade niet vergoedt die zij daardoor geleden hebben en die volgens hen 10.109,99 Duitse mark belooft. Voor het geval de rechtbank zou aannemen dat de Belgische wetgeving hier toepasselijk is, zijn zij van oordeel dat hun klachten, gezien de omstandigheden, in casu niet laattijdig zijn.

1. Het door de verweerders geciteerde E.E.G.-Verdrag van 27 september 1968 is in werking getreden voor België en de Bondsrepubliek (landen waarover het hier gaat) op 1 februari 1973. Krachtens artikel 54 van dit verdrag is het van toepassing op alle *vorderingen*, welke ingesteld werden *na* de inwerkingtreding ervan. De dagvaarding werd aan de procureur des Konings afgegeven op 15 mei 1973. In tegenstrijd met de bewering van de eiseres is het verdrag derhalve wel toepasselijk, niettegenstaande het hier gaat over verbintenissen die eerder ontstaan zijn.

2. Artikel 3 van het verdrag bepaalt dat rechtsonderhorigen die hun woonplaats hebben in een der lid-staten, niet gedagvaard kunnen worden voor de gerechten van een andere lid-staat, tenzij in geval van toepasselijkheid van een der gevallen aangehaald in de afdelingen 2 tot 6 van titel II van het verdrag. De verweerders hebben hun woonplaats in de Bondsrepubliek (lid-staat). Zij kunnen derhalve niet gedagvaard worden voor een Belgische rechter tenzij de eiseres de toepasselijkheid aantoonst van een der afwijkingen bedoeld in de geciteerde secties.

In die zin roept de eiseres in :

— artikel 17 : de bevoegdheidskeuze ;

— artikel 5, 1° : de bevoegdheid van het gerecht van de plaats waar de verbintenis is uitgevoerd of moet worden uitgevoerd ;

a) Krachtens artikel 17 van het verdrag kunnen partijen slechts afwijken van de normale bevoegdheidsregels door een schriftelijke, minstens een schriftelijk bevestigde overeenkomst. De eiseres poogt ten onrechte om zich te beroepen op een vermeend stilzwijgen van de verweerders na de toezending van de facturen, waarop, tussen de algemene voorwaarden, een beding de plaatselijke bevoegdheid van onze rechtbank voorziet. Vooreerst kan de stilzwijgende aanvaarding van dergelijk beding door een rechtsonderhorige *van de Duitse Bondsrepubliek* in dit geval niet "wettelijk" daaruit afgeleid worden (Cass., 21 februari 1975, R.W., 1974-75, 2552). De verwijzing naar de betaling in Duitse mark is hier trouwens — bij afwezigheid van enig uitdrukkelijk beding omtrent de toepasselijke wetgeving — een impliciete verwijzing naar de toepasselijkheid van de Duitse wetgeving (Cass., 23 februari 1938, B.J., 1938, 289), die de uitdrukkelijke aanvaarding van bedingen vereist evenals de bestelbon van de verweerders (art. 1).

Bovendien vermeldt artikel 17 de schriftelijke overeenkomst, minstens dezès schriftelijke bevestiging, precies om een einde te maken aan de misbruiken van de stilzwijgende aanvaarding van bevoegdheidskeuzen die zouden moeten blijken uit factuurvoorwaarden (Compétence Judiciaire dans le Marché Commun, Etude de la Convention de Bruxelles, G. Droz, Uitg. Dalloz, 1972, blz.

122, nr. 194, 2e lid : "Ce que voulaient les négociateurs de Bruxelles, c'était de lutter contre certains abus préjudiciables à la sécurité juridique dans les relations commerciales comme les prorogations de juridiction figurant dans des factures").

In geval van een rechtsgeding ziet er de bewijstechniek krachtens artikel 17 trouwens als volgt uit : de eiser beroept zich op een overeenkomst om de verweerder voor een welbepaalde rechtbank te dagvaarden. De verweerder loochent het bestaan van die overeenkomst. Het is dan aan de eiser het bewijs van dit laatste in te brengen. Doet hij dit door een *bevestiging* uitgaande van de verweerder, dan heeft hij ze bewezen. Dit is evenwel niet het geval wanneer het geschrift van hemzelf uitgaat en alleen maar een beding van bevoegdheidskeuze voorkomt tussen de algemene factuurvoorwaarden, die geen bevestiging zijn van een specifieke overeenkomst aangaande de bevoegdheid doch een "clause de style" ; anders vervalt men terug in het misbruik van de factuurvoorwaarden (*op. cit.*, nr. 198). Het was precies *voor de Bondsrepubliek* dat men in het verdrag, ter wille van de uniformisering, dit laatste heeft uitgeschakeld. Deze staat kent de stilzwijgende aanvaarding van "imprimés" e.d. niet (zie bovenaangehaald cassatiearrest) en dit principe werd trouwens reeds eerder ingevoerd in de Belgisch-Duitse Conventie (*op. cit.*, nr. 194, laatste lid).

De verslaggever Jenard heeft daaromtrent duidelijk gezegd : "Aangezien de clausule waarbij een bevoegde rechter wordt aangewezen een *werkelijke* overeenkomst veronderstelt, mag de rechter niet onomstotelijk uit een geschrift afkomstig van de partij die zich daarvan bedient, het bestaan van een mondelinge overeenkomst afleiden".

b) In tegenstrijd met wat in België normaal toepasselijk is wordt voor de interstaatse bevoegdheid de plaats van het ontstaan van de verbintenis (*forum contractus*) door artikel 5, 1°, van het geciteerd verdrag uitgesloten. Hier geldt alleen de plaats van de uitvoering (*forum solutionis*) — niet van het contract (dat verscheidene wederzijdse verbintenissen kan bevatten) — doch van die verbintenis, waarover de betwisting gaat. De eiseres vraagt hier de uitvoering van de betalingsverbintenis van de verweerders zodat nagegaan moet worden waar in casu moet worden betaald.

Partijen zijn niet uitdrukkelijk overeengekomen omtrent deze plaats. Dat de betalingen "moeten" gebeuren ter zetel van de eiseres kan in casu niet wettelijk afgeleid worden uit het blote feit dat de facturen van de eiseres enkele bankrekeningnummers vermelden, waartoe zij wettelijk verplicht is en waarop een paar afkortingen van de verweerders in feite beland zijn. De rekeninguittreksels dienaangaande van de eiseres tonen immers aan dat deze betalingen gebeurd zijn in Duitse mark — zoals trouwens bedongen — en dat de kosten van deze betalingen ten laste gelegd werden van de eiseres. Deze betalingen werden derhalve behandeld als haalbaar zodat de eiseres slechts het netto-bedrag ontvangen heeft na aftrek van de bank- en wisselkosten terwijl zij in haar afrekening op de dagvaarding deze betalingen niettemin bruto verrekent.

De plaats trouwens waarvan sprake is in artikel 5, 1°, van het verdrag is die waar de verbintenis "verplicht" moet uitgevoerd worden en niet die welke gebeurlijk

in feite op een andere plaats aangeboden kan zijn (Kh. Brussel, 27 augustus 1974, *B.R.H.*, blz. 553, meer in het bijzonder blz. 563, laatste lid en 564, 1e, 2e en 3e lid). In ieder geval moet twijfel uitgelegd worden tegen de verkoper (art. 1602 B.W.) en eiseres (art. 1315, eerste lid, B.W.).

Bij gebrek aan enige zekerheid nopens een specifieke overeenkomst aangaande de plaats van de betaling moeten partijen vermoed worden deze te hebben laten samenvallen met de plaats van de levering (cfr. art. 1651 B.W.). Dit vloeit voort uit de nauwe banden die bestaan tussen de wederzijdse verbintenissen van de partijen enerzijds tot leveren, anderzijds tot betalen. Het is trouwens ook op die plaats dat de verbintenis tot betalen ontstaat en deze is niet noodzakelijk dezelfde als de plaats van het ontstaan van het contract (De Page, IV, nr. 205, blz. 233,B).

Uit de brieven van 4 en 14 mei 1970 van de agent van de eiseres in de Bondsrepubliek aan de verweerders blijkt dat de plaats van de levering in casu deels rechtstreeks op het werkterrein te München, deels aan de fabriek van de verweerders te Oberhausen, lag. De daarna door de eiseres gedane uitvoering en facturatie tonen hetzelfde aan. Tenslotte bepalen de aankoopvoorwaarden van de verweerders: "Gerichtsstand und Erfüllungsort ist Oberhausen" (art. 10).

De eiseres beweert ten onrechte dat de bevestigingen welke haar agent aan de verweerders gestuurd heeft in haar naam, haar niet tegenstelbaar zouden zijn. Om te beginnen heeft zij deze door hem overgezonden bestelling aanvaard en uitgevoerd zoals bevestigd is geworden. Anderzijds is zij door de gedragingen van deze agent ter plaatse gebonden omdat hij zich in ieder geval heeft voorgedaan als optredend in haar naam (Van Gerven, *Beginnelen v.h. B. Privaatrecht*, I, blz. 499: "De principaal is gebonden door de gedragingen van de schijnvertegenwoordiger zelf" — *R.C.J.B.*, Le Mandat, 1970, blz. 164-165, nr. 139). In haar brief van 19 juni 1970 tenslotte heeft de eiseres aan de verweerders laten weten dat haar agent haar zou vertegenwoordigen voor de oplossing van de inmiddels ontstane betwisting, wat een bevestiging was van zijn voorgaande vertegenwoordigingskwaliteit.

Het is de eiseres die zich hier beroept op artikel 5, 1°, van het verdrag. Zij is het derhalve die het bewijs moet inbrengen dat de "verplichte" plaats van betaling in België ligt. De geciteerde feiten tonen het tegendeel aan, minstens heeft de eiseres dit niet "afdoende" bewezen voor de toepasselijkheid van artikel 5, 1°, en de onttekening van de verweerders aan hun natuurlijke rechter (art. 3).

Op die gronden,

De Rechtbank, alle andere conclusies afwijzend als dienend,

melding makend van de toepassing van de art. 2, 37 en 41 der Wet van 15 juni 1935,

Wijzend op tegenspraak;

Verklaart zich plaatselijk onbevoegd;

Verwijst de eiseres tot de kosten van het geding.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE BRUGGE

KORT GEDING — 29 DECEMBER 1975

Voorzitter: de h. E. Floré

Advocaten: mrs. A. de Caluwé en H. Dufait

Handelspraktijken—Reizende verkoop—K.B. van 12 april 1974—Bevelschrift tot staking—Gevaar van herhaling.

Het Koninklijk Besluit van 22 april 1974 houdende sommige afwijkingen van het verbod van reizende verkopen heft de voorwaarde van artikel 53, tweede lid, W.H.P. niet op.

De verkoopverrichtingen gedaan buiten de voornaamste vestigingszetel, bijhuizen of agentschappen vermeld in het handelsregister zijn als reizende verkoop te beschouwen.

De staking dient te worden bevolen om de herhaling der bedoelde handelspraktijken te voorkomen. De publikatie van het bevelschrift draagt in onderhavig geval niet bij tot de staking van de gewraakte handelwijze.

Nationaal Comité der Juweliers, Uurwerkmakers,
Goud- en Zilvermeden t/ S.

Overwegende dat de vordering ertoe strekt het bestaan van inbreuken op de Wet van 14 juli 1974 betreffende de handelspraktijken te horen vaststellen en er de stopzetting van te horen bevelen, meer bepaald de stopzetting van elk aanbod tot verkoop of uitstalling met het oog op de verkoop van juwelen aan de verbruiker door een handelaar of een tussenpersoon buiten zijn voornaamste vestigingszetel, zijn bijhuizen en agentschappen, vermeld in zijn inschrijving in het handelsregister of de lokalen gebruikt voor een handelsbeurs, met veroordeling tot aanplakking van de beslissing en publikatie ervan, en verweerder te horen veroordelen tot de kosten;

Overwegende dat verweerder vooreerst concludeert tot onbevoegdheid "ratione loci", bewegend dat de voorzitter der Rechtbank van Koophandel te Hasselt bevoegd is, aangezien de beweerdte inbreuk aldaar zou zijn gebeurd;

Overwegende dat de vordering tot staking naar keuze van de eiser gebracht kan worden voor de voorzitter van de rechtbank hetzij van de woonplaats van de verweerder, hetzij van de plaats waar de gewraakte handeling werd gepleegd (cfr. De Caluwé, *Delcorde en Leurquin, Les pratiques du commerce*, nr. 779);

Overwegende dat verweerder voorts de vordering betwist als ongegrond, bewegend dat hij een inschrijving in het handelsregister heeft voor verrichtingen in de stad Hasselt, en dat volgens het Koninklijk Besluit van 22 april 1974 de reizende verkoop slechts die is welke plaatsheeft in een privé-lokaal, d.i. een lokaal dat niet toegankelijk is voor het publiek;

Overwegende dat de bepaling van "reizende verkoop" in artikel 1 van het Koninklijk Besluit van 22 april 1974 ("in een privé-lokaal, d.w.z. een voor het publiek niet toegankelijk lokaal") blijkbaar een aanvullende begripsomschrijving is, waarbij echter de voorwaarde van artikel 53, tweede lid, der Wet van 14 juli 1971 be-

treffende de handelspraktijken ("buiten zijn voornaamste vestigingszetel, zijn bijhuizen of agentschappen vermeld in zijn inschrijving in het handelsregister of de lokalen gebruikt voor een handelsbeurs") niet opgeheven wordt;

dat immers in artikel 3 van voormeld Koninklijk Besluit van 22 april 1974 uitdrukkelijk verder verwezen wordt naar de omstandigheden waarin verkoopverrichtingen als reizende verkoop dienen te worden beschouwd zoals bepaald in voormeld artikel 53, tweede lid, der Wet betreffende de handelspraktijken, en ten overstaan waarvan afwijking kan worden gevraagd;

Overwegende dat derhalve in ieder geval verkoopverrichtingen gedaan buiten de voornaamste vestigingszetel, bijhuizen of agentschappen vermeld in de inschrijving in het handelsregister of de lokalen gebruikt voor een handelsbeurs — behoudens toegestane afwijkingen — als reizende verkoop te beschouwen zijn;

Overwegende dat verweerder van oordeel is dat hij zich met de wet in orde heeft gesteld door een aanvullende inschrijving in het handelsregister te Hasselt te nemen met als opgave van vestigingsplaats het adres van het Cultureel Centrum aldaar;

Overwegende dat vooreerst blijkt dat in bedoelde inschrijving in het handelsregister geen melding gemaakt wordt van verkoopverrichtingen inzake juwelen;

Overwegende dat voorts zulke inschrijving blijkbaar niet wijst op een doorlopende uitoefening van handel aldaar, aangezien de tentoonstelling gevolgd door veiling slechts gedurende tweemaal enkele uren plaats had in gezegd Cultureel Centrum, en verweerder geen doorlopende beschikking over bedoeld lokaal had;

dat die inschrijving in het handelsregister duidelijk een fictief karakter vertoont, en er blijkbaar enkel op gericht kan zijn de wet te omzeilen, zodat zij dan ook niet in aanmerking kan worden genomen om de handelwijze van verweerder te onttrekken aan het begrip van reizende verkoop zoals in de geest van de wetgever bedoeld;

Overwegende dat immers bij de voorbereidende parlementaire werkzaamheden verkoopverrichtingen voor zeer korte tijd in plaatsen waar de handel niet op doorlopende wijze uitgeoefend wordt als verboden reizende verkoop aangemerkt werden (cf. De Caluwé, Delcorde en Leurquin, *op. cit.*, blz. 684 e.v., nrs. 611 e.v.);

Overwegende dat de gewraakte praktijken derhalve als verboden reizende verkoop te beschouwen zijn en derhalve vatbaar zijn voor bevel tot staking;

Overwegende dat verweerder nog staande houdt dat de vordering zonder voorwerp is geworden, daar bedoelde handelspraktijken opgehouden hebben te bestaan, de betwiste verkoping reeds lang voorbij zijnde;

Overwegende dat, nu het niet uitgesloten is dat bedoelde onregelmatige handelspraktijken zouden kunnen worden herhaald, eiseres er belang bij heeft en gerechtigd is te vorderen dat de beoogde verbodsmaatregel wordt uitgevaardigd (cf. De Caluwé, Delcorde en Leurquin, *op. cit.*, nr. 784);

Overwegende dat, wat de gevorderde aanplakking en publikatie betreft, er daartoe geen aanleiding bestaat, daar deze maatregelen in onderhavig geval niet van die aard zijn dat ze kunnen bijdragen tot de staking van de gewraakte handelwijze (cf. De Caluwé, Delcorde en Leurquin, *op. cit.*, nr. 782);

Om die redenen,

verklaren ons bevoegd "ratione loci";

zeggen voor recht dat verweerder door het uitvoeren der bedoelde verkoopverrichtingen betreffende juwelen gedurende de tentoonstelling waarvan sprake, en het aankondigen ervan, inbreuk heeft gepleegd op de artikelen 20, 49, en 53 der Wet van 14 juli 1971 betreffende de handelspraktijken, en bevelen aan verweerder deze handelspraktijken te staken;

veroordelen verweerder tot de gedingskosten.

NOOT—Het hierboven afgedrukte bevelschrift — waartegen hoger beroep is ingesteld — beslist dat een veilingzaal met zetel te Brugge die een verkoop van hand tot hand organiseert in het Cultureel Centrum te Hasselt een inbreuk pleegt op artikel 53 van de Wet op de handelspraktijken houdende verbod van reizende verkoop.

Hoewel wij het tegen deze praktijk uitgevaardigde verbod onderschrijven, kunnen wij niet met de motivering instemmen.

Zoals bekend werd met toepassing van artikel 53 van W.H.P. het K.B. van 22 april 1974 uitgevaardigd, houdende sommige afwijkingen van het verbod van reizende verkopen.

Wij hebben elders aangetoond¹ dat dit koninklijk besluit onwettig is omdat het een nieuwe — beperkende — bepaling van het begrip reizende verkoop formuleert (art. 1), wat o.i. bezwaarlijk kan doorgaan als een modaliteit van het verlenen van afwijkingen door de Koning voor producten of onder de voorwaarden die hij bepaalt (W.H.P. artikel 51, lid 1).

De voorzitter van de Rechtbank van Koophandel te Brugge neemt het standpunt in dat art. 1 van het K.B. van 22 april 1974 te beschouwen is niet als een nieuwe maar wel als een aanvullende begripsomschrijving van art. 53, tweede lid, m.b.t. de reizende verkopen.

De voorzitter baseert deze bewering op de vaststelling dat in art. 3 van het besluit verder verwezen wordt naar de omstandigheden waarin verkoopverrichtingen als reizende verkopen dienen te worden beschouwd zoals bepaald in art. 53, tweede lid, W.H.P.

Het argument lijkt ons niet overtuigend.

Wel is het zo dat art. 3 van het K.B. van 22 april 1974 aan de minister van Economische Zaken de bevoegdheid geeft om een in de tijd beperkte afwijking toe te staan op het verbod in art. 53 W.H.P.²

Dat in de formulering van art. 3 terug wordt gegrepen naar de bepaling van reizende verkoop voorkomend in art. 53, tweede lid, is evenwel niet van die aard dat het bepaalde in de artt. 1 en 2 van het koninklijk besluit ongedaan wordt gemaakt.

De verdienste van het hier besproken bevelschrift is evenwel de aandacht op art. 3 van het koninklijk besluit te hebben gevestigd en meteen de vraag te doen stellen naar de eigenlijke betekenis ervan. Men kan zich hierbij niet van de indruk ontdoen dat het K.B. van 22 april 1974 twee uiteenlopende gedachtengangen in één geheel heeft willen verwerken. Enerzijds de — onwettige — beperking van het begrip reizende verkoop, anderzijds de vastlegging van de modaliteiten van afwijking bedoeld in art. 53, lid 1, W.H.P.

2. Het bevelschrift onderstreept op zeer pertinente wijze

¹ Noot onder bevelschrift Kh. Brussel, 5 september 1975, te verschijnen in *Belgische Rechtspraak in Handelszaken*.

² De afwijking kan worden toegestaan indien het aanbod tot verkoop, de uitstalling met het oog op de verkoop of de verkoop in de voornaamste vestigingszetel, een bijhuis of een agentschap voorkomend in de inschrijving in het handelsregister, van de handelaar of van de tussenpersoon onmogelijk of moeilijk wordt geacht.

De aanvraag tot afwijking, te richten tot de minister van Economische Zaken, moet gemotiveerd zijn. Ze kan slechts worden ingewilligd als bewezen is dat ze niet een ongeachtvaardigd nadeel aan de gevestigde handel zal kunnen berokkenen.

dat de inschrijving in het handelsregister ingeroepen door de verweerder niet beschouwd kan worden als voldoeninggevend in de zin van art. 53, tweede lid, W.H.P. De uitoefening van een handelsactiviteit in een Cultureel Centrum vertoont inderdaad duidelijk een fictief karakter.

3. Positief is eveneens de overweging dat het ophouden van de gewraakte handelspraktijk, de betwiste verkoping reeds lang voorbij zijnde, de rechter niet moet beletten het verbod ervan uit te vaardigen, want de onregelmatige handelspraktijk kan herhaald worden.

Het zou aanbeveling verdienen dat deze zienswijze algemeen wordt aanvaard. Voor tal van in de wet opgesomde handelspraktijken is het materieel onmogelijk een uitspraak te bekomen vóór de feiten werden gepleegd. De openbare verkopen, de verkopen tegen verminderde prijs bv. behoren tot deze categorie.

De overtreders zullen alleen dan tot nadenken worden aangezet wanneer hun onwettige praktijk ook na de feiten het voorwerp is geweest van een bevelschrift tot staken³.

4. Te betreuren is dat de rechter de eis tot publikatie van het bevelschrift niet heeft ingewilligd.

Het is opvallend hoe uitzonderlijk tot deze publikatie wordt besloten⁴. Men stelt zich de vraag waarom de rechters zo huiverig schijnen te staan tegenover de aanwending van een sanctie die de wet hun toestaat te treffen.

P. De Vroede

RECHTSPRAAK IN KORT BESTEK

Hof van Cassatie (2e Kamer), 8 september 1975

1. Verkeer—Naar links afslaan—Uitsluitend geregeld bij art. 25 Wegverkeersreglement—2. Betekening en kennisgeving—Betekening aan woonplaats of verblijfplaats in het buitenland.

In de zaak zijn betrokken: enerzijds als eiseres tot cassatie, de burgerlijke partij en beklaagde op rechtstreekse dagvaarding V., samen met de burgerlijke partij La Sécurité belge; anderzijds, de beklaagde, dagvaardende en burgerlijke partij K., samen met de burgerrechtelijk aansprakelijke partij Global International.

1. Als beklaagde heeft V. cassatieberoep ingesteld tegen Corr. Brussel, 14 januari 1975, waarbij beslist wordt dat het hem ten laste gelegde feit een overtreding van art. 17 Wegverkeersreglement uitmaakt en hij veroordeeld wordt op grond dat hij "heeft gestopt op een eenrichtingsweg om naar links af te slaan; (...) dat hij krachtens artikel 25, 2, d, om dit maneuver uit te voeren, zich naar links van de rijbaan moest begeven; dat hij echter heeft gestopt op het rechter gedeelte hiervan". Die beslissing wordt om de volgende redenen vernietigd:

³ In dezelfde zin A. DE CALUWÉ, A. DELCORDE, X. LEURQUIN, *Les pratiques du commerce*, t. I, vol. 2, p. 860. Zie ook P. DE VROEDE, noot onder Kh. Mechelen, 30 november 1973, R.W., 1974-75, 380.

⁴ De praktijk van de W.H.P. wijst uit dat de voorzitter van de rechtbank van koophandel vrij zelden de publikatie van een bevelschrift beveelt. Wij kennen slechts zeven gevallen: Kh. Mechelen, 2 juni 1972, B.R.H., 1973, 398; Kh. Turnhout, 24 november 1972, R.W., 1973-74, 838; Kh. Nijvel, 1 maart 1973, J.T., 1973, 712; Kh. Turnhout, 30 maart 1973, R.W., 1973-74, 1210; Kh. Kortrijk, 14 juni 1973, *Bull. Handelsregl.*, 1973, nr. 4, p. 47; Kh. Kortrijk, 11 oktober 1973, *Bull. Handelsregl.*, 1974, nr. 5, blz. 35, bekrachtigd door Hof Gent, 28 juni 1974, J.T., 1975, 175; Kh. Doornik, 28 maart 1974, R. Jur. Hainaut, 1974, 51. Volledigheidshalve is nog te vermelden Kh. Antwerpen, 9 november 1971; R.W., 1971-72, 870, bekrachtigd door Hof Brussel, 7 juni 1972. Dit arrest werd evenwel vernietigd door Cass., 9 november 1973, R.W., 1973-74, 1261.

"Overwegende dat het naar links afslaan om de rijbaan te verlaten of het tot staan brengen van zijn voertuig aan de linkerzijde van de rijbaan geregeld wordt bij artikel 25 van het wegverkeersreglement, met uitsluiting echter van artikel 17 van dit reglement;

"Dat, door eisers veroordeling wegens overtreding van dat artikel 17 te doen steunen enkel en alleen op de hierboven overgenomen overwegingen, dit is op een niet-nakoming van een verplichting, opgelegd door artikel 25 aan de bestuurders die naar links willen afslaan, het vonnis zijn beslissing niet wettelijk rechtvaardigt."

In zover het cassatieberoep van V. ook gericht is tegen de beslissing op de burgerlijke rechtsvordering die K. tegen hem had ingesteld, oordeelt het Hof:

"Overwegende dat de vernietiging van de beslissing op de tegen eiser ingestelde strafvordering de vernietiging meebrengt van de beslissing op de tegen hem ingestelde burgerlijke rechtsvordering, welke laatste beslissing het gevolg is van de eerste en waartegen hij zich regelmatig in cassatie heeft voorzien."

2. Eisers hebben evenwel ook cassatieberoep ingesteld tegen het vonnis, in zover het hun burgerlijke rechtsvorderingen die zij tegen K. hadden ingesteld, afwijst. Desbetreffend beslist het Hof:

"Overwegende dat uit de stukken waarop het Hof vermag acht te slaan, niet blijkt dat de voorzieningen van de eisers, burgerlijke partijen, betekend werden aan deze verweerder, beklaagde, tegen wie ze zijn gericht;

"Overwegende immers dat, volgens de vermeldingen op de aan het Hof overgelegde stukken, verweerder ingeschreven was in de bevolkingsregisters van de gemeente Elsene, maar op 25 maart 1975 geschrapt werd met de vermelding 'pour Paris (17e) France, c/o Nautrans, rue Rennequin 26'; dat de gerechtsdeurwaarder die belast was met de betekening van de voorzieningen, hem aan dat adres per aangetekend schrijven, dat op 6 maart 1975 aan de post tegen bewijs van verzending werd afgegeven, het afschrift van de akte van verklaring van de cassatieberoepen alsmede dat van het exploit van betekening van deze voorziening heeft gezonden, maar dat die brief daarna ter griffie van het Hof werd neergelegd met de vermelding 'N'habite pas à l'adresse indiquée. Retour à l'expéditeur';

"Overwegende dat krachtens artikel 40 van het Gerechtelijk Wetboek ten aanzien van hen die in België geen gekende woonplaats, verblijfplaats of gekozen woonplaats hebben, de gerechtsdeurwaarder bij een ter post aangetekende brief het afschrift van de akte aan hun woonplaats of aan hun verblijfplaats in het buitenland stuurt, maar dat uit de hierboven overgenomen vermeldingen evenmin als uit enig ander stuk van de rechtspleging blijkt dat verweerder op de datum waarop die aangetekende brief bij de post werd neergelegd, zijn woonplaats of zijn verblijfplaats had aan het op die brief vermelde adres in het buitenland;

"Dat de voorzieningen derhalve niet ontvankelijk zijn."

(Voorzitter: baron Richard—Raadsheer-rapporteur: baron Vinçotte—Advocaat-generaal: de h. Velu—In de zaak: La Sécurité belge en V. t/ K. en Global International).

Hof van Cassatie (2e Kamer), 28 oktober 1975

Verzekering—Motorrijtuigen—Veroordeling van beklaagde en zijn verzekeraar door strafrechter—Hoger beroep van beklaagde alleen—Vrijspraak—Verplichting van verzekeraar tegenover burgerlijke partij voortaan zonder voorwerp.

Door de correctionele rechtbank was ten voordele van de burgerlijke partij S. (eiser tot cassatie) een veroordeling uitgesproken tegen beklaagde N. en dezes motorrijtuigenverzekeraar (verweerders in cassatie). Op hoger beroep van het openbaar ministerie en van de beklaagde wijzigde het hof van beroep het vonnis: het arrest (Hof Antwerpen, 27 februari 1975) sprak de beklaagde vrij en verklaarde het strafgerecht onbevoegd om kennis te nemen van de eis van de burgerlijke partij; deze werd in de kosten van beide aanleggen veroordeeld.

Tegen dit arrest voert eiser aan: noch het hoger beroep van het openbaar ministerie, noch dat van de beklaagde kon tot gevolg hebben bij de rechter in hoger beroep aanhangig te maken de burgerlijke vordering van eiser, die tegen de verzekeraar was gericht en door de eerste rechter gegrond bevonden was; het arrest miskent dat het vonnis, wat eiser en de verzekeraar betreft, in kracht van gewijsde was getreden; de rechter in hoger beroep ontbrak de bevoegdheid om ten voordele van de verzekeraar het vonnis teniet te doen.

Het middel wordt als volgt verworpen:

"Overwegende dat door het niet beperkt hoger beroep van de beklaagde aan het hof van beroep de kennisneming wordt opgedragen van de burgerlijke rechtsvordering die tegen hem door eiser werd ingesteld;

"Overwegende dat dit hoger beroep ten goede kan komen aan de verzekeraar van de beklaagde, die zelf geen hoger beroep instelde, doch voor het hof van beroep zoals in eerste aanleg tussengekomen is; dat, nu deze aansprakelijkheid nauw afhankelijk is van de schuld van de beklaagde, de vrijwillig tussengekomen verzekeraar van deze laatste er slechts toe gehouden is de veroorzaakte schade te vergoeden in de maat dat die schade toegeschreven wordt aan de beklaagde; dat hieruit volgt dat, wanneer op het enkel hoger beroep van de beklaagde uitgemaakt wordt dat de beweerdte schade aan de beklaagde niet kan worden toegeschreven of niet bestaat, die beslissing van de rechter in hoger beroep ten gevolge heeft de verzekeraar toe te laten zich aan de gevolgen van de veroordeling te onttrekken, nu zijn verplichting tegenover de burgerlijke partij voortaan voorkomt als zijnde zonder voorwerp;

"Dat het middel derhalve wegens het ontbreken van belang niet ontvankelijk is".

(Voorzitter: de h. Wauters—Raadsheer-rapporteur: de h. Versée—Advocaat-generaal: de h. Tillekaerts—Advocaten: mrs. Bützler en De Baeck—In de zaak: S. t/ N. en verzekeringsmaatschappij P.).

Hof van Cassatie (1e Kamer), 30 oktober 1975

Betekening en kennisgeving—Bondsrepubliek Duitsland—Overeenkomst van 25 april 1959—Vorm en datum van de betekening.

Verweerster in cassatie, die van de Rechtbank van Koophandel te Brussel tegen eiseres tot cassatie een veroordelend vonnis had verkregen, liet het aan eiseres aan haar zetel te Hamburg betekenen. Twee afschriften van de akte van betekening werden samen met een afschrift van het vonnis op 17 mei 1974 afgegeven aan de procureur des Konings te Brussel. Deze zond die stukken op 20 mei 1974 aan de voorzitter van het Amtsgericht te Hamburg, die ze op 24 mei 1974 ontving. Op 13 juni 1974 meldde de Duitse rechterlijke overheid, dat niet tot betekening was kunnen worden overgegaan, daar eiseres uit het handelsregister was geschrapt. Door Hof Brussel, 16 december 1974, J.T., 1975, 316, werd beslist, dat de termijn van hoger beroep inging op 24 mei 1974 en dat het op 9 september 1974 door eiseres ingestelde hoger beroep te laat was aangetekend.

De tekst van de eerste zin van art. 40, lid 1, Ger.W., in herinnering brengend, beslist het Hof van Cassatie:

"Overwegende dat, wanneer een exploit, zoals in het onderhavige geval, meegedeeld moet worden volgens de wijze van toezending bepaald bij de overeenkomst van 25 april 1959 tussen de Belgische regering en de regering van de Bondsrepubliek Duitsland, tot het vergemakkelijken van de rechtsbetrekkingen bij de toepassing van het verdrag betreffende de burgerlijke rechtsvordering dat op 1 maart 1954 te 's-Gravenhage werd gesloten en bij akte van de wetgevende macht van 28 maart 1958 werd goedgekeurd, namelijk door tussenkomst van de procureurs-generaal of van de procureurs des Konings, er mededeling is in de zin van artikel 40, lid 1, van het Gerechtelijk Wetboek, zodra de voorzitter van het Landgericht of het Amtsgericht, in wiens ambtsgebied de bestemming zich bevindt, de akte ontvangt welke aan die bestemming moet worden

afgegeven, zelfs indien de Duitse rechterlijke macht genoemde akte later niet heeft doen afgeven;

"Overwegende dat artikel 3, lid 2, van het verdrag van 1 maart 1954 bepaalt dat, indien de de daarin nader omschreven voorwaarden vervuld zijn, de aangezochte autoriteit, op vraag van de verzoekende autoriteit, het stuk moet mededelen met inachtneming van de in haar eigen wetgeving voor het verrichten van dergelijke mededelingen voorgeschreven vorm of van een bijzondere vorm, mits deze met die wetgeving niet strijdig zij; dat echter, in het onderhavige geval, uit de aan het Hof voorgelegde stukken niet blijkt dat dergelijk verzoek ingediend werd;

"Dat daaruit, enerzijds, volgt dat door te beslissen dat de internationale procedure regelmatig in acht genomen werd, met inbegrip van het laatste vereiste vormvoorschrift, dit is de ontvangst, door de voorzitter van het territoriaal bevoegde Amtsgericht, van de door de procureur des Konings te Brussel overgemaakte akte, dat, derhalve, de termijn voor het hoger beroep vanaf die ontvangst, op 24 mei 1974, ingegaan is en dat het op 9 september 1974 ingesteld hoger beroep dus te laat is, het arrest de in het middel aangevoerde wetsbepalingen niet schendt;

"Dat, anderzijds, door de regels van het verdrag van 1 maart 1954 en van de overeenkomst van 29 april 1959 betreffende het zenden van rechterlijke akten toe te passen, het hof van beroep de rechten van de verdediging van eiseres niet schendt".

(Voorzitter: de h. Perrichon—Raadsheer-rapporteur: de h. Closon—Advocaat-generaal: de h. Velu—Advocaten: mrs. Van Hecke en Fally—In de zaak: Kommanditgesellschaft Aviation Hanseatische Luftreederei GmbH & Co t/ Organisation européenne pour la sécurité de la navigation aérienne Eurocontrol).

NOOT—Zie Cass., 24 maart 1975, R.W., 1975-76, 347, waar, anders dan in bovenstaand arrest, niet de termen "mededeling", "bestemming", "overgemaakte akte", maar de termen "betekening", "geadresseerde" en "toezending" worden gebezigd.

Vgl. R. LEDOUX, "La signification des actes judiciaires à l'étranger et la convention de Bruxelles (art. 20, al. 2) ou la fin d'une iniquité", J.T., 1975, 635.

Hof van Cassatie (1e Kamer), 20 november 1975

Geding—1. Heropening van het debat op verzoek van een partij—Voorwaarde—2. Overlegging van stukken aan wederpartij—Vorm—Sanctie van art. 740 Ger.W.

1. De schending van de artikelen 737, 738 en 774 Ger.W. en van het beginsel van de inachtneming van de rechten van de verdediging aanvoerend, werpt eiser tot cassatie als eerste middel op, dat het bestreden arrest (Hof Brussel, 20 september 1974) over het geding uitspraak heeft gedaan zonder de bij eisers verzoekschrift van 2 juli 1974 gevraagde heropening van het debat te hebben bevolen, terwijl door de heropening verholpen zouden zijn de met de rechten van de verdediging strijdige gevolgen van het toeval waardoor het ter griffie en ter balie neergelegd dossier niet op de zitting van 19 juni 1974 ontvangen en behandeld werd zoals dit had moeten gebeuren volgens de artikelen 737 en 738.

Het middel kan niet aangenomen worden:

"Overwegende, enerzijds, dat onder voorbehoud van het onderzoek of het arrest de rechten van de verdediging geschonden heeft, de in het middel vermelde wetsbepalingen niets te maken hebben met de grief volgens welke het arrest het verzoek tot heropening van de debatten op een onwettelijke wijze verwerpt;

"Dat, anderzijds, krachtens artikel 772 van het Gerechtelijk Wetboek een verschijnende partij de heropening van de debatten slechts kan vragen indien zij tijdens het beraad een nieuw stuk of feit van overwegend belang ontdekt;

"Dat het arrest feitelijk vaststelt dat blijkt uit de bewoordingen van het verzoek (tot heropening van de debatten) dat M. (thans eiser) alleen de bedoeling zou hebben om de stukken op een andere wijze voor te leggen aan het hof, in een natuurlijke volgorde, namelijk chronologisch en metho-

disch', dat dergelijke voorlegging 'reeds gebeurd is, met name in het dossier neergelegd door de notaris V.', thans verweerder;

"Overwegende dat die redenen het door het middel bestreden dispositief wettelijk verantwoord en dat het arrest de rechter van de verdediging niet miskent".

2. De zaak in kwestie werd door het hof van beroep op de zitting van 19 juni 1974 in beraad gehouden, nadat de raadslieden van de partijen, die allen aanwezig waren, gehoord werden.

Het bestreden arrest wijst erop, dat de uit het debat verwijderde stukken door eiser persoonlijk de dag vóór die zitting neergelegd werden ter griffie in de vorm van een pak zonder verpakking, en zonder begeleidende brief of inventaris; dat die stukken niet vóór het einde van het debat overgelegd werden en dat er op de zitting van 19 juni 1974 niet op werd gezinspeeld; dat het hof van beroep over die neerlegging ter griffie later ingelicht werd door een brief van de verweerders B.; dat die stukken die zich in handen van de magistraat-rapporteur bevonden, aan de griffie van het hof van beroep afgegeven werden, terwijl aan eiser behoorlijk gevraagd werd om ze daar terug te nemen, waarna hij, op 2 juli 1974, een verzoekschrift tot heropening van het debat indiende.

Eiser voert aan dat, terwijl volgens art. 737 Ger.W. de overlegging van de stukken geschiedt door neerlegging ter griffie en het hof van beroep vaststelt dat eiser de dag vóór die zitting een dossier heeft neergelegd, het bestreden arrest niettemin beslist dat al de niet vóór de sluiting van het debat aan de tegenpartijen overgelegde stukken, in het onderhavige geval het persoonlijk dossier van eiser, buiten het beraad zullen worden gehouden. Ook dit middel wordt verworpen:

"Overwegende dat krachtens artikel 737 van het Gerechtelijk Wetboek, de stukken neergelegd ter griffie, alwaar de partijen er ter plaatse inzage van nemen, vooraf gebundeld en op een inventaris ingeschreven worden;

"Overwegende dat luidens artikel 740 van hetzelfde wetboek alle memories, nota's of stukken die niet zijn overgelegd vóór de sluiting der debatten, buiten het beraad worden gehouden;

"Overwegende dat uit de bovenbedoelde vaststellingen van het arrest blijkt dat het hof van beroep die wetsbepalingen juist toegepast heeft en dat het middel niet kan worden aangenomen".

(Eerste voorzitter: ridder Rutsaert—Raadsheer-rapporteur: de h. Capelle—Advocaat-generaal: de h. Velu—Advocaten: mrs. van Hecke en Fally—In de zaak: M. t/ B. e.a.).

Hof Antwerpen (2e Kamer), 11 februari 1976

Verzekering—Motorrijtuigen—Regres van de verzekeraar—Art. 25, 3°, van de polis—Geldig schouwingsbewijs.

Het voertuig waarmee appelllant op 18 januari 1970 een verkeersongeval veroorzaakte, was op 5 januari 1970 door de automobielininspectie gecontroleerd. Op het afgeleverde schouwingsbewijs, dat op een drietal punten met twee gaatjes was geperforeerd, kwamen o.m. de volgende vermeldingen voor: "Voertuig opnieuw ter schouwing aan te bieden ten laatste op: 20 jan. 1970"; "Tweemaal geperforeerde vakken vergen onmiddellijke herstelling"; "Voertuig spontaan aan te bieden tussen 8.30 en 11 uur of 13.30 en 16 uur (zaterdag uitgezonderd) ten laatste op de vervaldatum van onderhavig schouwingsbewijs". Diagonaal over het schouwingsbewijs, dat een groene kleur had, was met rode letters gedrukt: "Beperkte geldigheid". Op de dag van het ongeval waren de vereiste herstellingen nog niet verricht. De op basis van art. 25, 3°, van de polis van de verzekeraar ingestelde regresvordering wordt als volgt afgewezen:

"Overwegende dat, naar luid van art. 25, 3°, van de polis, 'wanneer het omschreven motorrijtuig aan de reglementering op de technische controle is onderworpen', geïntimeerde het in art. 24 bedoelde regres kan uitoefenen 'voor ieder ongeval dat zich voordoet op een ogenblik dat het motorrijtuig niet of niet meer voorzien is van een geldig schou-

wingsbewijs, behalve tijdens de normaal af te leggen afstand om naar de eerste schouwing te rijden, of om bij aflevering van een rood bewijs naar de hersteller te rijden en om zich vervolgens, na herstelling terug bij het schouwingsorganisme aan te bieden';

"dat het motorrijtuig in kwestie aan de reglementering op de technische controle onderworpen was en voorzien was van een schouwingsbewijs dat op 20 januari 1970 verviel;

"dat geïntimeerde ten onrechte staande houdt, dat de door de verzekering verstrekte waarborg slechts gold in de mate waarin appelllant zich op het ogenblik van het ongeval bevonden had op de weg die noodzakelijk moest worden afgelegd tussen het controlestation en de plaats waar het voertuig hersteld zou worden;

"dat zij een regel, die slechts geldt als een rood bewijs is afgeleverd, wil doen toepassen op het geval dat een groen schouwingsbewijs met beperkte geldigheid is afgeleverd;

"dat de bewoordingen van het schouwingsbewijs impliceren dat het geldig was tot op zijn vervaldatum, in casu 20 januari 1970;

"dat daaraan niet afdoet de op dit bewijs voorkomende waarschuwing, dat de dubbel geperforeerde vakken onmiddellijke herstelling vergen;

"dat deze waarschuwing niet mag worden geïnterpreteerd als inhoudende een voorwaarde waaraan eerst dient te worden voldaan, opdat het bewijs als geldig schouwingsbewijs zou mogen worden aangemerkt;

"dat in tegenstelling tot het gewone schouwingsbewijs, waarop geen of slechts eenmaal geperforeerde vakken voorkomen en dat een jaar geldig is, het ten deze afgeleverde bewijs beperkt, d.i. tot 20 januari 1970, geldig was;

"dat het rijtuig derhalve op het ogenblik van het ongeval nog van een geldig schouwingsbewijs voorzien was en art. 25, 3°, van de polis geen toepassing vindt".

(Voorzitter: de h. Lenders—Raadsheren: de hh. Gepts en Caenepeel—Advocaten: mrs. Megens en Schuermans—In de zaak: W. t/ Verzekeringsmaatschappij X).

NOOT—Op te merken is, dat voor de toepasselijkheid van art. 25, 3°, van de polis niet vereist is, dat er bij ontstentenis van geldig schouwingsbewijs een oorzakelijk verband tussen dit verzuim en de schade bestaat (Cass., 23 juni 1972, R.W., 1972-73, 1142). Zie ook Cass., 29 maart 1974, R.W., 1973-74, 2455.

EUROPEES RECHT

Weekoverzicht van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen

(Week van 23 tot en met 27 februari 1976)

Zaak 52/75 — Commissie/Italiaanse Republiek (26-2-76)

De Raad heeft op grond van de overweging dat verschillen tussen de nationale regelingen voor het gebruik van groentezaad een belemmering vormden voor het handelsverkeer tussen de Lid-Staten, bij richtlijn van 29 september 1970 gemeenschappelijke regels met gemeenschappelijke eisen voor de verhandeling van dit zaad op de nationale markten willen invoeren. Ingevolge de richtlijn zouden de nationale maatregelen uiterlijk op 1 juli 1972 in werking moeten treden. In juni 1975 stelde de Commissie bij het Hof beroep in tegen Italië wegens niet-nakoming van zijn verdragsverplichtingen, daar dit land nog niet de nodige maatregelen had genomen om aan de richtlijn uitvoering te geven.

Italië voerde als verontschuldiging voor de vertraging aan dat de in de richtlijn gestelde termijn te kort was.

Het Hof besliste dat de nauwgezette toepassing van een richtlijn temeer van belang is omdat de uitvoering aan de Lid-Staten wordt overgelaten, en dat de gestelde termijnen

een waarborg zijn voor haar doeltreffende werking. Indien — zo verklaarde het Hof — de in de richtlijn genoemde termijn te kort blijkt, dan is de enige gemeenschapsrechtelijk-correcte weg voor een Lid-Staat om aan de bevoegde instelling een verlenging van de termijn te vragen.

Het Hof oordeelde dat, door de termijn voor de tenuitvoerlegging van de richtlijn niet in acht te nemen, de Italiaanse Republiek een op haar rustende verdragsverplichting had geschonden.

Gevoegde zaken 88-90/75 — SADAM e.a. (prej. zaak) (26-2-76)

In deze zaken waren door Italiaanse rechterlijke instanties prejudiciële vragen gesteld over de uitlegging van bepalingen van een verordening van de Raad van 18 december 1967 inzake de gemeenschappelijke ordening van de suikermarkt en van de bepalingen van het Verdrag inzake de afschaffing van kwantitatieve beperkingen tussen de Lid-Staten.

In de zaken 88-90/75 hadden verschillende suikerfabrieken, verzoeksters in het hoofdgeding, gevorderd dat een aantal in 1974 genomen besluiten van de Italiaanse interministeriële prijzencommissie zouden worden nietigverklaard wegens onverenigbaarheid met het gemeenschapsrecht.

Bij de besluiten waren maximumverkoopprijzen vastgelegd voor fabrikanten, importeurs, grossiers en kleinhandelaren.

Het Tribunale Amministrativo Regionale del Lazio stelde allereerst vragen over de al dan niet uitsluitende bevoegdheid van de E.E.G. om de suikerprijzen te reglementeren, over de wijze waarop die bevoegdheid was uitgeoefend, en over de wettigheid van eenzijdige overheidsmaatregelen in deze sector, die waren genomen in het kader van de conjunctuurpolitiek.

Het Hof herinnert eraan dat, zoals het in zijn arrest van 23 januari 1975 in de zaak 31/74, Galli, had overwogen, "de Lid-Staten niet meer door eenzijdig vastgestelde nationale bepalingen kunnen ingrijpen in het prijsvormingsmechanisme zoals dit uit de gemeenschappelijke ordening voortvloeit", zodat "een nationale regeling die ertoe leidt dat door een prijzenstop ... de in het kader van de gemeenschappelijke marktordening voorziene prijsvorming wordt gewijzigd, onverenigbaar is met het gemeenschapsrecht". Eveneens werd bij dit arrest uitgemaakt dat de Lid-Staten bevoegd bleven om in het detailhandels- en consumptiestadium passende maatregelen inzake de prijsvorming te nemen, mits deze maatregelen de doelstellingen of de werking van de betrokken gemeenschappelijke marktordening niet in gevaar brengen.

Het Hof oordeelt nu echter dat, aangezien een reglementering van de verkoopprijzen in het consumptiestadium kan terugwerken op de prijsvorming in de voorafgaande stadia, de eenzijdige vaststelling door een Lid-Staat van maximumverkoopprijzen voor suiker, in welke handelsfase ook, onverenigbaar is met de gemeenschappelijke marktordening voor suiker, zodra de doelstellingen en de werking dier ordening, en met name haar prijzenregime, daardoor in gevaar worden gebracht.

Ter verduidelijking voor de nationale rechter noemt het Hof als voorbeeld van een dergelijke onverenigbaarheid het geval dat een Lid-Staat, zonder de prijzen in het produktiestadium te reglementeren, in het groot- of kleinhandelsstadium zulke lage maximumprijzen voorschrijft, dat het de producent praktisch onmogelijk is de interventieprijs aan te houden, als hij de door die maximumprijzen gebonden groot- of kleinhandelaren niet wil dwingen met verlies te verkopen.

Op de vraag of nationale besluiten als de onderhavige verenigbaar zijn met het verbod van maatregelen van gelijke werking als kwantitatieve beperkingen, wanneer die beslui-

ten dienen ter bescherming van de nationale economie tegen speculatie of ter bescherming van de consument bij een algehele wijziging van de voorwaarden waarop de communautaire ordening is gebaseerd, antwoordt het Hof dat een maximumprijs — althans voor zover van toepassing op geïmporteerde produkten — een maatregel van gelijke werking als een kwantitatieve beperking is, met name als die prijs, gelet op de algemene positie van ingevoerde produkten ten opzichte van binnenlandse produkten, zo laag is dat handelaars het betrokken produkt alleen met verlies in die Lid-Staat kunnen invoeren.

In geen geval mag de Lid-Staat als rechtvaardiging voor het vaststellen van een maximumprijs die onverenigbaar is met het verbod van kwantitatieve beperkingen of maatregelen van gelijke werking, de noodzaak van bescherming der economie tegen speculatiepraktijken invoeren.

Zaak 65/75 — Tasca (prej. zaak) (26-2-76)

In deze zaak had de Pretore te Padua om uitlegging van dezelfde bepalingen als die in de zaak 88-90/75 verzocht, waarop het Hof uiteraard hetzelfde heeft geantwoord.

Tevens had hij gevraagd of de raadsverordening nopens de gemeenschappelijke marktordening rechtstreeks werkt en voor de justitiabelen rechten doet ontstaan die de rechter dient te handhaven. Het Hof heeft dit beaamd.

BOEKBESPREKING

TH. J. VEEN, *Recht en nut. Studiën over en naar aanleiding van Ulrik Huber (1636-1694)*. W.E.J. Tjeenk Willink, Zwolle, 1976.

Ulrik Huber, hoogleraar in de rechten (1660) en rector (1677) te Franeker en nadien raadsheer in het Hof van Friesland te Leeuwarden (1679) is de auteur van een twintigtal juridische werken, waarvan het *De Jure Civitatis*, de *Praelectiones* en de *Heedensdaegse Rechtsgeleertheit* als hoofdwerken worden beschouwd. Sommigen noemen hem "de vader van de wetenschap van het algemeen staatsrecht" en volgens professor E.H. Kossmann, van Groningen, is hij de politieke theoreticus, die de zeventiende-eeuwse discussies afsluit door één grote, constructieve synthese en "dank zij zijn boeiende oorspronkelijkheid en zijn grote kennis, niet alleen een synthese kon geven van alle tendenties der Nederlandse ontwikkeling, maar bovendien wees, hoe de weg voortging".

Op 11 maart 1976 promoveerde te Groningen tot doctor in de rechtsgeleerdheid Theo Johannes Veen met een belangrijke bijdrage tot de studie van de zeventiende-eeuwse rechts- en staatswetenschap en inzonderheid tot de kennis van het leven en het staatswetenschappelijk werk van Ulrik Huber: inzonderheid van zijn *De Jure Civitatis* (eerste druk, 1672) en zijn in handschrift bewaard gebleven *Dissertationes Politicae* (ca. 1660). In het centrum van zijn onderzoekingen staat een gedachte, die in het wetenschappelijk werk van deze in zijn tijd befaamde jurist een belangrijke rol heeft gespeeld: de idee dat uit de traditionele aristotelische politica een aparte, ten opzichte van de praktische filosofie autonome leer van het algemeen staatsrecht moet worden afgesplitst.

Het vraagstuk hoe men de taak van de jurist en de beoefenaar van de politica ten opzichte van elkaar dient af te bakenen, blijkt in feite het probleem te zijn van de verhouding van "recht" en "nut", "rechtvaardigheid" en "doelmatigheid" (opportuniteit): deze problematiek, die niet alleen Huber, maar ook verschillende zijner tijdgenoten moeilijkheden berokkende, is dan ook het hoofdthema van deze studie geworden.

Door deze gedachten te confronteren met de ontwikkelingen die zich in de 17de eeuw voltrokken in de aristoteli-

sche politica en de natuurrechtsleer is dr. Veen er in geslaagd Hubers staatswetenschappelijk werk een plaats te geven in de ideeëngeschiedenis van de Gouden Eeuw.

L. Th. Maes

J.M.J. CHORUS, *Handelen in strijd met de wet. De verboden rechtshandeling bij de Romeinse juristen en de glossatoren, met enige verbindingslijnen naar het Nederlands recht.* Universitaire Pers, Leiden, 1976.

Dit rechtshistorisch werk handelt over rechtshandelingen in strijd met de wet van de Romeinse Oudheid tot de dag van vandaag. Het bevat echter niet een integrale geschiedenis van het handelen in strijd met de wet: het beperkt zich vrijwel steeds tot het beschrijven van de ontwikkelingen in de rechtsleer. Slechts af en toe worden niet-juridische factoren aangeduid, welke die ontwikkelingen kunnen hebben bepaald.

Het boek bestaat uit vier hoofdstukken: de eerste twee daarvan zijn gewijd aan het Romeinse recht der Oudheid. Het derde hoofdstuk bestrijkt de periode van de 12de en de eerste helft van de 13de eeuw: hier worden glossen van Accursius en hun wordingsgeschiedenis bij de glossatoren vóór Accursius onderzocht. In een vierde hoofdstuk worden verbindingslijnen geschetst, die men moet trekken tussen het thans geldende Nederlandse recht en de Glosse van Accursius: van Kemper (1816 en 1820) tot E.M. Meijers (in 1954: art. 3.2.7.).

De gevolgde methode is die der dogmatische rechtshistorie. Op het gebied van de verboden rechtshandeling bedienen de juristen zich sinds de glossatoren van een min of meer constante terminologie. Sinds die juristen uit de 12de en 13de eeuw kent het leerstuk eigenlijk geen schoksgewijze ontwikkeling meer, alleen nog een verdere uitbouw: de moderne dogmatiek van de verboden rechtshandeling stoelt uiteindelijk op uitspraken van Julianus, Gaius, Ulpianus en anderen.

L. Th. Maes

BERICHTEN EN MEDEDELINGEN

Belgische Vereniging voor Agrarisch Recht Verslag over de activiteiten gedurende het jaar 1975

De werkzaamheden van de Belgische Vereniging voor Agrarisch Recht werden in 1975 ingezet met een voordracht die op 14 maart te Brussel werd gehouden door de heer J. Issert, directeur bij de juridische dienst van de Franse "Fédération Nationale des Coopératives Agricoles" over de recente hervorming van het juridisch statuut van de Franse landbouwcoöperatie. De spreker gaf hierbij een grondige analyse van de Wet van 27 juni 1972 die alle landbouwcoöperaties heeft onderworpen aan een unitair en autonoom statuut waarbij hun tevens bepaalde beleidskeuzen worden gelaten met betrekking tot hun economisch doel, hun autofinanciering en hun intern beheer. Deze uiteenzetting was uitermate interessant en leerrijk des te meer omdat het probleem van de samenwerkingsvormen in de landbouw zich in België op acute wijze voordoet.

Naar aanleiding van de jaarvergadering die te Brussel plaats had op 23 mei, werd door de heer Guy Quaden, doctor in de economische wetenschappen en eerstaanwezende assistent aan de Rijksuniversiteit te Luik, een lezing gehouden over de politiek van de landbouwinkomsten. De voordrachtgever, die in 1973 gedoctoreerd heeft op het onderwerp "Parité pour l'agriculture et disparités entre agriculteurs", vond bij de talrijke aanwezige juristen en personaliteiten uit de landbouwmiddelen een aandachtig gehoor. In het eerste gedeelte van de uiteenzetting werd onderzocht in welke mate het gemiddeld inkomen van de Belgische landbouwer al dan niet de pariteit bereikt van het inkomen van de andere beroepscategorieën. Vervolgens onderzocht de spreker het probleem van de interne dispariteiten, d.w.z. de verschillen

in de individuele inkomsten van de landbouwers. Het laatste deel van de voordracht was gewijd aan de nieuwe richting die de landbouwpolitiek zou moeten inslaan, waarbij vooral aandacht gevraagd werd voor een hernieuwde aanpak van de sociale politiek en voor een selectief en beter gecoördineerd regionaal beleid.

Op 18 juni werd door de vereniging voor alle leden een studieuitstap georganiseerd naar de Antwerpse Kempen waarbij een geleid bezoek werd gebracht aan bepaalde ruilverkavelingen die in uitvoering of beëindigd zijn. Na voorafgaande uiteenzettingen door de heren G. Moyaerts, A. De Leeuw en G. T'Jonck, ambtenaren bij de Nationale Landmaatschappij, werden diverse realisaties bezocht o.m. te Kasterlee, Westerlo en Wikevorst; hierbij werd vooral de evolutie in de ruilverkaveling opgemerkt met betrekking tot de landschapszorg. Opmerkenswaardig was de bezichtiging van de inrichting tot bodemverbetering "De Zegge" te Geel die door de Nationale Landmaatschappij werd aangelegd en waar 14 moderne melkveebedrijven en het eerste kalverpensioonaat van ons land werden opgericht.

De Benelux-studiedag die telkenjare afwisselend in België en in Nederland wordt georganiseerd op initiatief van de Belgische en Nederlandse Vereniging voor Agrarisch Recht, had plaats op 26 september te Hasselt en had als algemeen thema "Landbouw en Landschap". Het Nederlandse preadvies van de hand van mr. N.M. Zijp, voorzitter van de Nederlandse Vereniging voor Agrarisch Recht, droeg als kenschetsende ondertitel "Naar een integratie van landbouw en natuurbeschermingsbeheer" en behandelde op zeer uitvoerige wijze de meest specifieke en recente regelingen en opties inzake landinrichting; ook de gevolgen ervan op de landbouw werden grondig toegelicht. De Belgische preadviseur dr. M. Boes, assistent aan de rechtsfaculteit te Leuven, onderzocht voornamelijk de invloed op de agrarische gebieden van de wetgeving op de ruimtelijke ordening en de stedenbouw en van andere wetten zoals het Veldwetboek en het Boswetboek en de reglementering van de gevaarlijke, ongezone of hinderlijke bedrijven. Uit de discussie bleek de levendige belangstelling voor het onderwerp en ook de wil om de belangen van de landbouw en van de bescherming van het landschap met mekaar te verzoenen door een totaal nieuwe actieve politiek van plattelandsinrichting.

Op 3 oktober had in de rechtsfaculteit te Namen een belangrijke voordracht plaats over "Le devenir de la propriété foncière" met als sprekers de heren V. Renier, lector aan de landbouwfaculteiten te Leuven en Gembloers, en P. Dandoy, notaris en assistent aan de rechtsfaculteit te Leuven. Deze bijeenkomst was bedoeld als voorbereiding op het VIIIe Europees Colloquium voor Agrarisch Recht dat dit onderwerp eveneens tot studieobject had. De heer Dandoy gaf een ontleding van de juridische grondslagen van het eigendomsrecht waarbij zowel de grondwettelijke als de wettelijke waarborgen werden onderzocht, en de heer Renier schetste de evolutie van het eigendomsrecht sinds 1804 tot heden. Daarbij werd vooral aandacht besteed aan de beperkingen van het agrarisch eigendomsrecht tengevolge van de wetten op de onteigening, de ruilverkaveling, de stedenbouw en ruimtelijke ordening en de landpacht. Niettegenstaande deze beperkingen waren de sprekers toch van oordeel dat het eigendomsrecht in wezen onaangetast is gebleven.

Een interessante spreekbeurt was ongetwijfeld die welke prof. J. Stassen, ere-advocaat en gewoon hoogleraar aan de rechtsfaculteit te Luik, op 17 oktober te Luik heeft gehouden over "Aménagement du territoire et protection de l'environnement en région rurale: quelques problèmes d'actualité". Voor een talrijke opkomst had de spreker het eerst over de wetgeving op de stedenbouw en ruimtelijke ordening. Hij toonde aan hoe de harmonische en rationele ruimtelijke ordening van het geheel van het grondgebied een collectief werk is waaraan verscheidene instanties op verschillend niveau hun medewerking verlenen. Dit werk wordt verwezenlijkt door middel van de streek- en gewestplannen en de gemeentelijke plannen van aanleg naar de stelregel dat elke bouwverrichting aan voorafgaande vergunning onderworpen is. Vervolgens werd aangetoond hoe deze plannen in de praktijk worden toegepast, wat hun juridische draagwijdte is en hun praktische betekenis voor de gebieden die zij aanwijzen. In een volgend gedeelte behandelde de spreker bepaalde andere wetten zoals de Wet op het natuurbehoud,

de Wet op de bescherming van het grondwater en de Wet op de bescherming van monumenten en landschappen. Deze voordracht werd gevolgd door een zeer levendig debat, waarbij heel wat vragen werden beantwoord.

De Belgische Vereniging heeft ook haar actieve medewerking verleend aan het VIIIe Europees Colloquium voor Agrarisch Recht dat van 6 tot 9 november te Parijs plaats had en ingericht werd door het Europees Comité voor Agrarisch Recht in samenwerking met de Franse Vereniging. Naast de eerste commissie over de toekomstperspectieven van het agrarisch eigendomsrecht waarvoor de heren V. Renier en P. Dandoy optraden als Belgische rapporteurs, dient te worden vermeld dat de heer R. Derveaux, inspecteur-generaal bij het Ministerie van Landbouw, het Belgisch rapport heeft opgemaakt voor de tweede commissie over de rechtspraak van het Europees Hof van Justitie inzake landbouw.

Dit jaaroverzicht kan zeker niet afgesloten worden zonder de enorme inzet en werkkraft te onderstrepen van de heer J.M. Andries, voorzitter, van de heren T. Dom en V. Renier, ondervoorzitters, van de heer G. Moyaerts, penningmeester, en van alle andere leden van de raad van beheer van de vereniging. Een hartelijk woord van dank gaat ook naar de subsidiërende instellingen en verenigingen. Op te merken is dat de teksten van alle voordrachten werden gepubliceerd en ter beschikking zijn op het secretariaat van de vereniging.

M. Heyerick
Secretaris

TIJDSCHRIFTEN

Data Juridica

ig. 4, jan. 1976, nr 1.
Documentatie van juridische literatuur.

Ondernemingsrecht (tvvs)

ig. 19, jan. 1976, nr 1.
W.J. Slagter, Wetsontwerp omtrent de privaatrechtelijke bescherming tegen misleidende reclame—W.P. van Sikkelus, De deelnemingsvrijstelling in de vennootschapsbelasting—A.C.B. Pfaeltzer, De leden van de Groupement d'Intérêt Economique.

Journal des Tribunaux

ig. 91, 31 janvier 1976, nr 4941.
Martha Weser, Quelques réflexions au sujet de l'arrêt de la Cour de cassation de France du 26 novembre 1974. Importance de l'admission de la litispendance internationale par arrêt de la Cour de cassation de France—Jurisprudence—Chronique judiciaire.

ig. 91, 7 février 1976, nr 4942.
Frank Gotzen, L'ordinateur et la propriété intellectuelle. Protection des programmes. Banques de données. Création artistique automatisée—Jurisprudence—Chronique judiciaire.

ig. 91, 14 février 1976, nr 4943.
J. Leclercq, Réflexions sur un principe général de droit: la répétition de l'indu—Jurisprudence—Chronique judiciaire.

Revue du Notariat belge

ig. 102, janvier 1976.
Me Roland De Valkenaer, Au comité de direction—R. Savatier, Le bon et le mauvais usage des formulaires notariaux—Législation—Revue de la jurisprudence belge—Revue de la jurisprudence étrangère.

Annales de la Faculté de Droit de Liège

ig. 20, 1975, nr 4.
Paul Lewalle, Le pouvoir d'ordonner le sursis à exécution?—Jacqueline Van Mullen, Responsabilité des Hôtelières—A. Kohl, Le code judiciaire, Droit commun de la procédure—Chronique—Bibliographie.

Revue générale des Assurances et des Responsabilités
ig. 49, janvier 1976, nr 1.
Rechtspraak.

Recueil Général

tome 125, février 1976, nrs 22004 à 22015.
Droit civil—Droit notarial—Droit fiscal.

Revue de Droit Pénal et de Criminologie

ig. 56, dec. 1975, nr 3.
Jean Dujardin, La Justice pénale et ses autonomies—Françoise Wigneffe, De la rationalité en droit pénal—Informations—Chronique—Bibliographie—Jurisprudence.

Revue de Droit Intellectuel

ig. 65, nov.-déc. 1975, nr 11-12.
Conventions internationales—Législation française—Législation belge—Jurisprudence belge—Divers—Bibliographie.

Recueil Dalloz

3e cahier, 21 janvier 1976.
André Tunc, Les paradoxes du régime actuel de la responsabilité de plein droit—B. Appert, Délais de procédure—Législation.

4e cahier, 24 janvier 1976.
E. Poisson, L'abaissement de l'âge de la majorité—Jurisprudence—Législation.

5e cahier, 4 février 1976.
J. Pradel, Le renforcement de la lutte contre le proxénétisme—Notes—Jurisprudence.

6e cahier, 11 février 1976.
Max Le Roy, L'indemnisation du préjudice corporel résultant d'un accident de droit commun—Notes et conclusions—Jurisprudence.

Rechtstheorie

6. Band, 1975, Heft 1.
Alexander Peczenik, The Structure of a Legal System—Ota Weinbreger, Ex falso quodlibet in der deskription und in der präskriptiven Sprache—Jürgen Schmidt, Privatrecht und Gesellschaftsordnung. Eine rechtstheoretische Analyse—Berichte und Kritik—Buchbesprechungen—Buchanzeigen.

Der Staat

14. Band, 1975, Heft 4.
Franz Ruland, Indemnität und Amtshaftung für Abgeordnete—Udo Steiner, Der verfassungsrechtliche Schutz des parlamentarischen Mandats als Grenze kirchlicher Inkompatibilitätsgesetzgebung—Wilfried Löwenhaupt, Republik ohne Gott—Revolution ohne Gewalt. Zum Verhältnis von Religions- und Staatsphilosophie bei Ludwig Feuerbach—Berichte und Kritik—Buchbesprechungen—Buchanzeigen.

Tijdschrift voor Notarissen

ig. 40, febr. 1976, nr 2.
A. Van den Bossche, Afschriften van titels (artt. 1334-1335-1336 B.W.)—Rechtspraak (Verdeling en Notaris).

Tijdschrift voor Gemeenterecht

ig. 28, 1e en 2e aflevering, febr. 1976.

Revue de Droit Social: Tijdschrift voor Sociaal Recht

ig. 1976, nr 1.
G. Leving, La notion de première constatation médicale de l'incapacité en matière de reclassement social des handicapés—J. Van Steenberge, Zijn professoren (slechts) bedienden?—Rechtspraak—Korte Inhouden—Berichten.

Rechtspraak der Haven van Antwerpen

ig. 119, 1975-1976, 1e en 2e aflevering.
Aanvaring—Aquilaanse aansprakelijkheid—Commissio-nair-expediteur—Gerechtelijk recht—Rivierbevrachting—Ver-voer over de weg—Zeebevrachting.

Belgische Rechtspraak in Handelszaken

ig. 8, mei-juni 1975, nrs 5 en 6.
Rechtspraak.